

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

III. évf. 3. szám
1992. június
39,— Ft

*Prófétaság
egykor és ma*

Amerikai körút

Küng-írások

*Keresztény
nemzeti
hadsereg?*

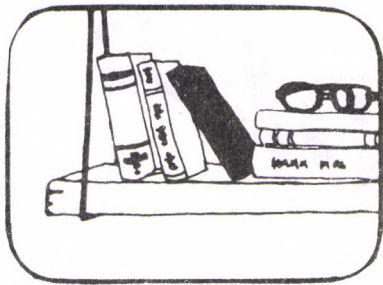
Moha-mese

*Új falak
Európában?*

*Panaszlevél
Szlovákiából*

Ökológia

Norbert Greinacher

Apostolok, próféták és tanítók — egykor és ma

(Kivonatos fordítás)

A fogalmak meghatározása

Ami az *apostolokat* illeti, ma — úgy látszik — biztosan állíthatjuk, hogy a történeti Jézus nem titulálta apostolnak a „Tizenkettőt”. Az apostolok átfogóbb csoportot jelölnek, mint a „Tizenkettő”. Az apostolság két, egymással összefüggő összetevőt tartalmaz: a Feltámadott vízióját és a misszióra szóló küldetést.

A *tanítók* a gyülekezet meghatározó igehirdetői közé tartoznak (az Újszövetség keletkezésének idején és a korai egyházban). Ők hagyományozzák át és értelmezik a krisztusi üzenetet, és magyarázzák az Ószövetséget a krisztuseseményre való tekintettel. Feladatuk a hagyományok rendszerezett bemutatása.

A *próféták* — a köznyelvi jelentéssel ellentétben — elsődlegesen nem jövőbelátó személyek; „prófétailag szólni” biblikus értelemben ezt jelenti: nyíltan kijelenteni, nyilvánosan tudtul adni, hirdetni. — A próféta olyasmit mond ki, amivel nem önmagától rendelkezik; ő Isten szócsöve az emberek felé és az emberek szószólója Isten előtt. A prófétát az „itt és most” érdekli; a próféta sosem elégedett a már elérttel; a próféta olyan ember, mint Mózes, aki kivezeti az izraelitákat Egyiptom húsos fazekainak biztonságából a pusztaság bizonytalanságába az Igéret Földjének kedvéért.

Az apostoli folytonosság (szukcesszió)

Az egyháznak *mint egésznek* kell hűségesebbnek lennie az apostolok tanúságtételéhez, hiszen az apostolok képezik az alapját (vö. Ef 2,20). Ez az elsődleges tartalma a Hitvallás e kijelentésének: „Hiszem a katolikus egyházat.”

Az összegyűjtött apostoli folytonossága tehát alapvetően az apostoli tanúságtétellel való *tartalmi megegyezésben* (mindenekelőtt az Újszövetség alapján) és az *apostoli szolgálat utánzásában* áll.

Az apostoli tanúságtétel és szolgál-

Számos forrás tanúsítja, hogy az 1. és 2. században a próféták és prófétanők az egyház fontos elemét alkották (Didaché, Jusztinosz, Miltiadész, Iréneusz). Voltak mindenestre olyan hagyományok is ugyanebben a korban, melyek a prófétaságot a múlt ügyének tekintették, sőt úgy látták, hogy ez a karizma a tizenkét apostol halálával megszűnt (Antiochiai Ignác, Hippolitosz, Origenész).

Mi történt? Egyrészt a közeli végvárának hanyatlása hatott ebbe az irányba, másrészt a monarchikus püspökség kifejlődése. A püspökök — a papokkal és diakónusokkal együtt — úgyszólván felszívták magukba a prófétizmust, a prófétai adományokat is maguk számára igényelték. Ignác kategórikus „Semmit se tégy a püspök nélkül!” elve mellett nem volt már helye a prófétizmusnak. A „konstantini fordulat” pedig ténylegesen megpecsételte a prófétaság sorsát. A megszerveződő egyházak és mindenekelőtt a monarchikus püspökség nem tűrtetett prófétákat maga mellett: az intézményesség sikereinek kényszerei tekintélyi struktúrát követeltek meg, melyet a hivatalosan pozícióhoz jutottak uralnak, nem pedig tévedékeny eksztatikusok...

lat eme minden keresztény számára közös kötelezettségére építve azonban értelmes és teológiailag helyes dolog *másodlagosan* egy szűkebb értelemben vett apostoli folytonosságról beszélni: az intézményi folytonosságról az apostolok hivatalában. De hogy *miképpen* kell ennek a hivatalos struktúrának konkrétan festenie, ez sem az Újszövetségben, sem a korai egyházban nem egyértelmű, sőt nagyon is vitatott, valamint helyi társadalmi feltételektől és a történelmi helyzettől függ.

A prófétai folytonosság

(szukcesszió)

Szigorú analógiájára annak, amit az apostoli folytonosságról mondtunk, itt is érvényes, hogy az *egész* egyház prófétai, a Szentlélek által éltetett közösség. Ezt fejezi ki az Apcs 2,16–18 (Joel 2,28–29 idézésével). Az egyház minden tagja prófétanő és próféta, a prófétai hagyomány vonalában áll, s ahhoz elkötelezettnek kell tudnia magát. Az az egyház, amely elfelejti eme alapvető prófétai dimenzióját, elárulja saját lényegét.

A (másodlagos) folytonosság analógiájára léteznie kell a prófétai *személyek*, prófétai *csoportok* és *áramlatok* folyamatosságának is, akiket és amelyeket nem csupán megtűrnék az egyház peremén, hanem jogos helyet rendelkeznek magán az egyházon *belül*. De — az apostoli folytonosságtól eltérően — a prófétai folytonosságot nem adhatja tovább egyik generáció a másiknak — úgy mond — „hivatalból”, kézzel átadva. Ez önellentmondás lenne (a „hivatalos” próféták és intézményesen szabályozott folyamatosságuk — ahogyan az Ószövetségben látjuk — kivétel).

Ezáltal azonban a próféta *alapvető dilemmájával* szembesülünk. Egyfelől kritikus távolságot tart az egyházi struktúrákkal szemben, hiszen nem elégedhetik meg semmilyen statikus intézménnyel, és minden struktúra és intézmény deszakralizálásáért kell föllépnie (vö. Zsolt 51,18–19); másfelől nagyon is szüksége van egy intézményre, hogy hatékonyra válhassék, hogy egyáltalán meghallgassák, hogy szavának nyomatékot szerezzen. Az egyházon belüli prófétai személyeknek és csoportoknak ki kell bírniuk ezt a feszültséget! Csak így sikerül bevenniük a dinamikus elemet az egyházba.

+

A mondottakat azzal kell kiegészítenünk, hogy prófétaság az *egyházon kívül* is lehetséges, sőt vannak olyan esetek, amikor az, ami az emberiség javát valóban előmozdítja, az intézményes egyházon kívül valósul meg. Az egyháztörténelem legnagyobb botrányainak egyike, hogy újkori emancipációs (önállósodási, egyenjogúsodási, szabadság-) mozgalmak — kezdve a felvilágosodással és a francia forradalommal, folytatva később a marxizmussal és a freudianizmussal — nem keresztények nevé-

hez kötődtek, sőt emezek harcoltak a leghevesebben ellenük (persze nem kritikátlan alkalmazkodás kívántatott volna meg, hanem a humanizáló elemek kritikus-produktív beépítése).

Isten Lelke ott fúj, ahol akar. Ma is érvényes még Ágoston meggyőződése, hogy sokan azok közül, akik az egyházban vannak, valójában kívül állnak, és sokan azok közül, akik kívül állnak, valójában az egyházban vannak.

A tanítói folytonosság (szukcesszió)

Az Újszövetségben kétségtelenül fontos pozíció illeti meg a tanítókat. De azt kell mondanunk, hogy az apostolok és próféták folytonosságának analógiájára minden keresztény nő és férfi benne van ebben a folytonosságban. Ezt a II. Vatikáni Zsinat is kifejezi: „A hívők *összessége* — akik birtokolják a Szent kenetét — nem tévedhet a hitben...” (Lumen gentium 12.).

Tágabb értelemben ezért minden keresztény nőt és férfit teológusnak kell tekinteni; ez konkrétan pl. akkor mutatkozik meg, amikor a gyülekezeti katekézisben tevékenyked-

nek vagy anyaként és apaként, csoportvezetőként vagy idősebb fivérként-nővéreként másokat a hitre oktatnak.

De a kereszténység kétezer éves történetében létezik egy *szűkebb* értelemben vett tanítói folytonosság is; ez a hagyományvonal mindenestre igen különböző történeti formákat öltött (és a késő középkorban az is előfordult pl., hogy a teológusok tényleges primátusra tettek szert az egyházi hivatalviselőkkel, még a pápával szemben is; l. az ún. „vízióvitát” 1331-ben).

Az apostolok, próféták és tanítók polarizálódása

Azt az egyházat, amelyet alapvetően strukturál az apostolok-próféták-tanítók triász (vö. Ef 2,20; 1 Kor 12,28), szerkezeténél fogva jellemzik a *feszültségek*, sőt a *konfliktusok* (l. már Apcs 15,1–35; Gal 2,11–21). Ez félelmetes és veszélyes azok számára, akik az egyházra nézve abszolút károsnak tekintik a feszültségeket, a dialektikus gondolkodást és konfliktusgazdag gyakorlatot. Ezzel szemben ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy az effajta polarizációk *alkotórészei* az emberi történelemnek és az emberi társadalomnak, és messzemenő pozitívumokkal rendelkeznek. Fájdalom nélkül nincs új emberi élet; konfliktusok nélkül nincsérés; viták nélkül

nincsenek reformok! Az egyház tripoláris feszültsége is nagy gazdagságot és dinamikát rejteget, föltéve, hogy a konfliktusokat nem tekintélyi módon dönti el az egyik oldal, hanem keresztény szellemben feldolgozzák és az egyház életének javára gyümölcsöztetik őket.

Ugyanakkor azt is mutatja a történelem, hogy az apostolok-próféták-tanítók triászban — hála Istennek! — ismételten adódnak átfedések, mondjuk egy Ágoston vagy egy XXIII. János esetében. De nem feltehetjük ezek az átfedések, hogy alapvetően három megkülönböztethető hagyomány létezett az egyházban, és kell a jövőben is léteznie.

Klerikális megmerevedés az egyházban

Annál is inkább szükséges az apostoli, prófétai és teológiai hagyományok termékeny, feszültségekkel töltött együttműködése, mivel az egyházban — mint régtől fogva — ma is létezik a klerikális megmerevedés. „Klerikális” annyit jelent, mint elszakított, elkülönített (az egyház többi tagjától), és — ebben az értelemben — kiválasztott. Ez

már eleve magában rejtja a problematikus társadalmi elszigetelődés veszélyét, de a teológiai gettóhelyzetet is, nevezetesen azt a hitet, hogy ennek az elkülönített és különleges kasztnak kell a mértékadó döntéseket meghoznia arról, mi az igaz, helyes és jó.

A klerikális megmerevedés *döntő ismertetőjegye*, hogy semmibe veszik

a cél és az eszköz alapvető különbségét, ill. az eszköz alárendelését a célnak; az eszközt már nem útnak, módszernek tekintik, hanem abszolútnak tételezik; már nem látják a lényegi valóságot, csak a levezetettet (vö. Mt 23,16–22). Az eredeti tapasztalás eszközei egyszerre fontosabbakká válnak, mint maguk a vallási tapasztalatok. A megfogalmazásokat, a szertartásokat, a törvényeket, a rubrikákat szakralizálják, kivonják az emberi befolyásolás alól, tabuizálják. Feje tetejére állítják az eredeti érték- és rangsorrendet (ezzel szemben Jézus az eredeti rendet hangsúlyozza: „A szombat van az emberért...” — Mk 2,27). A hagyomány is öncéllá válik; szembe fordulnak minden újítással, minden újraértelmezéssel, és nem veszik észre, hogy az áthagyományozott formulákhoz történő zsarnoki ragaszkodással éppen ők hamisítják meg az eredeti hagyományt.

Ez oda vezet, hogy a mindenkor kortársak az egyház másodlagos botrányaival, az emberi, elkerülhető hibákkal és bűnökkel szembesülnek ahelyett, hogy a keresztény hit elsődleges botrányával találkoznának, a jézusjelenséggel és azzal, amit Pál a kereszt botrányának nevez.

Az egyház — amint Rahner fogalmazza — nem öncél, hanem saját ideiglenességéből él. Éppen ezt nem akarják belátni a mai — s a mindenkor — klerikalisták. Az egyháznak pusztán *szolgálati funkciója*, (az Isten Országára) *ráutaló jellege* van. Ezért újból és újból hagynia kell, hogy eredete és célja alapján radikálisan megkérdőjelezzék. Tudatában kell lennie, hogy radikálisan alá van vetve a jézusi üzenet és magatartás „norma normans”-ának, és hogy Isten Országja jövetelének elkötelezettje.

Prófétizmus a mai egyházban

Tekintettel az egyház nyilvánvaló klerikális megmerevedésére, a profétizmusra ma *sürgetőbben van szükség, mint valaha*. Teret kell kapniok egyedi prófétai alakoknak, prófétai adományoknak és prófétai csoportoknak, különböző akció- és szolidaritási csoportoknak, kritikus gyülekezeteknek. Az az egyház, amelyben nincs hely az ilyen személyek ill. csoportok és mozgalmak számára, melyek kritikusan megkérdőjelezzik a status quo-t, nem hivatkozhatik a Názáreti Jézusra és a korai egyházra. Elárulja Urát.

+

Eddig csak a prófétizmus egyházon belüli funkcióját vettük szemügyre. Ezt ki kell egészítenünk, mert Jézus nemcsak az akkori vallási intézményrendszert kérdőjelezte meg; számára egyszerűen az ember volt fontos, üdve és romlása, boldogsága, megváltása és felszabadítása. Ezáltal azonban Jézus ügye *politikai jelleget* nyer a szó eredeti értelmében (politikai mindaz, ami a poliszra, a község) létre vonatkozik.)

Jézus beszédének és cselekvésének horizontja az akkori társadalom volt; annak normáit és értékeit kérdőjelezte meg radikálisan. Ezzel olyan társadalmi és politikai konfliktusba bocsátkozott, mely számára halálosan végződött.

Ezzel szemben a hit közvetítése az újkori katolikus egyházban (is) messzemenően egy passzív hermeneutika értelmében zajlott: Átvették az áthagyományozottakat és azokkal igazolták a fennállót. Egy világ nél-

küli üdvöt kínáltak fel ismételtlen egy üdv nélküli világnak; felnéztek az égre és nem látták a földet. Az ilyen világ- és történelem nélküli hitnek szükségszerű következménye a konzervativizmus. Az egyház a fennálló rendszert támogató eszköztárrá válik, szankcionálja és igazolja a fennálló uralmi struktúrákat.

Ha az egyház valóban Jézus Krisztus követője akar lenni, akkor tanúságot kell tennie Isten Országá és a világ jelenlegi helyzetének marandó különbségéről. Ezáltal az egyház kitüntetetten *prófétai-társadalomkritikai funkciót* kap, minthogy sosem elégedhetik meg a társadalom pillanatnyi helyzetével.

Tehát nemcsak az egyházban kell léteznie a prófétizmusnak, hanem az egyháznak magának is prófétai elemmé kell válnia a társadalomban, melyet mint egészet fenyeget az intézményi megmerevedés. Fel kell

emelnie a hangját mindenütt, ahol megerősokolják az embert, ahol elnyomják a kisebbségeket, ahol egy jövőbeli paradicsom kedvéért feláldozzák az embereket, ahol lábbal tapossák az emberi jogokat, ahol a status quo-t abszolútnak tételezik egy kisebbség kiváltságainak kedvéért, röviden mindenütt, ahol az embert elidegenítik önmagától.

+

Apostoliság, prófétizmus, teológia: alapvető triász az újszövetségi és a korai egyházban. *A ma egyháza döntően attól szenved*, hogy az apostoli folytonosság — szükséges — hivatala a többi hagyományt elnyomja. Fontolóra kell vennünk a kezdeteket, hogy az egyháznak visszaadjuk eredeti gazdagságát, szükséges feszültségeit, katolicitását.

Hogy ez sikerülni fog-e? Reményre van szükség, minden reménytelenség ellenére.

(Forrás: Theologische Quartalschrift, Tübingen 1991.)

Fordította: G.G.A.

Májusi közhelyünk

„Nekem megvan a magam törvénye”

Nagyon szép jelentést is lehetne tulajdonítani ennek a közhelynek, ha éppen úgy akarnók: az egyediség, az egyéniség, az önállóság kifejezésének tartva, szembeállítva a nyáj-szellemmel. Csakhogy egy közhelynek már közhely-mivoltából fakadóan sem lehet effajta jelentése, hiszen a közhelyek nagyon is általános szemléletet fogalmaznak meg, ha úgy tetszik, éppen a nyáj-szellem konkretizálásai. (Persze, az igaz, hogy aki használja a közhelyeket, az mindig olyan hangsúllyal adja elő a nyáj-szellemet tükröző, legbanálisabb „igazságokat”, mintha saját, egyedülálló találmányáról lenne szó.)

Nos, ez a közhely nem is az egyéniség megfogalmazása akar lenni, hanem kibújás azon törvény(ek) alól, mely(ke)t az illető voltaképpen (tudat alatt) általános érvényű és órá magára is érvényes törvény(ek)nek tart, de megtartani nem akarja az(oka)t, mivel ez számára kényelmetlen-kellemetlen lenne, áldozatot kívánna tőle. Az egyéniség látszatába burkolózik („Én nem megyek a csorda után”), valójában csupán a közös teher alól akar kibújni.

De ennél sokkal többről is szó van, ami rögtön nyilvánvalóvá válik, ha kicsit átfogalmazva, más formájában használja valaki ezt a közhelyet: „*Nekem ne dirigáljon senki!*” A totális önközpontúság, következképpen a totális önzés kifejeződéséről van tehát szó, mivel e közhely igazában nem a parancsolás-engedelmeskedés elutasítása akar lenni, hanem az alkalmazkodás elutasítása.

Nem csekély mértékben hordoz ez a közhely „transzcendens” felhangot, azaz jócskán irányul Isten törvénye és Isten személye ellen: „Nekem nincs szükségem Isten törvényére, megvan nekem a magam törvénye!”, ill. „Nekem ne dirigáljon senki, még az Isten se!” Éppen ezért a totális önközpontúság állítása oly mértékben igaz, hogy ezzel a közhellyel végeredményben önmagát tartja istennek az, aki így gondolkodik és beszél, a totális önzés állítása pedig azért igaz, mert ha valaki senkihez sem akar alkalmazkodni, akkor az szükségképpen azt jelenti, hogy azt kívánja: mindenki alkalmazkodjék őhozá.

Mindezekkel szemben a témába vágó jézusi gondolat: „Nem azért jöttem, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem!” (Jn 5,30) Sőt: „Az én eledelem, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött!” (Jn 4,34)

Erich Kellner

Nincs visszatérés a naív hithez!

Jóval azelőtt, hogy a „peresztrojka” és „glasznosztj” jelszavak divatba jöttek, a nemzetközi Szent Pál Társaság a népek apostolának szellemében, minden ideológiai határt át lépve ápolta a párbeszédet, s ezzel készítette a „közös európai ház” felé vezető utat. A Társaság 1989-ben meghalt tevékeny főtitkára, dr. Erich Kellner 1987 májusában levelet írt az Osztrák Püspöki Konferencia akkori elnökének, dr. Karl Berg érseknek, melyben felemelte szavát a restaurációs törekvések új fordulata és a naív hithez visszatérés ellen. A Kirche Intern 1990. januári száma jelentéktelen rövidítésekkel hozza nyilvánosságra a levelet.

A Szent Pál Társaságban megvizsgáltuk, hogy 600 év pápának bullái, brevái és dekrétumai milyen hatással voltak koruk társadalmának embereire. Az az igény, hogy Isten nevében az értelem és az emberiesség törvényeit érvényteleníthetik, máig működő hatásokat váltott ki. Püspökök, papok, szerzetesek, az egyház népének széles rétegei váltak ennek áldozatává. A saját felelősség és a saját meggyőződés feltétlen és fenntartás nélküli átruházása a csekélyebb öntudattal rendelkező ember teljes saját lelkiismeretét, sőt az emberiesség iránti minden érzékét lerombolhatja. Még szentek és szerzetesrendek is áldozatául estek a lelkiismereti kényszernek. Engedelmesség-ideológiájuk elhallgattatta minden mérlegelésüket és ellenállásukat. Megfontolások nélkül állították magukat az edmiességgel elleni legsúlyosabb eljárások szolgálatába. Az engedetlenséget hitetlenségnek tartották. Büntetése az örök kárhoz volt.

A dokumentumok egy olyan egyház arculatát leplezik le, mely nagyszerű volt a földi hatalom és Isten Országá dicsőségének ábrázolásában. Ugyanakkor az értelmetlen babonáknak, vallási örületnek, másképpgondolkodók és más hívők fanatikus üldözésének színtere volt. Minden országban főleg nőket és gyermekeket érintő máglyák és tömeggyilkosságok fordultak elő. Embereket a történelem folyamán soha mélyebben, hosszantartóbban és módszeresebben nem aláztak meg, mint az inkvizíció és a boszorkányüldözések századaiban. Az ilyen világ létrehozása nem állhatott a Teremtő szándékában. Egyes férfiak és nők bátorsága, végül pedig magának a népnek a felkelése őrizte meg a keresztény egyházat a Hegyibeszéd teljes érvénytelenítésétől, és attól, hogy a szabadság evangéliumát a hatalom és

a törvény vallásává torzítsák. Az emberek csak azért hajoltak meg az egyház hatalmi igénye előtt, mert féltek az ismeretlentől és a bizonytalantól. Hogy a pápák maguk hittek tévedéseikben, az csak arra bizonyíték, hogy micsoda örült eszmék irányában képesek emberek eltévelyedni.

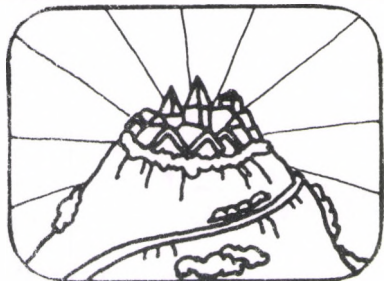
A tudomány és a társadalom fejlődése, a velük folytatott nyílt vita történelmi esélyt nyújtott az egyháznak a tévutak felismeréséhez. De mint intézmény az újkor három nagy mozgalmának egyikében sem vett részt alkotó módon. Ellenállása a kísérleti tudományok felfedezéseivel szemben, harca a társadalmi egyenjogúság ellen és az ember egyéni lelkiismeretének elnyomása csak létrehozta a szakadékokat a tudomány és a teológia, valamint az egyház és a társadalom között. A gondolkodás, a hit és a lelkiismeret szabadságát a modern világnak a római katolikus egyházzal szemben kellett kiharcolnia. 150 évvel ezelőtt XVI. Gergely és IX. Piusz pápák előtt a gondolkodás és a szólásszabadság, a tudomány, a kultúra és a sajtó szabadsága abszurd tévedésnek számított. Ha a szabadság, egyenlőség és testvériség mítoszai végül magát a modern társadalmat a káoszba döntenék, ennek oka az volna, hogy eszményei és utópiái általában elszakadtak a vallástól. A Második Vatikáni Zsinat meghirdette ugyan az egyház nyitását a mai világ irányában, de ezzel együtt az összes gát elszakadt. Néhány év alatt nyíltan kitört az a válság, mely évszázadok óta feszült a mélyben.

A Szent Pál Társaságban eltekintettünk attól, hogy nyilvánosságra hozzuk a dokumentumokat arról az elnyomásról, melyet az állam és az egyház e század kezdetén Ausztriában és más országokban is művelt. A történelmi tényeket azonban nem szabad letagadni. A keresztény egyháznak még megvan a lehetősége,

hogy áthidalja a szakadékokat, mely a modern világtól mindmáig elválasztja. Történelme nélkül nem léphet át a jövőbe. Amint ma a világon mindehnyütt követelik a társadalom ideológiátlanítását, hogy küzdjék le azokat a gondolati, hit- és érték hagyományokat, melyek elembertelenítenek, úgy az egyháznak is oda kell állnia saját múltja elé. A kereszténység hitelre méltósága ma messzemenően azon múlik, hogyan birkózik meg az egyház saját múltjával. Minden kísérlet, mely a történelmet meg akarja hamisítani, mely a saját bűnök bevallása nélkül akarja evangelizálni Európát, kizárólag a modern világot vádolván, csak egy második felvilágosodást indítana el, melynek kimenetele a tudományos kutatás és a társadalmi fejlődés mai állása mellett nem lehet kétséges. A Szent Pál Társaságban egyetértünk a kulturfilozófus Carl Friedrich von Weizsäckerrel: nincs visszatérés a gondolkodástól a naív hithez.

Társaságunk tudósai és teológusai fenntartás nélkül támogatják a pápát, mikor felhívja a figyelmet a társadalom erkölcsi és vallási csődjére, a házasság és család felbomlására, a meg nem született élet meggyilkolására és a gátlástalan szexuális szabadság veszélyére. Azt azonban visszautasítjuk, hogy ma is állami erőszakkal szerezzenek érvényt a keresztény vallásnak és egyházi erkölcsnek, ha az egyház nem bizonyul képesnek arra, hogy az embereket meggyőzze saját lelkiismeretük felelősségéről. A múlthoz képest ma hangsúlyosabban kell biztosítani az egyes keresztények számára az igazsággal kapcsolatos döntés szabadságterét, mellyel az egyházi tanítóhivatal minden tanítását illetően meghatározott módon rendelkezik.

Fordította: Hampel Károly

A Fekete-tengertől a Keleti-tenger partjáiig olyan kelet-európai emberek folytatnak korszakalkotó küzdelmet a szabadságért és demokráciáért, akik között hívők is vannak. A sors ironiája, hogy a katolikus világegyházban éppen ebben az időben kérnek maguknak szót a totalitárius erők.

„Az Egyház a szabadság oldalán áll” — hangzottatta az idős prágai bíboros, František Tomašek százezres tüntető, ünneplő tömeg előtt, egy nappal azelőtt, hogy Csehszlovákiában a vezető kommunisták „betonfejei” lehullottak.

Miközben Kelet-Európában az egyik totalitárius kormány a másik után adja föl hatalmát, — a Vatikán bezáratta azt a papi szemináriumot, melyet a felszabadítási teológia atyja, Dom Helder Camara létesített, figyelmen kívül hagyja a keleti egyházak jogait a püspökválasztásoknál, hallgatásra ítélt teológusokat, a bécsi papi szeminárium egész vezetőségét máról holnapra rábírtja arra, hogy egyházi alkalmazottaikat „engedelmességi esküre kötelezzék besúgás céljából”.

Miközben a nyugati hírközlő szervek ámulva és boldogan jelentik, hogy a lipcei polgármester tüntetőkkal folytat párbeszédet, az osztrák származású Alfons Maria Stickler római bíboros beszédeit olvashatjuk, aki a felső-ausztriai Mühlviertelben az egyik ülésen barátainak és hallgatóinak lelkére köti: „A párbeszéd kiüresíti a keresztény engedelmesség legmélyebb gondolati tartalmát”.

„Engedelmesség” — e szó az Egyház belső vitáiban az utóbbi időben ugyancsak sokszor volt hallható. Stickler kardinális szerint az „Egyház megújulásának” egyszerűen „ez” a módja. „Megújulás — merrefelé?” — teszi fel magának a kérdést a hallgató, akinek még fülében csengenek a birodalmi propagandaminiszter szavai, melyeket az 50 évvel ezelőtti események felidézése alkalmából hallhattunk a TV-ből és a rádióból. És önkéntlenül Hitler képe sejlik fel előttünk, aki „saját katonáit” a megsemmisülésbe hajszolta, amikor az Egyházban némely szélsőséges csoport teli torokkal hirdeti, hogy „feltétel nélkül engedelmessédjünk” a pápának.

E kis szó: „feltétlenül” — ez az, ami megborzaszt. Hitler, Sztálin, Mussolini olyan álmot álmodtak, melyben a parancsolás és engedelmesség a csúcstól le a gyalog-népig úgy átszervezi a társadalmat, hogy abban már semmiféle ellentmondásnak helye nincs. „A tanítói hivataltól történő minden elhajlás helyre kell állítani és korrigálni kell” — követelte a bécsi segédpüspök, Kurt Krenn az 1939–1989 jubileum napján.

Jörg Baum

Totalitárius kísértés az egyházban

„Mert nem vagy szófogadó, esküt kell tenned” — valóban így gondolkozhatott némely kuriális kiválóság, midőn 20 évvel a II. Vatikáni Zsinat után a Hitvalláshoz új adalékot és két hűségsküt kapcsoltak. Ezekben az eskükben, melyeket 1987, illetve 1989 óta minden püspöktől és egyházi hivatalos viselőtől megkívánnak, szentül meg kell ígérni többek között a következőket: „A római pápa jogait és tekintélyét helyeselni és védelmezni akarom; épp így a pápai legátusok és tisztviselők jogait és tekintélyét is. Ha pedig valaki részéről kezdeményezés történne ezek ellen, azt a legfőbb pásztorznak becsülettel jelenteni akarom.”

David Seeber, a „Herder Korrespondenz” főszerkesztője a következőket nyilatkozta ezzel kapcsolatban: „Bámulatba ejt a tény, hogy majd 25 évvel a II. Vatikáni Zsinat után ilyen gondolat egyáltalában fölmerülhetett, hogy az Egyház hivatalnokaitól olyan hűségsküt követelhetnek, amilyenre az egyháztörténelem legkirkívőbb korszakaiban sem került sor.”

Vak engedelmesség?

Küng a londoni „Times” egy cikksorozatában azt állítja, hogy ez az eskü reakció az ebben az évszázadban legnagyobb tekintélyválságba került római katolikus Egyházon belül. De a válság így módon nem oldódik meg, csak még jobban kiéleződik. „Róma úgy reagált, ahogy a tekintélyuralmi apparátusok rendszerint reagálni szoktak: nem önkritikával, hanem a tekintélyen keresztüli nagyobb nyomással.”

Stickler kardinális és Krenn segédpüspök engedelmességi követelése és az új esküformula miatt egyes teológusok növekvő aggodalommal regisztrálják: A katolikusok között nemcsak a központi hitkérdésekben és a tévedhetetlenül kihirdetett tanításban akarnak föltétlen összhangot teremteni. Abszolút engedelmességet akarnak azokban a kérdésekben is, melyekben még nem alakult ki végső bizonyosság.

Ezzel kapcsolatban a legnagyobb visszaélés folyik az egyházi vagy pápai nyilatkozatok tévedhetetlenségét illetően a tényleges tanításhoz viszonyítva. Nem kisebb személyiség, mint az idős bécsi bíboros-érsek, Franz König adott több vezető

nyugat-európai napilap számára feltűnő nyilatkozatot, védelmezve a lelkiismeret értékét.

A tanítói hivatal és a lelkiismeret között

Häring, a híres morálteológus mélységes kételyét jelenti be. Idézi Pált: „Ami nem tisztességes lelkiismeretből történik, az bűn”. A helyesen kialakított lelkiismeret elsősorban erre a mondatra irányul: „Csak egy Uratok van, Krisztus.”

Ősi kísértés

A totalitárius kísértés persze nem új az Egyházban. Abban a pillanatban született meg először, mikor az 5. században felmerült a gondolat, hogy bibliailag helyes az eretnekeket akaratuk ellenére is üdvösségre kényszeríteni. Ezer év alatt szétáradt e gondolat az Egyházban, és az Inkvizíció kegyetlenkedéseiben és az eretnekegetésekben érte el tetőpontját. Mihelyt ezek a humanizmus hatására megintogtak, megintogott együtt az Egyház tekintélye is. Ezután az Egyház más totalitárizmusban keresett menedéket.

A reformáció és a felvilágosodás elleni harcban ez a „tekintély” magára talált a központosításban és a „hierarchiában”, mely feltétel nélküli engedelmességet követelt magának, mivel — úgy mond — Krisztust helyettesíti.

És minél inkább szétmállott az egyházi állam, minél jobban átjárta a világot a felvilágosodás, a szekularizáció, a liberalizmus és szocializmus, annál inkább hitték, hogy a hierarchia „istenítése” a hit védelmére szükségszerű. Minél inkább dominált világi területen az értelem, annál inkább vonult vissza az Egyház állítólag megtámadhatatlan legfelsőbb tekintélyű várába. És a mai viták sem mások, mint e törekvések újbóli fellángolásai, melyeket a II. Vatikáni Zsinat legalább is hosszú távon világosan elutasított.

Most, amikor politikai és gazdasági rendszerek borulnak föl, nem múlik el nap, melyben politológus vagy közgazdász ne állítaná az ősi Kelet-Európát példának a nyugati világ elé arra, hogy hogyan nem szabad cselekedni.

Semmit sem tanulunk a történelemből?!

Fordította: H.K.

A Novitas B. Kiadó gondozásában megjelent a

BÚCSÚJÁRÓK KÖNYVE

A 310 oldalas kiadvány szerzője

Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom.

A könyv tartalmazza a történelmi Magyarország valamennyi búcsújáróhelyét.

Ára: 345 Ft

Megrendelhető az Ipoly szerkesztőségében (Balassagyarmat, Rákóczi u. 18.)

Amerikában járva

ÚTI BESZÁMOLÓ

Az „Érted vagyok” 1990. november-decemberi száma beszámolt másfél esztendővel ezelőtti amerikai utamról, s arról is, hogy az ottani Magyar Baráti Közösség tervbe vette, hogy végiglátogassam az amerikai magyarság egészét, úgy gondolván, hogy jó volna azt, amit tőlem hallottak, nemcsak az észak-keleti államok néhányában, hanem Észak-Amerika-szerte is hallhatóvá tenni. Ez az előzménye annak, hogy január 13-án, hétfőn elindultam Ferihegyről odaát és csak 50 nap múltán, a nyolcadik hétfőn érkeztem haza. Utam Amszterdamban és Chicagón keresztül elsőül ismét Clevelandbe vitt. A környékbeli Youngstown és Akron meglátogatása után Clevelandben (Ohio állam) már másfél évvel ezelőtti alapokra építve nemcsak esti előadást és megbeszélést, hanem egy egész napos lelkigyakorlatot is tarthat-

tam, melyet templomi szentmisével fejeztünk be — koncelebrálva a plébánossal, s az első Bokornemzedékhez tartozó debreceni Balássy Géza hétgyermekes diakónus testvérünk (akit annak idején velem együtt ítéltek 15 évi börtönre, most meg hét gyermek apja s nem kevés unoka nagyapja) olvasta az evangéliumot. Nagy

öröm volt kezembe venni — Berta László jóvoltából — új, Clevelandben megjelent könyvemet: az *Ópusztaszer*-t.

A második hetet vasárnap Dél felé repülve kezdtem, s az Atlantában (Georgia állam) Értavéknál töltött napok, a családi asztal körüli misék után a floridai nyárba vitt utam: Sarasotába és Miami-ba, ahol kicsiny híja meg is fürödtem a tengerben. A (2.) vasárnapi misét az Első Magyar Egyesült Keresztény Egyház templomában koncelebráltam a 84 éves Sági atyával. Összesen két magyar pap él Florida számtalan s magyarokkal jól teleszórt városában. A másik 81 éves, aki csábított erősen: ilyen stramm fiatal papra volna szüksége a floridai magyarságnak, aminő magam volnék.. Köszöntem a bizalmat s mondtam, majd gondolkodom az ajánlaton...

A nyárból ezután a havas télbe repültem a kanadai Torontóba, ahová érve, Rev. Pándy Szekeres Kálmán lakásán már várt vagy tíz, különböző felekezetekhez tartozó

pap, hogy meghallgasson. A szállásomhoz közeli templomba jártam misézni. Nagy élmény volt első ízben angol nyelven mondanom a szentmisét. Jó pár órát töltöttem itt Torontóban — barátilag elbeszélgetve Miklósházy püspökkel is. A pénteki Magyar Ház-beli előadást követően a csúcs a (3.) vasárnapi nagymise volt a jezsuiták templomában: vagy 300 magyarnak hirdethettem, hogy mi fán terem az Isten Országá. Utána együtt ebédeltünk a hírből már régóta jól ismert és szeretett jezsuitával, Békési Pista bácsival. Hamiltonban Henkey Károllyal, régi barátunkkal, Tűz Tamás, Simándi Ágnes költőkkel találkoztam a Néplányok csodálatos öregeket-betegeket ápoló Elizabeth Home nevű falujában. Útközben benéztem a hamiltoni magyar templomba is, ahol egy néni (fiatalabb nálam)

annyira megörült, hogy személyesen is megismerhette, hogy megkért, gyóntassam meg, s dedikáljam könyvemet neki. Ha már a könyvek-nél tartok: vagy jó 100 kilónyt repülttettem át belőlük az óceánra... — s az utolsó darabig elfogyott. Buffalóban régi barátaim s rendtársaim szeretetének örülhettem, amíg a Delta el nem repített Cincinnati keresztül ismét

Öten a „hetek” közül

Délre, de most már a Csendes-óceán partjára, Los Angelesbe, Töröcsik Jánosék házába. Hollywood megnézését sem kihagyva, régi debreceni csoporttagokkal találkozva, Szörényi Évától is megkeresve előadásom után, szombaton a Csendes-óceán partja fölött ismét Kanadába, Vancouverbe repültem, ahonnan Szabó Márta lányával, Eszterrel együtt repültünk Kelownába egy ökumenikus magyar gyülekezethez, melynek körében tölthettem a 3. vasárnap délutánját, a délelőtti kiscsoportos foglalkozás után. A vancouveri — minden napra egy-egy előadás, 3 vagy 6 óra hosszát tartó együttlétek — szép napok után Seattle-ből Saint Lake Cityn keresztül újra Chichagóba repültem, ahol nemcsak „öreg” emigránsokkal, de gyerekeikkel is találkoztam: az ottani magyar cserkészeket is beolthattam az ellenséget is szeretés jézusi gondolataival. Itt ért az 5. vasárnap oly módon, hogy a nagymiséről prédikáció után elragadtak a templomból, hogy rárakjanak a

gép, mert délután már Cincinnati-ban adtam elő. A hét elején Columbusban (ismét Ohio) adtam elő, majd Washingtonba repültem, ahol találkoztam a volt tanáromnak, Bátori Józsefnek nevét viselő cserkészcsapattal. A „Megdöglött a tehén” nótáját tanítva faggattam őket (3-tól 23 évesekig), tudják-e, mért van az, hogy „Elvitték a Jósát Szeged városából”. A szülők jelenlétében folyt a foglalkozás, akikkel aztán éjjel után kettőig beszélgettünk az Országról, melyben a „Jóskák” már csak ölelni hajlandók tanulni, öldökölni nem.

Szombaton már New York Cityben, Manhattan utcáin sétálgattam, elhelyezve könyveimet a Püski könyvesboltban (Páter Bulányi-juk még volt!), s jött a 6., egy igazán non-stop vasárnap: 10-kor nagymise, 11-kor prédikáció a református templomban, 12-kor beszélgetés a templom alatti teremben, ebéd helyett városnéző furikázás a Broadway környékén, 15-kor előadás a református egyházmegyei találkozóán és 19-kor igehirdetés a New York-i magyar rádióban. Ez utóbbit azonban már hajnalban magánóra mondtam, mert 16 órára megérkezett Connecticutból (Deer Spring) Klaus Meier hutteri testvér Mr. Gergő Bisztrai kíséretében, s estére már együtt is voltam Klaus Meier nappalijában a „hetekkel” (Cili, Edina, Kaci, Feri, Gergő, Péter, Piás). Hétfő-kedd-szerda lelkigyakorlatot tartottunk — Bokorról, kommunáról s egyebekről. Andreas Meier és mindenki más is nagyon dicsérte őket..., Andreas fel is ajánlotta, hogy tavaszvégen jöhet újabb 12 fiatalunk félévi hutteri „üdülésre”. Csütörtökön aztán beszálltunk a mikrobuszba, s Klaus elszállított minket Pan-

naicba a piarista Mustos atyához, ahol felfaltunk egy teli asztalt, s délután négykor — miután a „hetek” levették lábáról a „nagyapapa” Klaust, hogy kis kitérővel menjenek el Manhattanbe is, mert szegénykéik még nem is látták a Broadwayt — útnak indultak. Én pedig ott maradtam, s készülhettem az esti előadásra. Másnap postáztam amerikai magyar fiatalokat nyári óbudavári lelkigyakorlatra hívó „körleveleimet” a meglátogatott és meglátogatandó városok számára, estére pedig New Kanaanba mentem előadni, ahol megint csak másnap kerültem ágyba, hogy szombat délelőtt megreggelizve utolsó állomáshelyemre autózzam New Brunswickba, ahol szombat este ismét előadtam, hogy az elkövetkező 7. és utolsó vasárnapon tele templom előtt tegyem rá a pontot az i-re. Utána Kiss Máté ferences plébános, nagyon jó és bennünket értő testvérünk, eladta még könyveim maradékát, míg engem gyónatószerkebe hívtak, ahol is, életemben először, angol nyelven mondtam, amit mondani tudtam. Vacsora után kivittek a Kennedy Airportra, s másnap kora délután — ismét Amszterdamban keresztül — már idehaza is voltam.

Utam előtt Mártától kaptam egy fényképezőgépet — „Ezzel a hülye is tud fényképezni!” biztatással —, Barnától pedig egy szép, üres naptárkönyvet. Fényképeztem az előbbivel, naplót írtam az utóbbiba..., s a fenti sorok úgy tekinthetők, mint előgyakorlat egy csupa fénykép útinaplóhoz, melynek kiadásáért egyelőre még nem versengenek hazánk és a nagyvilág leghíresebb kiadói, de a fényképek — albumba ragasztva s nem szöveggel — már megtekinthetők.

JEGYZŐKÖNYV

Hogy miről beszéltem az 50 nap alatt inkább ennél több, mint kevesebb alkalommal? Eszembe jut az egyszeri kislap, akitől megkérdeztek, hogy miről fog szólni próbaprédikációja... „Krisztusról általában!” — válaszolta. Hogy mit tapasztaltam annyi és annyi emigránssal beszélgetve? Félek, hogy elsősorban arra volt fülem, ami összhangban volt azzal, amit én a hazai állapotokról gondolok. Az emigránsok „idehaza” élnek...: sok hazai dologról ők tájékoztattak engem. Itthon megjelent írásokról, s videón hazai TV-előadásokat is bemutatva. Nagy kár, ha a kormány nem tesz meg minden lehetőt azért, hogy hazajöjjenek... — bizony hasznunkra lehetnének! Azt hiszem, megtermékenyültem előadásaim megformálásától is (sohasem olvastam fel leírt szövegeket!), hozzászólásaiktól is. Ezután megírandó dolgaimon talán észlelhető lesz az 50 nap hatása.

A legtöbbet ismét a hutteri testvérektől kaptam, ahol a „hetek” noviciátus-élményhez, ha keményhez is, juthatnak. Az ő Isten Országa kísérletük változatlanul inspiráló számomra Amit ők adtak, azt szeretném elsőül is közkinccsé tenni. Az alábbiakban olvashatjátok annak a *Jegyzőkönyvnek* a fordítását, amelyet kezembe nyomtak. Dr. Ludwig Weimer teológiai magántanár 1989 augusztusában Münchenben felvett

jegyzőkönyve az Újhutteriek Alapelveiről.

1989. augusztus 4. és 5. napján alkalom adódott, hogy európai útja kapcsán megbeszéljünk Hans Meier-rel egy disszertációt (Stieglitzét a hutteriek tanításáról), melynek nyers fogalmazványát Meier tanulmány tárgyává tette. Hans Meier 1901-ben született Svájcban, foglalkozására nézve mérnök. Mint pacifista és keresztény az Arnold Körhöz tartozik, s mint kortárs kitűnő információkat képes nyújtani Eberhard Arnold gondolkodásáról. Nemcsak azért volt érdekes ez a beszélgetés, mert hutteri reagálást adott arra, ahogyan egy katolikus az ő teológiájukat bemutatja, hanem azért is, mert Hans Meier e két nap során a disszertáció menetét követve gyakorlatilag a hutteriek összes fontos hangsúlytevését szóba hozta. Összefoglalta — 60 esztendő távlatában és a sokféle támadásra adott válasz perspektívájában — azt, ami ősi legsajátjuk, és középpontba rakta — együttélésük és együttgondolkodásuk tükrében — az arnoldi teológia személyföltöltijét. Az alábbiakban értelemszerűen rendszerezük, amiket Meier előadott, javarészt megközelítően szó szerint adva vissza

gondolatait. A Birnbach-i Michaelhof (hutteri faluközösség: „testvérudvar”) volt a beszélgetés színhelye, s részt vettek benne Thomas von Stieglitz és Ludwig Weimer, akik Münchenben az Integrierte Gemeinde tagjai.

A testvérudvarok (Bruderhöfe) és a többiek

Tanúbizonyosságtevésük abszolút útján (tiltakozásjeleik: vagyonszétválás és pacifizmus) a „testvérudvarok” szembesíteni akarnak az evangélium kérdéseivel mindenkit, még a legelkötelezettebb katolikus csoportokat is. A legbarátságosabb módon és közvetve, de rangra és névre nem tekintve szembesítik a kérdésekkel minden látogatójukat és ismerősüket, legyenek azok akár papok, akár kibbuctagok.

Ezt képviselik: Egyes katolikusok élhetik ugyan az igazságot, de az egyház csak félig-meddig, mivel tiszteli az államot, s ennek folytán követi azt, ami antikrisztusi.

Ezt képviselik: Nem az a kérdés, hogy keresztény vagy-e, hanem az, hogy *teszed-e*, amit mondasz. A szellemek a

gyümölcsökről ismerhetők fel. E gyümölcsökre kell rákérdezni a keresztyéneknél, és a politikában is. (Maga az ismert vallásos szocialista, Ragaz is egyedül maradt, nem élt és nem dolgozott másokkal közösen. Hans Meier ezt mondta neki: Amit mondasz, közösséghez vezet. De akkor mért nem élsz közösségben?)

A hutteri életforma kritikusaiknak így válaszolnak: Bár csak tenné a világ legalább azt, amit a hutteriek tesznek, mielőtt megteszi a maga jobb javaslatait arról, hogy mi-ként kell élni.

E. Arnold a világ összes mozgalmaiban és vallásaiban azt igyekezett megtalálni, amit azokban általuk Isten indított és kifejezett (a buddhizmusban is). Ugyancsak Arnold mondta: Azért élünk közösségben, hogy másoknál megtaláljuk a hamu alatt a tüzet.

A testvérudvarok és Izrael

Izrael a keresztyéneket a „salom” fogalmára tanítja. Jézus volt a Salom-hozó. A „salom” annyi, mint sértetlenség, egység az egésszel, töretlenség. A modern Izrael ezt tanítja: az együttműködés lehetővé teszi a paradicsomot a pusztában. Mivel azonban mindegyikük, a zsidó és a palesztin, a maga államát akarja, ezért nem akarnak salomot. A kibbuc-mozgalom nem más, mint „Izrael maradéka”, de ez is zárójelbe teszi az Istent.

Miután a kibbuc-mozgalom és a testvérudvarok képviselői találkoztak egymással, egy zsidó vezető ezt mondta: A hutteriek és a kibbucokhoz tartozók már rokonok, valahogy úgy, ahogyan egy széles folyó két partja. Hans Meier — felhasználva az Isten népe ökumenéjének hutteri szemléletét — így válaszolt: Nem. Most van két part, de a forrásnál, ha mind a ketten a forrás felé mennek, ez a kettő egy lesz.

Isten Országá — egyház és szekták, misszió

A hutteriek nem mondják: Mi vagyunk az Isten népe. Még azt sem mondják: Isten egyik népe vagyunk. Hanem ezt mondják: Bennünket meglátogatott Isten népének a Lelke. Mi elhullhatunk. Azaz nem tekintik magukat a Krisztus Országához tartozóknak — az üdvösség-birtoklás értelmében, hanem különböztetést téve beszélnek: A Krisztus közössége megkeresi a tényleges közösséget.

Demokratikus gyülekezet és teokratikus szellem, a szinodális és személyes elem, hivatal és engedelmség

Amit Arnold akart, nem a demokratikus gondolat volt azonos, hanem a teokratikussal. Az egyenjogúság téves valami, mert benne rejlik a „jog”, amit mi, hutteriek elutasítunk. Bár politikusok vagyunk, de az Isten Országának a politikusai. Amit kifelé érvényesnek tekintünk, az mindenekelőtt a közösség belső terében érvényes. A Szent Lelket sohase éltük meg diktatúrájának, hanem az a tapasztalatunk, hogy a Szent Lélek visszahúzódik onnét, ahol más szellem jut uralomra.

A szívnek meg kell éreznie, hogy Isten akarja azt, ami javaslatként jelentkezik. Megtörténik, hogy a kis körökben előzőleg átbeszélt döntéseket a gyülekezet nem fogadja el... — nem egyszer egyetlen ellenszavazat folytán. Eggyélevést kívánunk, nem pusztán szavazást. Az óhutteri gyakorlatból ismert szavazást az újhutteriek gyakorlata még nem alkalmazta a döntéshozatalban. Az óhutteriek ismerik a többségi határozatot, az újhutteriek csak az egységet fogadják el. Az óhutterieknél az asszonyok nem

Másképpen is mondják: Mi, a tényleges közösség, kereszük az igazságot. Ezt mondják: A testvérudvarokban is ott van a gonosz és az antikrisztusi mint veszély. Éppen ezért: Mi nem vagyunk a Krisztus közössége, mi csak éljük a közösséget, de ez a közösség nincs a birtokunkban, s ez a közösség nem tartozik hozzánk. Engedelmesnek kell lennünk a közösséggel szemben. Isten népe nem kezdete az Isten Országának, hanem csak hírnöke, csak tanúja annak.

Miközben fly módon túlságosan is óvatosan elhatárolják magukat a khiliasztikus félremagyarázástól, olyan missziós elveket vallanak, melyek teológiai megkülönböztetések erejében elhatárolják őket a prozelitizmustól. Ezt mondják: Mi csak azokat tudjuk összegyűjteni, akiket Isten felébresztett. Mi nem akarjuk az embereket szavunk erejével megtéríteni, s a felébredést nem akarjuk mi magunk csinálni, létrehozni. Mi nem akarjuk azokat az embereket meggyőzni, akiket Isten még nem érintett meg. Ennek ellenkezőjét tenni egy volna azzal, hogy a gyöngyöt a disznók elé hajítjuk.

Keresztelés alkalmával nem azt mondom, hogy „megígérem”, hanem ezt: Isten hívott engem, azaz meghívott-nak tudom magamat. Először jön az Isten cselekvése, és csak ezután jön, csak ezután lehetséges: „Hát akkor neked is hűségesnek kell maradnod!”

A hívők közül és (nyilvános) bűnösökből álló ecclesia mixta (vegyes egyház) el nem fogadható. A bűnöst azonnal megszólítják. Az elmenőt nem tekintik többé testvérnek. Azzal a céllal, hogy megmentjük, mondjuk neki: „Te elhullottál.” Kitartóan emlékeztetjük meghívására; mégpedig éppen azért, hogy most már nem lehet a testvérünk. Megmutatjuk neki, hogy kizárta önmagát. Iránta érzett szeretetből mondjuk meg és mutatjuk meg neki ezt. Ha megpróbálja igazolni magát azzal, hogy Isten utólag változtatott hívása tartalmán, és ez számára nyilvánvaló, akkor mi ezt mondjuk: „A mérce ez: engedelmeskedni a hívásnak és a közösségnek.”

A kínos eseteket így oldjuk meg: Ha újravezényelték a testvérudvarhoz, együttélhet velünk a testvérudvar peremén, de marad a szabály: El kell hagynotok egymást! Hogyan lehetne béke a nagyhatalmak közt, ha a házaspárok nem képesek bizonyosságot tenni a békességről? Az összetört házasságot újra kell gyógyítani, hogy újra adva legyen az egész-ség, a sértetlenség, a salom.

szavaznak, az újhutterieknél már igen. Egy alkalommal, presbiterválasztás során egyetlen egy női szavazat szembefordult a közakarattal, s végül neki adtak igazat. Ami a feminizmust illeti: a nő a nyak, s forgatja a fejet, ahogy akarja, ha a fej a férfi. Igent mondani a szív rábólintása nélkül helytelen dolog — ez a mi tapasztalatunk. Az egyetakarásért vívott harc módja megkülönbözteti az újakat az óhutteriektől, akiknél elegendő a többségi határozat. Ilyenfajta okokból tekintik az óhutteriek Istentől küldött megújulási lehetőségnek az Arnold-embereket.

A pesbíter csak kifejezésre juttatja azt, ami a közösségben él. Ez sokkal inkább „expresszionizmus”, mint „impresszionizmus”. A presbíter azt az egységet fogalmazza meg, amely mindig egység Krisztussal, s éppen ezért egyetlen akaratot kell tükröznie. Csak azt fogalmazzuk meg, amit a Lélek már élővé tett. Nem az ordináció (a szentelés) beszél, hanem a Lélek abban, akit ordináltunk (felszenteltünk). Ha nem ez történik, akkor letesszük azt, akit megválasztottunk. Hallgatók a presbíterre, de nem engedelmeskedem neki, ha a szívem nem rezdül vele együtt. Az

engedelmesség ezt jelenti: nem azért teszem, mert az, akit ordináltunk, mondja, hanem azért, mert érzem, hogy helyes az, amit mond. Fennáll a veszély, hogy egy presbiter vezet, ahelyett, hogy vezetni hagyná magát. „Ha nincs ott a Lélek, be kell fognia a száját!” — mondta E. Arnold („befogni a pófáját”), s ezt kell mondania: „Nem tudom.” A cselekvésben tapasztalom meg, hogy Isten akarata igaz.

Szentségek

(Úgy látszik, mintha a keresztség egyúttal felvétel volna a hutteri életformába, olyasvalami mint a fogadalom a szerzetesrendekben; de a hutteriek tiltakoznak — más okból — a „fogadalomkeresztség” megjelölés ellen:) Jobb, ha „hitkeresztséget” mondunk, mert itt nem a jövőre vonatkozó ígétről van szó, mint emberi teljesítményről, hanem igentmondásról a hívásra; valamiről, ami már itt van. Jól mutatkozik meg ez, ha egy testvér elmegy, és azt mondja, hogy Isten most máshová hívja őt. Igen ám, csak hogy a keresztség a hutteri életformára szólt.

Előbb van a hit, és csak utána következik az ígéret, mint a hitkeresztség következménye. Ez az ígéret Isten színe előtt kijelenti, hogy a megkeresztelendő, illetve a megkeresztelt meg van hívva erre az útra. Az ígéret döntés az Isten hívása mellett. Ha Isten nem hívott Téged, akkor hagyj fel a dologgal. Enélkül az egész csak szalmaláng. Nem lelkesedésen fordul a dolog. Háromszor is megkérdezzük a megkeresztelendőt: Van hivatásod? Nem azt kérdezzük, hogy akarsz-e... Csak ezután következik az ígéret. A keresztség csak egybegyűjti azokat, akiket Isten már meghívott.

A hutteri kolóniákban felnövekvő fiataloknál más a megtérési szituáció, mint a kívülről jövőknél, de azért náluk is szükséges a megtérés; pl. főleg abban, hogy ne gondolják magukat különbeknek velük egyidős társaikkal, a pöffeszkedést le kell győzniük.

A teológiát nem szabad feldarabolni: keresztség előtt, keresztségkor, keresztség után; vagy: Isten cselekvése, ember cselekvése. Így éljük meg, amit mondunk.

Az úrvacsora kifejezi, hogy Krisztus teste vagyunk. Nem mágikusan, az evés által leszünk azzá. Az úrvacsora csak kifejezi azt, ami vagyunk.

Hogy a bűnbánattartás „szentségi jellegű”-e, azt óvatosan békén hagyják, és csak ennyit mondanak: Tarts bűnbánatot!... és mi újból magunk közé emelünk. A bűnbánattartás (gyónás) ennyit jelent: Megállapítjuk, hogy Isten a bűnösnek megbocsátott. Mi ezt nem tehetjük Isten helyett, csak megállapíthatjuk, hogy Isten ezt megtette. Valahogy úgy, ahogy a levélre aláírás után kerül rá a pecsét — így mondjuk ezt mi, hutteri testvérek.

Kezembe nyomtak Deer Spring-ben még egy *Ratzinger*-szöveget is, ami mutatja nyitottságukat.

*

Bennünket, az apostolságra létrehozott Bokrot is elgondolkodtathatják a szöveg megállapításai. Ime:

„Ebben az összefüggésben nem érdektelen emlékeznünk arra, hogy az apostoli korszak lezáródása után a régi egyház, mint egyház viszonylag kevés közvetlen apostoli tevékenységet mutatott. Nem volt sajátos stratégiája a pogányoknak szóló hithirdetésében, s ennek ellenére az ő koruk lett a legnagyobb missziós eredmények kora. Az antik világ kereszténnyé levése nem az egyház megtervezett tevékenységének az eredménye, hanem a hit helytállásnak a gyümölcse volt, ahogyan ez a gyümölcs a keresztények életében s az egyház közösségében láthatóvá lett. A szemtől szembe megtapasztalhatásra hívtak és — emberileg szólva — ez volt a régi egyház misszionáló ereje. Az egyház életközössége részvételre hívott ebbe az életbe, s ebből aztán már következik az az igazság, amelyből az az élet fakadt.

Ezzel szemben az újkor aposztáziája abból adódik, hogy megszűnt a hit verifikációja a keresztények életében. Ebből adódik a mai keresztények nagy felelőssége. A hit hivatkozási pontjaiként, Istenről tudókként kellene jelen lenniük, életükben a hitet mint igazságot kellene megmutatniuk, hogy ilyen módon utat mutathassanak másoknak” (Auf Christus schauen).

BOCSÁNKÉRÉS ÉS REMÉNYSÉG

Egyik beszélgetésünk során megkérdeztem Klauséktól, kért-e már egyházunkból valaki bocsánatot tőletek az általunk élegetett és halálra kínzott vértanútokért. Senki — válaszolták. Életem egyik feladatának tekintem, hogy ez megtörténjék. Kevés, amit most tehetek, de ezt megteszem:

Hutteri Testvérek, testvéreink Jézus Krisztusban, bocsássatok meg nekünk, katolikusoknak azokért az istentelenségekért, amelyeket valamikor tettünk Veletek. Ezt most csak én mondom, egy katolikus pap a sok százezerből. De hiszem, hogy a Bokor tagjainak a szíve velem együtt mondja Nektek ezeket a bocsánatkérő szavakat.

Beszámolómat a remény hangjával szeretném befejezni. Utamat nagyrészt reformátusok szervezték. A katolikus papok mindenütt testvérként fogadtak. Templomaikban katolikusok százaival rezdültem együtt — Jézus gondolataira, hirdetett Országára igent mondva. New York Citynek First Hungarian Reformed Church-ében református magyarok és papok előtt „palástban” tehettem bizonyosságot Jézus evangéliumáról. Az általunk máglyahalálra ítélt Hutter Jakab követőinek Deer Spring-beli házában a szobám ajtaján „Dear George Brother” feliratot találtam. A három napos lelkigyakorlaton a „hetek” evangéliumi tisztánlátás tekintetében a Bokornak, de a jézusi szeretetet illetően a hutterieknek adtak több pontot.

Mit következtek mindebből? A közös keresztény Krédót: Hiszek az egy... egyházban. Jézus egynek akarta a maga „kahal”-ját. Bűneink megosztották, de hitünk és szolgáló szeretetünk újra eggyéteheti, ha mindannyian felismerjük az egység elvét: a minden embert átölelni akaró

lábmosó szolgálatot,

javainkat közössé tenni akarást,

s az erőalkalmazás minden fajtájáról lemondani tudó szelídséget,

azaz a közös jézusi örökséget. Mert ez a Jézustól tanított szeretetfogalom, ez volt — Ratzinger idézett szavaira is gondolva — a régi és még egyetlen egyház pogányokat Jézushoz elvezetni tudó hitének tartalma és a pogányokat az egyházba vonzó ereje.

Bulányi György

Levél Amerikából

(A hutterieknél tartózkodó „hetek” egyikének tájékoztatója közösségvezetője részére)

Kedves Náci!

Az ember mindig mástól kapja az első levelet, mint gondolná. Eleinte én sem figyeltem nagyon, a 6 hónap rettenetesen hosszúnak tűnt, főleg miután láttam, hogy itt a fő tevékenység az éneklés, amihez én nem értek.

Mikor megkérdezik, miből áll a Bokor tevékenysége, és én azt válaszolom, hogy szellemi téren tudunk sokat felmutatni írásainkban, akkor csak csóválják a fejüket. Hogy jobb képet fessek magunkról, inkább Bandi bácsi alkoholistamentő dolgairól, a sörédi fogyatékosgondozásról, Melindáék karitásztevékenységéről beszélek, de lehet, hogy nem ez a jellemzőbb ránk.

Visszatérve a szellemiekre, nagyon érdeklődnek a dolgaink iránt: karácsonyra lefordítottuk a kék könyvből a Régi írást, nagyon tetszett nekik. Be akarják tenni az újságjukba, de arra nem mutatnak hajlandóságot, hogy ők írjanak. Lehet, nem is fontos ez a közösségnek, elég ha az erre kijelölt, választott emberek teszik ezt. Mint ahogy mindenki teszi azt a feladatot, amit a közösség — képességeit figyelembe véve — rábízott. És ha holnap azt mondják: átköltözzöl a másik faluba — fogja a könyveit és indul. Ott is testvérek között lesz. Ahogy ezt érezzük mi is, nemcsak Pleasant-Vien-ban, hanem bármely más faluban, ha átmegyünk oda.

Néha csodálkoznak, ha az imádságról beszélgetve azt mondom, mi szoktunk közösen imádkozni, mindenki a másik után. Szerintük erre nincs szükség: ha imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtót. Talán a családban imádkoznak: férj-feleség közösen. Nem hiszem, hogy ezt meg szabadna tanulnunk. Ezt csak azért írom, hogy lásd: nem a tökéleteset jöttünk megtanulni és átvenni.

Összehasonlítás képpen néhány gondolat a hutteriekről és rólunk, s hogy valami fonalam legyen: az életharmónia 7 gerezdje alapján:

Lelkiélet

A nagy közös imádságok abból állnak, hogy a vezető (az egész egyház, illetve 20. században alapított felének vezetője) imádkozik a közösség nevében, ezt közvetik rádión minden faluba, Európába kazettán küldik a két ottani faluba.

I m á d k o z á l
egyedül a rejtekben, ez csak rád és Istenre tartozik.

Istentisztelet nincs. Évente kétszer ünneplik meg az Úrvacsorát. Most volt 30-án, hogy miért pont 30-án, nem tudom. (De erre csak tagok mehettek, mi nem mehettünk.)

Szellemi élet

Egyszer voltunk bibliaórán. Elég gyér volt az érdek-

lődés. Ez is csak kb. 2 hónapja van, mióta egy New York-i utcai prédikátor csatlakozott a közösséghez. Bizonyos Braderhood meetingeken (tagok számára) alapítói, nagy gondolkodók írásait olvassák. Itt van lehetőség közbeszólásra, kérdésre. Ilyenre még nem voltunk. Írásaink iránt érdeklődnek, de korántsem helyeznek akkora hangsúlyt a szellemi életre, mint az intellektuális emberekből álló Bokor.

Közösség

Számukra mi csak mozgalom vagyunk, amit ők csinálnak, az a közösség. Együtt élni, dolgozni. Együtt imádkozni csak a fent említett módon. Együtt gondolkodni szintén. A választott vezetőknek engedelmeskednek, szinte vakon. A választáshoz viszont a 6 falu összes megkérdőjeztjének beleegyezése kell. Egy ember megvétőzhatja a dolgot. Vezető leváltásáról nem hallottam. Legfeljebb az öreg átadja helyét egy fiatalabbnak. A mi fogalmaink szerinti 10–12 fős kisközösségek nincsenek.

Karitás

A munkával megkeresett pénzt karitászcélokra fordítják, pl. folyamatosan osztanak ételt New Yorkban is, valahol máshol is. Kampányszerű dolgok is vannak. Karácsony előtt az amerikai légierő belorusz gyerekeknek vitt élelmiszersegélyt, ebben az 6 adományaik is benne voltak. Egy csoport éjjel után ment pakolni a reptérre. Bejárnak kórházba énekelni, beszélgetni, ugyanúgy börtönökbe is. Van olyan tagjuk is, akit így ismertek meg börtönlátogatás során. Mi is süttünk karácsonyra a bebörtönzötteknek süteményt. (Péter és én a konyhán.) Kisgyerekek meleg ruhát pakoltak a hajléktalanoknak. Szóval ebben a tekintetben van mit tanulni. Akkor is, ha kisrepült is vettek, amiről hónapok után is folyik vita.

Apostolkodás

A karitászból kifolyólag az ott említett helyeken kerülnek kapcsolatba az emberekkel. Tehát egy karitászon alapuló hirdetés a jellemző. Továbbá úgynevezett nyitott napokon (színdarabok, éneklések) meghívják a szomszédokat, előadás után beszélgetnek velük. Nem tudom, ez mennyire hatékony, mindenesetre inkább érzem itt igaznak a hegyre épült város hasonlatot, mint otthon a Bokorban. Aki viszont tag lett, nagyon ritkán megy el innen. 5 évig meglehetné minden gond nélkül, a pénzéhez addig nem nyúlnak. Felkészülési idő, noviciátus van. A Máté-evangélium végén szereplő mondatra azt mondják, a hirdetés valóban kimarad az életükből, de egyelőre nem tudnak jobbat, úgy érzik, ebben az életformában állnak legközelebb ahhoz, amit Jézus akart.

Család

Nagycsaládok vannak, bár 13 gyerekest még nem láttam, 12-est igen. A felnőtt gyerekek már nem a családdal élnek (általában), hanem másik faluban, másik családdal tartozva. A családi életre túl sok idő nincs, reggel 3/4 8-tól este 6-ig munka van. Közben déli szünet 1-től 1/4 3-ig. Ez a családé. Szerda családi este. 5-ig dolgozunk, együtt vacsorázik a család. Különben közös vacsora az ebédlőben, gyerekek nélkül, természetesen a nagyobbak ott vannak. Szombat délután 1/2 4-ig van munka, utána a családé az idő. Vasárnap családi nap. A gyerekek 1/2 éves kortól közösen nevelődnek az ún. Baby-house-ban, majd óvodában, iskolában. Kis, 7–10 fős csoportokban foglalkoznak velük.

Családalapítás: Általában belülről. Mindenki ismer mindenkit, ha össze akarnak jönni, szólnak a vezetőnek, ezután szabadabban lehetnek együtt. Kintről nehéz ide beházasodni. Vagy taggá kell előbb lenni, vagy a tagnak kilépni. Ha nem tagok mindketten, nem élhetnek a faluban. Érdekes módon sokan elég későn szánják rá magukat a házasságra. Házigazdám pl.36, felesége 35, legidősebb gyerekük 5 éves. A gyerekek is Wooderestben születnek, csak veszély esetén a kórházban.

Az öregekre különleges figyelmet fordítanak, amit csak tudnak, megadnak nekik, hogy érezzék, még mindig hasznosak a közösség számára. Motoros tolókocsit, elektromos autót a falun belül (legnagyobb távolság 300 méter). Tolókocsihoz kötött, beszélni alig tudó, egykor a köztársaságért nagyon sokat tett öreg vezetőt mindig más hívja vacsorára, nem kényszerből, hanem — érződik rajtuk — örömmel ülnek vele egy asztalhoz és próbálják megértetni, amit mond.

Munka

Néha sok. Még 24-én is dolgoztunk délelőtt. De ha arra gondolok, ki kap belőle ételt, lehet, hogy nem sok. Mindenkinek megvan a maga feladata, Amit, ha kell, otthagya és beáll a másik helyére. Az asztalosműhely vezetője is beáll a gyalugép mellé, ha az ott dolgozónak éppen WC-re kell menni. Nem a gépet állítja le. A falu vezetője is be szokott jönni néha, nem teljes időre ugyan, és beáll a fűrókhoz néhány órára. De, ha kell, az egész műhely a konyhára megy tésztát gyúrni, nemcsak mi, hanem a fizetett alkalmazottak is. Ez a műhely Neked biztosan jobban tetszene, mint nekem. Szinte minden automatizált, elég nehéz tévesztetni. Nekem azért sikerül. Kevés ember dolgozik a falun kívül, ők egy mentőállomáson adnak ügyeletet. Emellett természetesen dolgoznak a faluban is.

Első nekifutásra ennyit. Nem szeretek hosszú leveleket írni.

Mindenkit szeretettel üdvözlő és sikeresebb új évet kíván

Feri

1991. december 31. 17¹⁰/23¹⁰

Elhallgattatva!?

Bizonyos előrejelzések szerint ez év júniusában Hans Küng Magyarországra látogat. No és akkor mi van? — kérdezheti az a katolikus hívő, aki csak a hivatalos magyar katolikus sajtóból tájékozódik. Hogy az ilyen tudnivalók és a felnőtté válni akaró hívőket alapvetően érintő kérdések ne maradjanak megválaszolatlanul, rövid életrajzi ismertetés után a katolikus szímfőnökből kihagyhatatlan szólamot képviselő német teológus két, időközben megjelent írását adjuk közre.

Hans Küng 1928-ban a svájci Sursee-ben született. 1948–1955 között Rómában a pápai Gergely Egyetemen filozófiát és teológiát tanult. 1954-ben pappá szentelték, 1955-től tovább folytatja tanulmányait a Sorbonne-on és a párizsi Institut Catholique-on. 1957-ben teológiából doktorál. 1957-től 1959-ig Luzernben az Udvari templomban gyakorló lelképásztor. 1960-ban meghívják a Tübingeni Egyetemre a fundamentálteológia professzorának. 1962-ben XXIII. János pápa hivatalos zsinati tanácsadóvá nevezi ki. 1963-tól 1979-ig a dogmatika és az ökumenikus teológia professzora, valamint az Ökumenikus Kutatási Intézet igazgatója. 1979. június 15-én a Hittani Kongregáció II. János Pál jóváhagyásával közlésezi: „...a Kongregáció feladatának megfelelően köteles a következőt kijelenteni: Küng professzor írásában eltér a katolikus hit igazságának teljességétől. Ezért nem számíthat katolikus teológusnak és mint ilyen nem taníthat.” (Bővebbet lásd a Mérleg 1980/1 számában 43–78. oldalakon. Csak röviden emlékeztetünk a Bokor bázisközösségekben szamizdat gépműny formájában közzétett írására: Miért maradok katolikus?) Az elhallgattatás és válasznélküliség tizedik évfordulója alkalmából a Kirche Intern (független katolikus osztrák havi folyóirat, Rudolf Schermann főszerkesztésében) 1990 áprilisi számában Francesco Strazzari interjút közli, melyben Küng többek között a következőket mondja: „Majd 12 év után már senki sem vár sokat ettől a pápától, mert megtapasztaltuk, hogy képtelen megváltozni... megmaradt a lengyel »paradigmában« (gondolkodásmintában), és hű segítőtje, Ratzinger biboros is a középkorba akar visszatérni... Többször hangoztattam, hogy személyesen szeretnék találkozni a pápával... ott és úgy, ahol és ahogy ezt ő akarja. Semmi válasz!... Mit tehetek hát? Bízást tovább dolgozom és egyre újabb kérdések felé fordulok.” 1980 óta az egyetemi karoktól független teológiai professzorként tanít a Tübingeni Egyetemen, és ugyanott igazgatója az Ökumenikus Kutatási Intézetnek. Számos könyve jelent meg, társkiadója különféle folyóiratoknak és több egyetem díszdoktora.

(—elká—)

Hans Küng írásaiból:

Ábrahám — három világvallás ősatya

Védőbeszéd az ökumenikus dialogus mellett

Hogy tárgyilagosan közelíthessük meg a három világvallást, a következő kérdéssel kezdjük: Mi a közös e három vallásban, melyek mindegyike a Közel-Keletről származik? A válasz csak így hangozhat: e vallásokat elsősorban egy név — Ábrahám — egyesíti.

Ábrahám a zsidóságban

A zsidó hagyomány a történelem folyamán Ábrahám jelentőségét egyre növelte, Isten „szolgájából” Isten „barátjává” tette őt, „kinek hírneve senkiéhez sem hasonlítható”. A későbbi zsidóság Ábrahám életét egyre inkább feldíszítette legendákkal és erényekkel, tisztelték állítólagos sziklasíriját Hebronban, mely ma az arab-moszlím térségbe esik. Két saját apokrif (titkos szerzőjű) írás keletkezik róla, az egyik kiválasztásáról és kinyilatkoztatásairól (az „Ábrahám apokalipszise”), a másik a Paradicsomba tett utazásáról és haláláról, mely egyben a vendégszeretet dicsérete (az „Ábrahám Szövetsége”).

Ezeknek az írásoknak a hordozói minden bizonnyal esszéus szerzők voltak. De azt az embert, akit a héber Biblia emberi gyengeségeivel együtt olyan szimpatikusnak rajzol meg, aki ügyes csaló módjára gyakorlati életében többször is hűgának adja ki a fel-

eségét, aki ugyanezen feleségétől — Sárától — hajtva másodfeleségét, az egyiptomi Hágárt fiával, Izmaéllal együtt (aki egyébként a moszlimok ősatya) betűszerint a pusztába küldi, aki mellékfeleségeinek fiait ajándékokkal intézi el és kiutasítja házából, nos ezt az Ábrahámot a történelem folyamán — kivételek erősítik a szabályt — egyre inkább nemcsak a szerénység, irgalom és vendégszeretet erényének, hanem általában minden erények megtestesítőjeként ünneplik, mely erényeket utódainak csak utánózniuk kellene. Igen: Jézus, Sírak fia könyve Ábrahámot már „sok nép atyjának” nevezi.

A rabbinikus zsidóságban aztán Ábrahám minden időkre kiemelkedő üdvöztető alakká válik. A Talmud szerint Ábrahám, aki jóval a Sinain be-
következett kinyilatkoztatás előtt élt, már ebben az életében nemcsak a leírt, hanem a szóbeli Tórának is minden törvényét megtartotta. Sőt merészen azt állítják, hogy a világ és min-

den ember teremtése Ábrahámnak és az ő érdemének köszönhető. Az előtte volt nemzedékek csak azért állhattak fenn, mert egyszer lesz Ábrahám és ő hordozza az utána következő nemzedékeket is.

„Ábrahám gyermekei” — ez most már ténylegesen az izraeliták kizárólagos kiváltsága. Izrael „Ábrahám ivadéka”, és „Ábrahám Istenének népe” áldásának foglalatává kellett, hogy váljék, az Ábrahám-történetnek ez az eredetileg egyetemes látóhatára az egyetlen nép kiválasztása mögött gyakran majdnem teljesen háttérbe szorult. Mind a mai napig megemlékeznek nevére a liturgiában, különösen Újév napján és a középponti zsidó imának, a tizenhét kérdés imájának első dicsőítésében. De azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy egyes rabbik is lelki, hívő, bensőséges értelemben fogták fel Ábrahám-gyermekségüket — teljesen hasonlóan a kereszténységhez.

Ábrahám a kereszténységben

Az Ószövetség egyetlen alakját sem említi az Újszövetség (Mózesről eltekintve) olyan gyakran — több mint 70-szer —, mint az övét. Ábrahám üdvörtörténeti jelentőségét ugyanúgy elismerik, mint azt, hogy Izrael Ábrahám gyermeke. A gazdag ember és a szegény Lázár lukácsi példabeszéde teljesen magától értetődőnek feltételezi az Ábrahámhoz tartozást a halálon túlmenően is (az üdvösség mint pihenés Ábrahám kebelén). A zsidó környezetben keletkezett Jakab-levél is „Isten barátjának” nevezi Ábrahámot.

És mégis: már Keresztelő János

prédikációja sem tekinti az Ábrahám-tól való testi származást az üdvösség biztosítékának, inkább a megtérést követeli. „Metanoia”: most már minden ezen fordul. Most már nem a biológiai, hanem a lelki Ábrahámhoz tartozás a döntő! Most már Keresztelő János is éles gúnnyal megy neki — legalább is Máté evangélista szerint — minden zsidó fennsőbbiségnek: ha szükséges, Isten kövekből is tud Ábrahámnak fiaikat támasztani. Ugyanez az evangélium jegyzi meg vitázva, hogy a végső idők lakomáján a pogányok közül sokan fekszenek az asztalhoz Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal együtt, míg egyesek az elsőként meghívott izraeliták közül kinn-

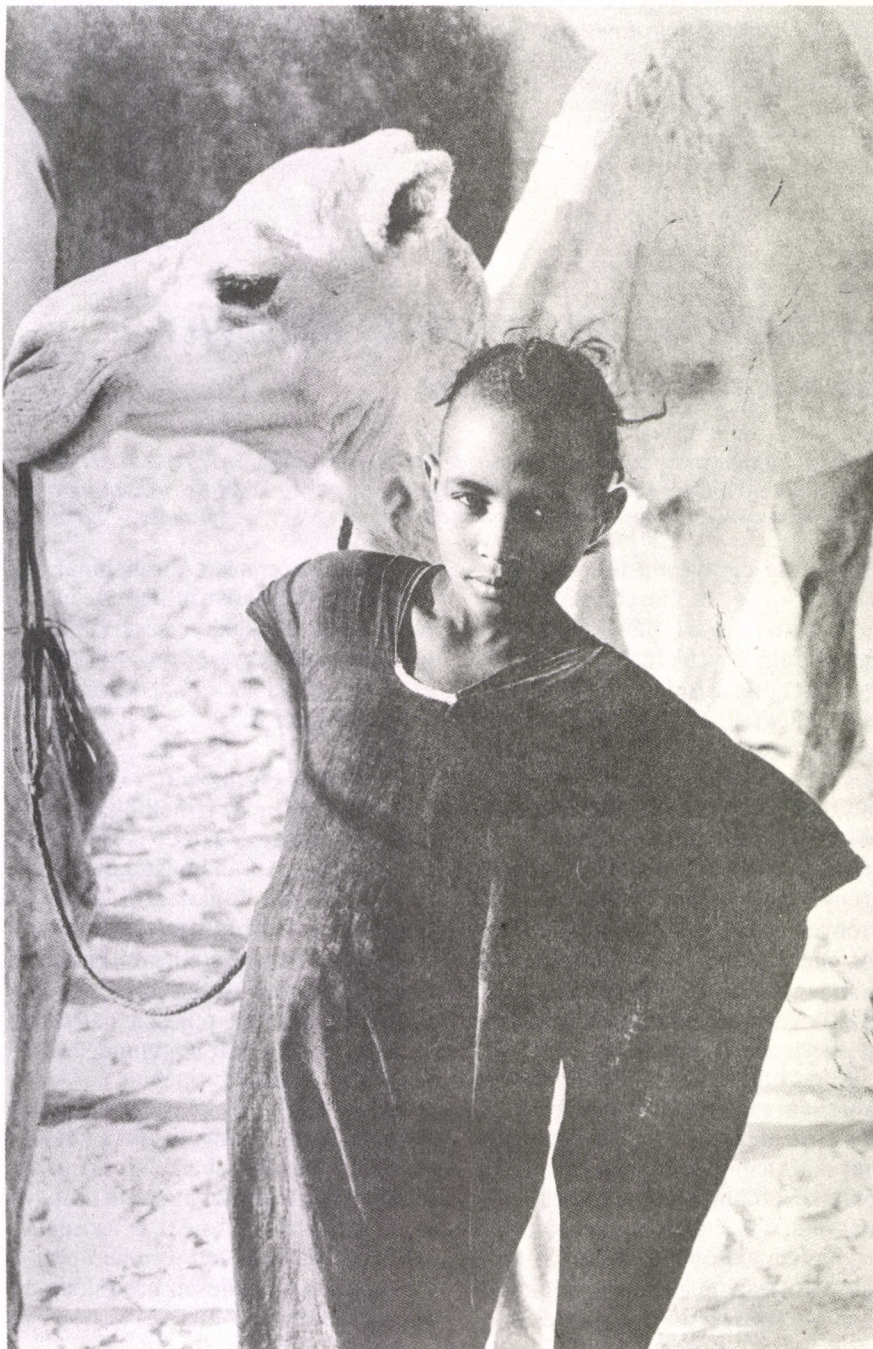
rekednek.

Később azonban mindenekelőtt Pál apostol volt az, akinek Ábrahám iránti minden nagybecsülése mellett el kellett utasítania az Ábrahám-tól való testi származást mint az üdvösség kizárólagos feltételét, és kénytelen volt hangsúlyozni a lelki, belső Ábrahám-gyermekség lehetőségét, ahogy ő általában is a zsidólét belső-lelki formáját fogadta el. Ábrahám Isten előtt nem a törvény cselekedetei által vált igazzá, hanem — mintegy hivatkozással a Gen 15,6-ra — Benne bízó hite által. A két asszony, Hágár és Sára, valamint fiaik, Izmaél és Izsák történetét Pál merészen az Ó- és Újszövetség allegóriájaként értelmezi, mint a földi és az eljövendő Jeruzsálem, a zsidóság és a keresztény közösség előképét. Itt is ez a döntő. Pálnál nem a nemzedékváltás és parancsmegtartás (Ábrahám a Tóra előtt létezett) külsődleges-törvényes megtartásáról van szó, hanem Ábrahám lelki-belsőleges követéséről a rendíthetetlen hitben. Ábrahám a keresztények számára minden ember atyja, amennyiben azok ugyanúgy hisznek, mint Ábrahám, aki tehát minden hívő atyja, akár körülmetéltek azok, akár nem.

Az egyházatyák is foglalkoztak később homiliáikban és traktátusaikban Ábrahám alakjával, túlnyomórészt moralizáló vagy allegorizáló formában, persze közülük egyesek saját tanulmányt készítettek személyéről. Rendkívül gyakoriak, ugyanakkor a legkérdésesebb jelenséget mutatják azok a párhuzamok, melyeket a patrisztikus és a középkori írásokban és végül a reformáció írásában Izsák feláldozása és Jézus keresztáldozata között állítanak fel. Sőt, túl a középkori teológián és Lutheren, a múlt században a dán Sören Kierkegaard azt hitte, hogy Ábrahámot, aki hajlandó volt fiát feláldozni, a vak keresztény hit mintaképévé emelheti...

Ábrahám az iszlámban

Ábrahám (arabul „Ibrahim”) a Koránban is a második leggyakrabban említett bibliai alak Mózes után, feltűnő párhuzamokkal nemcsak a bibliai, hanem a Biblián kívüli, rabbini-kus Ábrahám-ábrázolásokhoz. 25 szurában szerepel, sőt egy szura, a tizennegyedik, még a nevét is leírja. A korábbi szurákban Ábrahám mindegyiként úgy jelenik meg, mint aki harcol atyái és honfitársai bálvány-

imádata ellen, s mint ilyen az igazság szószólójának és nagy prófétának bizonyul. A későbbi medinai szuráokban aztán előlép a korábban Ábrahám-mal semmi kapcsolatban nem említett Izmaél, az arabok atyja. Ő támogatja atyját, Ábrahámot fáradozásai-ban, hogy Mekkában a Kábát a tiszta egyistenhit istenimádatának helyévé tegye és zarándokhelyként felépítse. A Korán is „Isten barátjának” nevezi Ábrahámot, de mindenekelőtt az a fontos számára, hogy Ábrahám „nem volt sem zsidó, sem keresztény; hanem... (Istennek) odaadott hanif (a Koránban ez azonos jelentésű a moszlimmal vagy egyistenhívóval), és nem pogány volt.” Isten által kiválasztva Ábrahám volt az első, aki megtért az igaz Istenhez és ellenefordult minden bálványimádásnak. Előként gyakorolta az „Iszlámot”, a feltételnélküli alávetést Isten akaratának, különösen mikor hajlandó volt feláldozni saját fiát (Izsák nevét ez a hely nem említi, a hagyományos iszlám egzegézis itt Izmaélre gondol).

Így a moszlimok számára Ábrahám már korán az egy Isten nagy prófétája volt. Érthető, hogy fílmódon a zsidóság és kereszténység azon igényébe, miszerint egyedüli igaz vallásnak a magukét tartják, a Korán is belekeveredik. Ezen felfogás szerint ugyanis Ábrahám nem volt sem keresztény, sem zsidó, hanem az első moszlim. Egyistenhívó volt, akit Isten kiválasztott, jóval azelőtt, hogy a Tóra (arabul „Tawrat”) és az evangélium (arabul „Injil”) — a két másik, bár szent, de sajnos a zsidók és a keresztények által meghamisított könyv létrejött volna.

Az iszlám ezek szerint Ábrahám révén a legrégebb és ugyanakkor a legigazibb vallásként törvényesítheti magát, olyan vallásként, amelyet minden próféta tanított (mindegyikük ugyanazt a kinyilatkoztatást kapta meg ugyanis), s melyet legvégül Mohamed, a próféták igazoló „pecsétje” újólag és meghatározó módon kihirdetett, miután azt egy angyalon keresztül az egyetlen és igaz Istentől a zsidók és keresztények tévedései és kitékerései nélkül befogadta. Így aztán a Korán szerint az is világos, hogy Ábrahámhoz a moszlimok állnak a legközelebb, Ábrahám utódaiként egyedül ők a hamisítatlan istentiszte-lők. Sokat köszönhetnek neki: „nevüket” (Moszlim), hitüket, liturgiájukat Mekkában és ezzel istenközpontúságukat és egyetemességüket.

A zsidók, keresztények és moszlimok közötti „trialogus” szükségessége

A második, kevésbé öröndetes végeredmény: már az ilyen ártatlan-nak tűnő példán is, mint Ábrahám, világosan látszik, hogy itt a legnehezebb, a vallások között hevesen vitatott és politikai szempontból is kényes kérdésekről van szó, vagyis hogy itt mindhárom vallás legsajátabb azonossága forog kockán.

No de azt jelenti-e mindez, hogy a három vallás számára Ábrahám csak az első pillantásra jelenti a „közös vonatkozási pontot”, a második pillantásra azonban „a mindenkori való-lási hagyomány folytán mindannak foglalatát is, ami ezeket egymástól megkülönbözteti és elválasztja”, úgy, hogy Ábrahám aligha tekinthető „a mai párbeszéd kiinduló pontjának”? Ha az ember jobban megnézi, Ábrahám — bár nem feltétlenül eszményi, de — nagyon is valós kiindulópont-nak látszik ahhoz, amit ma zsidók, keresztények és moszlimok közötti „trialógusnak” — (új filozófiai kép-ződmény) — nevezhetünk.

Harmadik pillantásra az is meglát-szik, hogy Ábrahámra vonatkozóan a három vallás között sem teljes meg-egyezés, sem teljes nézeteltérés nem áll ugyan fenn, de megvan az az egy-másráirányultság, amely a beszélge-tést értelmesnek láttatja. Ugyan van-e a három vallás közül bármelyiknek is joga Ábrahám iránt kizárólagos igénnyel fellépni? A tény, hogy Ábrahám mindhármuké, még ma is kihí-vást jelenthet mindhárom vallás szá-mára?

A középkori vagy újkori zsidógyű-löletnek még a legrosszabb időszaká-ban sem volna szabad a kereszt-énységnek teljesen elfelejtkeznie ar-ról, hogy az Ábrahámra hivatkozó zsidóságból származott, és így oszto-zott vele — legalábbis a héber bibliát, a zsoltárokat és az istentisztelet sok héber elemét illetően (a „hossanná”-tól az „amen”-ig terjedően).

Már Lukács és Máté két nagy Evan-géliumában (Máté maga is a zsidó-ságból származott) Jézus családfája nyomtatékosan arra emlékeztet, hogy Jézus, a Krisztus, Ábrahám utódja volt. És az az Isten, aki „szolgáját megdicsőítette”, nem más volt, mint „Ábrahám, Izsák és Jákob Istene”. Igen, ha a kereszténység — Pált kö-vetve — ragaszkodott is a bizodalmas hit általi megigazuláshoz, ugyanak-kor semmiképp sem akart lemondani a jócselekedetéről. Pál éppen a hit

következtében tette a szeretet csele-kedeteit. Végül — a János-evangéli-ummal együtt — különösen a már említett Jakab-levél húzza alá a csele-kedetek szükségességét rendkívül élesen, az olyan „hittel” szemben, mely csak tétlen megvallásból áll.

De megfordítva, a zsidóságban is hangsúlyozzák a rabbik Ábrahám hit-béli engedelmességét. És ők sem kö-tik Ábrahám ígéreteinek örökségét kizárólag a testi leszármazáshoz. A Korán a maga érvelésével itt nyilván-valóan telibe talált: mielőtt az első egyistenhívó „misszionáriussá” vált volna, kezdetben Ábrahám maga is az igaz hithez térő konvertita volt, még pedig sok évtizeden keresztül. Igen, a rabbik magyarázata szerint Ábrahám éppen késői körülmetélésével (99 évesen!) nyitotta meg minden időkre a nemzsidók számára is a lehetőséget, hogy átlépjenek a zsidóságra, s így nemcsak a zsidók, hanem a zsidóság-ba átlépett pogányok (prozeliták) elő-képévé és ezzel minden nemzetek ősatyjává vált.

Legalább ennyiben lehetséges egy ideig a zsidóság számára is Ábrahám lelki követése: „N. N., Ábrahám aty-ánknak fia” — mind a mai napig így szólítják meg a tóraolvasásra felkért konvertitát. Sőt! Azok a kereszt-ények is, akik keresztények akarnak maradni, a mai zsidó teológia követ-keztében a moszlimokkal együtt „Áb-rahám fiainak” tekinthetők, amint azt David Flusser jeruzsálemi tudós megállapítja: „A zsidó vallásban a ke-reszténység (és az iszlám) léte úgy fogható fel, mint Isten Ábrahám-nak tett azon ígéreteinek beteljesülése, melyek szerint sok nép atyjává teszi őt.”

A Korán minden külön tanítása el-lenére sem lehet figyelmen kívül hagyni az iszlám szoros kapcsolatát a zsidósággal. A moszlimok hitükkel kapcsolatban ugyanazon ábrahámi eredetre hivatkoznak, míg fordítva, az izraeliták a maguk részéről a korai arabokkal közös eredetűeknek, roko-noknak érzik magukat. Történetileg tekintve legalább Salamon király ko-rától számos bizonyítható gazdasági kapcsolat volt Kánaán országa és Arábia között, melyek Mohamed próféta koráig fennmaradtak, mikor számos zsidó közösség élt Arábiában. Az iszlám koránegzegézis és törté-netírás ugyanis a héber Biblia vagy a zsidó Haggada minden gátlása nélkül

kiegészíti a Korán Ábrahámra vonatkozó kijelentéseit is, és visszahat a zsidó hagyományra és értelmezésre.

Maga a zsidó Biblia a zsidók és arabok közötti kapcsolatokra vonatkozó utalásoknak egész sorát tartalmazza.

„Jób” és a „Példabeszédek” könyvébe számos arab szó került bele, és még a későbbi Misna is tartalmaz olyan fejezeteket, melyek leírják, hogyan viselkedtek a zsidók Arábiában. Így tehát nem kell csodálkozni azon, hogy a zsidók egész történetük során bizonyos rokonságba kerültek az arab kultúrával, úgyhogy a középkori zsidóság legvirágzóbb központjai éppen moszlim országokban tudtak kifejlődni, az abbasszidák alatt Irakban, a mór uralkodók alatt Spanyolországban és a Spanyolországból történt kiűzetés után az Ottománok alatt Isztambulban és Szalonikiben...

Eggyétevő alap

Az előbbi háttér ismeretében most már nyíltan kell feltennünk a kérdést, hogy túl a többé-kevésbé véletlen jellegű történelmi kapcsolatokon mi az, ami egyesíti a közel-keleti áramlatrendszer három vallását? Mi az, ami egyesíti a zsidókat, keresztényeket és moszlimokat? Mi az, ami — a három vallás minden önállósága mellett — a tudatba emelendő és ténylegesen újra megvalósítandó ábrahámi ökumené valóságos alapjának tekinthető? Mi

az, ami már ma egyesíti a három ábrahámi vallást?

Csak együtt kell ülni az ökumenikus párbeszédeken a zsidókkal és moszlimokkal, szemben az indiai és kínai áramlatrendszer képviselőivel, hogy észrevegyük: minden vita ellenére mennyi közös van zsidók, keresztények és moszlimok között: Isten, ember, a világ és egyáltalán a világtörténelem messze hasonló alapfelfogása. Fennáll az ábrahámi ökumené, melyet egy hosszú történelem alapozott meg, és melyet az összes ellenségeskedés és háború sem tudott eltörölni.

A vallástörténész Kurt Rudolph is helyesen állapítja meg: „Ez a legnagyobb méretű örökléstörténet, mely kultúrkörünk vallástörténetében itt napvilágra lép, s mely a Közel-Kelet három nagy vallásának viszonyát a mai napig meghatározza, még akkor is, ha azt hiveik (tudatosan vagy nem tudatosan) nem veszik észre.”

A harmadik alapvető és egyben előremutató végeredmény: a három ábrahámi vallást, a zsidóságot, kereszténységet és iszlámot olyan nagy közös dolgok kötik össze, melyek már Ábrahám nevével adva vannak. Minden elválasztó különbséggel szemben közös bennük:

— a semita eredet és nyelv: az arab szerkezetében és szavaiban szoros rokona Izrael héber, valamint Jézus arám és a keresztény ösegyház nyelv-

vel; mindhárom ábrahámi vallás a semita nyelvcsaládból származik;

— hitük Ábrahámnak, ósatyjuknak egy és ugyanazon Istenében, aki mindhárom hagyomány szerint ennek az egy igaz és élő Istennek nagy tanúja volt;

— a nem kozmikus ciklusokban (örök körforgás — *Aford.*) gondolkodó, hanem célra irányított történelemszemlélet: az egyetemes üdvtörténet, mely Isten teremtésében veszi kezdetét és halad az időközön keresztül az Isten beteljesítésében jelentkező vég felé;

— a prófétai hirdetés és a Szentírásban egyszer s mindenkorra rögzített és maradandóan normatív kinyilatkoztatás;

— az elemi humanitásnak az egyetlen Isten akaratában megindokolt alapvetése: a tíz (vagy az ezeknek megfelelő) parancsolat („dekalógus”).

Egyetlen mondattal: zsidóság, kereszténység és iszlám, ez a három ábrahámi vallás együtt a közel-keletisémita eredetű és prófétai jellegű, etikai irányultságú, egyistenhívó világmozgalmat alkotja, mely — anélkül, hogy leértékelnők azokat — eredetében és szerkezetében alapvetően különbözik India és Kína vallásaitól. A három ábrahámi vallás rendkívül fontos hozzájárulást tehetne a vallások ökumenéjének területén.

(Forrás: Academia, osztrák politikai és kulturális folyóirat, 1991/4.)

~ ~ ~

Amikor a katolikusok a moszlimokat verték

Amerika úgynevezett felfedezésének 500 éves évfordulóját Spanyolországtól Észak- és Dél-Amerikáig hevesen vitatják. Tulajdonképpen mire kell itt emlékezni? Kolumbusz merész tetteire, és — ami követte — egy új kontinens meghódítására? Vagy a tulajdonképpeni amerikaiak, az indiók kiirtására és leigázására, akiket az európaiak csak azért neveztek indiánoknak, mert azt hitték, hogy „Indiában” vannak? Amerika-ügyekben az európaiaknak nem ez volt az utolsó ónmításuk, és erről még sokat fognak vitatkozni ezekben az években.

1992-ben egy másik 500 éves évfordulóról sem szabadna elfelejtkezni, főleg azért nem, mert összefügg az előzővel. A zsidók Spanyolországból történt kiűzetésének szomorú „jubileumáról” van szó, együtt annak minden súlyos következményével.

A zsidók emlékezetében a mór, arab-moszlim Spanyolország mindmáig „aranykorként” maradt meg — beleszámítva az itt is érvényesülő törvényes korlátozásokat is. A zsidó-mór együttélés a maga viszonylag harmónikus voltában minden zsidó-arab ősellenségeskedésre vonatkozó szóbeszédet hazugsággá minősít. Ezzel szemben a zsidók számára a „keresztény” Spanyolország ma is a mór Spanyolország sötét-homályos ellenképének emlékezetét jelenti. Miért?

Mindez rögtön a katolikus egyház kommunizmuson aratott „győzelmére” — (az egyház győzelme ez?! — és a kelet-európai újrakatolizálási kampányra (újraevangelizálásra) emlékezteti az embert. A „rekonkvizista”, az „újrameghódítás” lezárása után és a moszlim uralom végén az egyház az állam segítségével egész Spanyolország-

ban megalapozhatta parancsuralmi rendszerét, mely minden másképpgondolkodót kikapcsolt egyházon belül és kívül egyaránt. A már 1478-ban felállított inkvizíció — a domonkos rendet bízták meg vele — most már egész Spanyolországot átfoghatta.

Az „egyedül üdvözítő egyház” tételének jegyében az iszlámon aratott győzelem után mindenekelőtt a „zsidók megtérítését” tűzték ki célul, persze ezt is — amennyiben a szükség úgy hozta — erőszakkal. Az eredmény szörnyűsége volt: már 1481-ben egyedül Sevilleben közel 400 zsidót égettek meg, Cadiz érsekség területén 2000-et, egész Spanyolországban több mint 12.000-et.

1492-ben Granadának, az Ibér félsziget utolsó moszlim bástyájának meghódítása után aztán a hírhedt nagyinkvizitornak,

Torquemadának, Kasztíliai Izabella királynő gyóntatójának unszolására a zsidókat egész Spanyolországban kivétel nélkül a szörnyű választás elé állították: kikeresztelkedés — vagy kivándorlás. Kereken 100.000 zsidó vándorolt ki. De a bizonytalan sorsból való félelem miatt még többen kikeresztelkedtek, persze titokban zsidók maradtak.

A spanyol keresztények ez utóbbiakat megvetőleg „marranók”-nak, „disznók”-nak nevezték, mert az ilyen látszatkeresztényeket rosszabbaknak tartották, mint a hitűkhöz hűnek maradó kivándorolt zsidókat. 1497-ben minden ígéret ellenére bekövetkezett a kiutasítás Portugáliából, 1501-ben pedig Provence-ból is. Politikájukért Aragoniai Ferdinánd és Kasztíliai Izabella megkapták a „katolikus király” címet — kínos módon éppen attól a Borgia VI. Sándor pápától, aki 1493/94-ben a spanyol és portugál gyarmati területek közötti demarkációs vonalat rögzítette.

De kik voltak a gazdasági és kulturális haszonélvezői a spanyol-keleti, a „szefard” („sepharad” = Spanyolország) zsidóság elűzésének? Haszonélvezője volt mindennekelőtt a moszlim Török Birodalom — és a moszlimok ezúttal megint türelmesebbek voltak, mint a katolikusok. Itália is haszonélvező volt. Északon — és ez volt a nagyjelentőségű dolog — haszonélvező volt mindennekelőtt Hollandia, mely már majdnem protestánsná válván megszabadult a spanyol-Habsburg uralomtól, és a tolerancia szabad honává fejlődött.

A spanyol és portugál Amerika is haszonélvező lehetett volna. Mert már Kolumbusz Kristóffal — aki számos ellenkező híreszteléssel szemben nem volt zsidó — megérkeztek az első zsidók, illetve marranok (köztük a hajóorvos) az Újvilágba. A későbbiekben aztán mindenütt, különösen a Karib szigeteken és Brazíliában, kereskedő- és üzletembereként tevékenykedtek a zsidók. A katolikus „Latin-Amerikában” is tevékenykedni kezd azonban az inkvizíció. Ezért 1654-ben 23 szefárd zsidó a hollandok által alapított Új-Amszterdambba menekült, amelyet aztán az 1664-ben bekövetkezett angol hódítás után New-Yorknak neveztek el. 1729-ben építették fel itt az első zsinagógát, aminek portugál aktái máig megmaradtak.

„A történelem bosszúja”? Amszterdamból — éppen a Spanyolországból és Portugáliából elűldözött szefard zsidók — nemcsak új-amszterdami hitsorsosait támogatták, akiket az ottani holland kormányzó, Peter Stuyvesant által a holland Nyugat-Indiai Társasághoz írt levél miatt nem fogadtak szívesen. Abba is jelentősen besegítettek, hogy a 17. században a katolikus spanyolokkal és portugálokkal szemben megalapozzák a holland uralmat a világkereskedelemben, mégpedig a modern tőzdespekuláció segítségével először Amszterdamban, majd Londonban.

És ugyan ki rendelkezett volna olyan hatékony, részben régi családi kapcsolato-

kon alapuló nemzetközi tájékoztatási rendszerrel, mint ők? Egyetlen más zárt nép- vagy hitközség sem rendelkezett olyan összeköttetésekkel Bagdadtól Konstantinápolyig, Bordeauxtól Hamburgig, Lengyelországtól, Litvániától és Ukrajnától a tengerentúlig. Mi volt ennek a következménye? A politikai, katonai és gazdasági fejlődés felmérésében a zsidók gyakran messze a többiek előtt jártak. A modern kapitalizmus kifejlődésében tehát nemcsak a protestáns-kálvinista etika játszott szerepet, ahogy azt a szociológus Max Weber gondolta, hanem a zsidó gyakorlati gondolkodás is, annak megfelelően, amit a nemzetgazdász Werner Sombart kidolgozott.

Ezt a fejlődést azonban senki ne használja fel a „pénzes zsidó” és a pénzzel történő üzérkedés, mint a „zsinagóga” ismeretöjegy, régi zsidóellenes előítéletének igazolására. A zsidók eredetileg — Palesztinában éppúgy, mint Babilóniában — főleg a földművelésben, állattenyésztésben és kertgazdálkodásban, majd később a kézművességben és kereskedelemben jeleskedtek. Az európai szórványban is — a kereskedelem és hajózás mellett — mezőgazdálkodást folytattak, sőt a koraközépkori Európában elsősorban ezzel foglalkoztak. Maguk a keresztények voltak azok, akik kiszorították a zsidókat először a magas állami hivatalokból, a bíróságokból és a hadseregből, majd a keresztes hadjáratok kora után a mezőgazdaságból és a kézművesség területéről.

1415-ben XIII. Benedek pápa még a keresztény kegytárgyak készítését is kifejezetten megtiltotta nekik. Zsidó földbirtokosok keresztény munkaerőt nem alkalmazhattak. A keresztény céhrendszer a kézműves foglalkozásokat elzárta a zsidók elől. A hűbéri rendszer a föld és birtokszerezést akadályozta. A külkereskedelem más kezekbe ment át. Tulajdonképpen mit tehettek még a zsidók, ha életben akartak maradni? Csak a kis- és vándorkereskedelem maradt számukra.

Így maga az intézményesített kettős erkölcs volt az, hogy a középkori egyház megtiltotta ugyan tagjainak a kamat szedé-

sét, a zsidókat azonban belekényszerítette az elkerülhetetlen, a többség által megkívánt kamat- és zálogügyletekbe, és így kiszolgáltatatta azokat a keresztény néptömegek megvetésének és törvényen kívül helyezésének. Különben is: maguknak a zsidóknak a kamatot tiltó bibliai parancsot (melyet régesrég újra és újra kijátszottak) a szigorú rabbinikus törvényértelmezés szerint csak a törvénytartó zsidókkal szemben kellett alkalmazniuk.

Az egyház tiltása révén így a pénzkereskedelem ténylegesen zsidó monopóliummá vált. A szélsőségesen magas adóztatás miatt a zsidók kénytelenek voltak ennek megfelelően magas kamatot (általában 43-tól 100 százalékig) szedni, ami először 1290-ben Angliában, később aztán Franciaországban és a Német Birodalomban kiűzetésükhöz vezetett. A zsidóknak általában mindent meg kellett vásárolnia magának — a helyváltoztatás, a vásárlás és eladás, a közös imádság, a házasság, a gyermekszülés jogát is.

A zsidók elűldözése már akkor is kapcsolatban állt az üldözöket tetemes nyereségével, pont úgy, ahogy ez látható volt a náci időkben. A zsidókkal szembeni tartozást gyakran autokratikusan egyenlítették ki, az előzőtt vagyonát bevonták. Ezeknek a hallatlan üldözés- és szenvedéstörténeteknek láttán éppen keresztényként értheti meg az ember, hogy a zsidók végre saját országot akartak maguknak, amely eredeti hazájuk volt, és melyben nyugodtan élhetnek. És valóban meg lehet érteni, hogy ezt az országot most minden körülmények között meg akarják tartani, és védelmezik, nehogy még egyszer elűldözzék őket, vagy akár bevaltsák a fenyegetést, hogy „a tengerbe hajítják őket”. Olyan országot akarnak, mely nem diszkriminálja és nem üldözi őket pusztán azért, mert zsidók.

Bárhogy is alakul majd a Palesztina-kérdés megoldása, és bármennyire biztosítani kell is a palesztinok saját hazára vonatkozó jogát, egy dolog vitán felül áll: Izrael állam létét és közjavát biztosítani kell. Mind az arabok, mind a Vatikán részéről régóta esedékes a diplomáciai elismerés.

(Forrás: Kirche Intern, független osztrák katolikus folyóirat, 1991/12.)

„Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve: én felüdítelek titeket!” (Mt 11,28)

KATOLIKUS ALKOHOLISTAMENTŐ SZOLGÁLAT

Lelkínapok: július 4., augusztus 1., szeptember 5., október 3., november 7., december 5.

Lelkigyakorlatok: szeptember 10–13., november 19–22.

Levélcím: Halász Endre ny. plébános
2111 Szada

Lesz-e női papság?

(Peter Hünemann cikkének ismertetése)

Peter Hünemann tübingeni teológiai-professzor felemelte szavát annak érdekében, hogy szenteljék pappá azokat a házas férfiakat, akiknek hite és élete igaznak bizonyult. Megalapozatlanok azok a félelmek, melyek szerint egy ilyen szabályozás visszatartana más papjelölteket hivatásuk követésétől — hangsúlyozta Hünemann Hans-Jochen Jaschke segédpüspök 25 éves papi jubileumának ünnepségén Hamburgban. Ugyanakkor azt a felfogást képviselte, hogy a nők ordinációjának kérdése 30 év múlva már nem is lesz téma.

Hünemann szerint a papok csekély száma ki fogja kényszeríteni, hogy diakónusok, laikus teológusok és hitoktatók ténylegesen átvegyék a pap szerepét. Az egyházközségek és az egyházi előljárók fogják ezeket a feladatokat rájuk erőszakolni. A katolikus egyházban világszerte jelenleg kerekén 800 000 férfi és nő áll a majd két milliárd hívő szolgálatában. A lelkipásztori szolgálatban tevékenykedőknek mintegy 50 százaléka pap. Ebben mutatkozik meg az egyház feladatainak felismerésében jelentkező súlyos átstrukturálódás, melynek aligha szentelnek megfelelő figyelmet. Ugyanakkor kézzel fogható módon sürgető problémát jelent a papi hivatáskép tisztázása és az egyéb pasztorális feladatok megfelelő kialakítása, valamint az ezeknek megfelelő hozzárendelési viszonyok meghatározása.

Hünemann szerint a statisztika ezt a letisztultatlan, egyházpolitikailag nem hatékony papi hivatásképet mutatja, és az összemosást, mely azáltal jön létre, hogy a papi szerepet messzemenően a laikusok kellett, hogy átvegyék. A világszerte hivatalosan felállított 212 000 plébániából és 106 000 missziós állomásból 171 000 nem rendelkezik saját pappal. A lelkipásztori munkában tevékenykedő lelkészeknél ez a helyzet azt eredményezi, hogy tevékenységük igen erősen beszűkül a szentségkiszolgáltatásra és a felülről elrendelt adminisztrációra. A papi feladatok önmagában véve széles spektrumának ez a leszűkítése sok lelkésznel rezignáltsághoz, és sok papjelöltnél a motiváció elvesztéséhez vezet, állapototot meg a teológus.

H.K.

(Forrás: Hamburg/Tübingen, KNA/SWD)
1992.01.29.)

Júniusi közhelyünk

„Mindenkinek a felfogását tiszteletben kell tartani”

Meghökkentően pozitívnak látszó közhely. Az is, ha úgy értjük. Azaz gyakorlati szempontból nézzük. Ebben az esetben feltétlenül igazodhatunk hozzá, hiszen ez azt jelenti, hogy senkivel szemben ne alkalmazzunk semmiféle kényszert, hagyjuk meg mindenki számára a szabad cselekvés lehetőségét.

Csak hogy a közhelyek nem a l'art pour l'art műfajába tartoznak, elsősorban nem nyilvánvalóságokat akarnak megfogalmazni, azaz abban az értelemben nem gyakorlatiak, hogy pusztán a tényeket akarnák regisztrálni, hanem — a „gyakorlati” nyilvánvalóság álruhájában — nagyon is „elméleti”, nevezetesen normatív és ideológikus irányultságúak: egy sajátos normarendszer sajátos ideológiái. Ideológiai-mivoltuk maga is hazugságot takar, az álruha-megjelenés nélkül is (pl. valaminek a nem-akarását valamire való képtelenségként állítják be), ehhez jön az álruha-viselés képmutatása (a „gyakorlat” képében az „elmélet”), s gyakran még egy harmadik hazugság is: egy negatív normarendszer (az önzés) egy pozitív normarendszer alakjában jelenik meg.

Úgy tűnik, erről van szó ebben az esetben is (bár itt a „gyakorlat képében elmélet” képmutatás — a közhely tartalmából adódóan — nincs jelen). Azaz: ez a közhely nem azt akarja mondani, amit az első bekezdésben feltételeztünk, hanem szentséggé avatja a szubjektivitást, a szubjektivitás ideológiája akar lenni („első hazugság”): ne kelljen objektív normákhoz alkalmazkodni, a szubjektum, az én mindenkori törvénye lehessen a norma, ill.: az egyénnek ne csak valami „felsőbb” normához (igazsághoz) ne kelljen alkalmazkodnia, hanem a másik egyénhez, másokhoz sem (tisztetben kell tartani a felfogását = ne kívánják tőle, hogy alkalmazkodjon!).

Ehhez jön a „harmadik hazugság”: a közhely használója a mások fölfogása tisztetben tartásának ürve alatt a saját felfogásának (önkényének) tisztetben tartását akarja biztosítani (a gyakorlatban), és ideológiailag alátámasztani (elméletileg). Íme, az önzés normarendszere („Mindenki alkalmazkodjék hozzám!”) az önzetlenség alakjában! Voltaképpen ugyanarról van itt szó, mint az előző közhelyben.

Az ellentétes jézusi „közhely” a szolgálat alaptörvénye, melyet így is meg lehetne fogalmazni: „Nekem kell alkalmazkodnom!”

—n—s

A közeljövőben megjelenik magyarul

E. Drewermann

A klerikusok

c. könyve

Előjegyzéseket felveszünk a szerkesztőség címén.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Nincs „én bajom” — csak „mi bajunk”

Egy hűvös, ködös őszi délutánon bekopogtattam Kutykuruty szobácskájának ajtaján. „Eljönnél-e velem az erdőbe barangolni? Gombát is szedhetünk, mert most van elég.”

Kutykuruty összecsapta a mesekönyvét, és máris vidáman ugrott: „Gyerünk!” — és indult volna ki az ajtón, de megállítottam. „Hohó, barátocskám! Vedd csak fel szépen a gallérodát te is! Eshetik is, hűvös is van, megfázhatsz!” De Kutykuruty-nak nem volt kedve gallérban sétálni. „Ha megfázom, hát megfázom! Ne törődj vele, az én bajom.”

Hallgattam és gondolkoztam. Már legalább százszor elmondtam neki, hogy nemcsak az ő baja, ha megfázik, hiszen nem is létezik „én bajom”, „te bajod”, „ő baja”. Ami baj létrejöhet, az mind a mi bajunk. Mert valamilyen módon mindnyájan megszennvedjük. Semmi értelmét sem láttam, hogy százegyedszer is elmondjam neki. Ledobtam vállamról a magam gallérját is, és nevettem egy nagyot: „Tudod mit? Ne is menjünk ma sétálni, csináljunk inkább idehaza egy nagyszerű tréfát. Ne kérdezz semmit, csak fekdüdj be gyorsan az ágyadba, de hálójingben, és tégy úgy, mintha beteg volnál. Óriási sikere lesz a tréfánk-nak!”

Fogalma sem volt róla, hogy mi a tervem, de tetszett neki a móka: betegnek tettetni magát. Kíváncsi volt rá, mit eszeltem ki. Sietve és kuncogva vetkezni kezdett. Én meg kimentem a konyhába és megkértem az édesanyját meg a nagyanyját, jöjjenek be

velem a műhelybe. Mondani szeretnék valamit az egész családnak. Kutykuruty édesapja órákészítő mester volt. Odahaza dolgozott, és csakis kakukkos órákat készített. Az volt a neve is: Kakukkos bácsi. Ekkoriban már tanulgatta tőle az órákészítő mesterséget Kutykuruty bátyja is, Erdő Csöndje. Ott volt ő is a műhelyben, amikor a két néni meg én bevonultunk. A műhelynek mind a négy fala tele volt aggatva kakukkos órákkal, és éppen mikor el akartam kezdeni a mondókámat, a kakukkos órák megelőztek. Mindnyáján kattantak egyet, mindegyikükön kicsapódott az ajtócska, mindegyikükből kiugrott a kakukk, és mindegyik kakukk egyszerre kakukkolt. Amikor az ajtócskák hangos csattanással becsapódtak, és csak az erős tiktakolás töltötte be a műhelyt, így szóltam: „Most négy óra van. Hajlandók-e Kakukkos bácsiék két óra hosszat, tehát pontosan 6 óráig elviselni egy kis kellemetlenséget egy nagyon fontos cél érdekében? Amint tudják Kakukkos bácsiék, Kutykuruty igen gyakran megfázik, mert ködmön és gallér nélkül szaladgál kinn hűvös időben is. Én azonban tudom a módját, hogy abba hagyassam vele ezt a könnyelműséget. De csak akkor bírom elérni, ha Kakukkos bácsiék elviselnek egy kis kellemetlenséget, és megígérik, hogy nem haragszanak rám!”

Mindnyájan bólogattak: „Hát persze, hogy elviseljük, dehogyis haragszunk rád. Bizunk benned, Mohácska.” Kutykuruty édesanyja meg tüstént ezt kérdezte aggódva: „Csak nem fázott meg megint az a haszontalan?”

Most már én bólogattam, de szomorúan. Kértem is azonnal a lázmérőt, s mire Kutykurutyhoz, a fiúk szobájába értem vele, már 38 fokra fricskázta fel a higanyszálat. A ház nyugalma persze odalett. Kutykuruty édesanyja hidegvizes borogatást csavart Kutykuruty mellkasára. Nagy-mamája hársfateát főzött. Erdő Csöndje a maga ágyneműjét cipelte át a szüleik szobájába, mert ha Kutykuruty beteg volt, édesanyjuk aludt Erdő Csöndje ágyában. Kakukkos bácsi meg sietve öltözködött, hogy saját maga menjen orvosért a völgybeli fa-

lucskába és egészen bizonyosan felhozza. Sikertelen azonban elhíttatnem vele, hogy szóltam Gyopár bátyámnak. Ő aznap valóban lement a faluba, és 6 órára okvetlenül felhozza az orvost. Végre lassacskán lecsendesült a felbolydult ház, és én egymagam ültem Kutykuruty ágya mellett. Akkor aztán így szóltam hozzá:

„Most pedig tennünk kell valamit, hogy valóban sikere legyen a tréfánk-nak. Dobd le gyorsan a borogatást, törülközzél meg, húzd fel a papucsot, kapd magadra a nagykabátot, s gyere velem.” Lábujjhegyen a konyhaajtóhoz veztettem, és hallgatóztunk. Hosszú ideig csönd volt, aztán egyszerre csak Kutykuruty édesanyja ezt mondta: „Most veszem észre, édes mamám, hogy kevés ez a tej, pedig madártej akartam adni vacsorára ennek a haszontalannak! Mindig azt kér, ha beteg. Engedd meg, hogy majd elvegyem a te vacsora tejedet!”

— Vegyed csak, Zsuzsókám, vegyed csak. Hát persze, hogy vedd el!

— Köszönöm, édes mamám! Te meg ehetnél ma kivételesen tojást.

— Ne törődj még azzal is, hogy mit eszem! Mást én úgy se kívánok enni, csak amit megszoktam. Azt a kis kávé-t. De nem baj, ha azt se iszom. Még egészséges is, ha egyszer-egyszer semmit sem vacsorázom.

— Kutykuruty megdöbbenve rám nézett, és mondani akart valamit, de már meg is szólalt ismét a nagymamája.

— Ha megengednéd, Zsuzsikám, én szívesen aludnék helyetted Kutykuruty mellett.

— Köszönöm, édes mamám, de féllek, hogy elszundítasz egy-egy percre, Kutykuruty meg esetleg lelép a padlóra és még jobban megfázik.

— De hiszen te is elszundikálhatsz!

— Nem, én mindig ébren vagyok egész éjjel, ha beteg ez a haszontalan! Talán át se kellett volna költöztetnem Erdő Csöndjét. Elég lett volna nekem egy karosszék is, mert sokat kínlódik szegény ilyenkor az én ágyamban. Rövid neki.

Kutykuruty most már ijedt szemmel bámult rám, nyúlt a kilincs felé és ezt súgta: „Mondjuk meg, hogy semmi bajom! Szegény édesanya!”

Segítesz a takarításban

De lefogtam a kezét: „Várjunk még!” Odavezettem a műhelyszobácska ajtaja mögé. Egy ideig ott is csak a munkálkodás apró zajait hallottuk, aztán egyszerre csak Kakukkos bácsi bosszusan felkiáltott: „Na

Vigyázzol a holmiaidra

tesék! Püff neki!” Erdő Csöndje megkérdezte: „Mi történt, édesapám?” „Leejtettem egy kis fogaskereket. Kiugrott az ujjaim közül.”

Erdő Csöndje ámult: „Hát ez hogyan történhetett? Amióta az eszemet tudom, édesapa nem ejtett le alkatrészt!” „Úgy történhetett, fiacskám, hogy most remeg a kezem.” Egy kis csöndes motozás után Erdő Csöndje szólalt meg: „Nem találom a sok lim-lom között!” „Hagyjad, fiacskám, másikat kell reszelni. Ez pedig nagy baj, mert a harmadik faluból jön át ma este az óráért az öreg Sümegi.”

Kutykurutyra sandítottam, de most nem nézett rám. A levegőt azonban egyre gyorsabban szedte, a műhelyben meg Erdő Csöndje nyugtató hangon így szólt: „Máskor is volt már 38 fokos láza!”

Kakukkos bácsi meg — mint aki kimondani is fél — nagyon lassan nem is mondta, inkább csak nyöszörögte: „Tudod, édes fiam, attól reszketek én már évek óta, hogy ebből a sok megfázásból tüdőgyulladás lesz.”

Kutykuruty most már hevesen a kilincs felé kapott, de én gyorsabb voltam. Megragadtam a kezét, őt meg átlódítottam a fiúk szobájába: „Mondtam már, hogy várjunk még! Nem engedem, hogy elrontsd a tréfánk sikerét, azt hiszem akad itt még egy kis szemlélni való is.” Tudtam, hogy nagymamájuk ilyenkor be szokott vonulni szobáscskájába, és ott uzsona-vacsorázik csöndben-magában. Átkukucskáltam hát hozzá a

kulcslyukon, aztán intettem Kutykurutyra, hogy nézzon át ő is. Tudtam, hogy mit lát, de nem reméltem, hogy annyira megérti, amit lát, mint amennyire megértette. Természetesen a nagymamája ült odaát az ablak mellett az üres étkező asztalka mögött. De Kutykuruty — ezt határozottan észrevettem megilletődött arckifejezéséből — nem csupán a nagymamáját látta mozdulatlanul, merengően, hanem sokkal többet és szívszorítóbbat: egy öreg nénit, aki már annyira az élet szélére szorult, hogy a legnagyobb öröme az a kis bögre esti kávé, és akinek most még ez sincs meg. Magát a szomorúságot lehetett látni a kulcslyukon át. Az én barátocskám egy-két másodpercnél tovább nem bírta elviselni a látványt, most már rémülten kapott a kilinchez, berohant a szobába, és odaborult a nagymamája ölébe:

„Tessék kávéit inni, nagymama! Tessék kávéit inni! Nem kell a madártej! Nincs nekem semmi bajom. Nem fáztam meg. Moha találta ki az egész csalást. Azt mondta, jó tréfát csinálunk, óriási sikere lesz. De ez nem is tréfa, hanem rettenetesség. Tessék kávéit inni, nagymama!”

Rohant a konyhába: „Édesanyám! Nem kell madártej! El ne tessék venni a nagymama tejét!”

Egy pillanat múlva a konyhában volt az egész Kakukkos család, és mindegyik kérdő, sőt számonkérő tekintettel várta a szavam. A konyhai kakukkos óra azonban ismét megelőzött. Kattant egyet, kicsapódott az ajtócska, a kakukk kiugrott és hatszor kakukkolt. Közben azonban észrevettem, hogy nyitva van a konyhaablakocska. S minthogy Kutykurutyon csak nagykabát volt a hálóingé fölött, először is őhozzá fordultam:

„Menj be gyorsan a szobátokba és öltözz fel, mert hiszen megfázhatsz, én meg elmondom ezalatt a szüleidnek, mit tanultál most, két óra alatt. De Kutykuruty dühösen rámkialtott: „Semmit sem tanultam! Azt meg egyáltalán nem tudom, mire volt jó ez az egész betegség-komédia! Hol az az óriási siker?”

Válasz helyett azonban sürgettem: „Ne szónokolj most! Menj és öltözz! Megfázol!”

Most már dobbantott is: „Ha megfázom, hát megfázom, az én ba...”

Csak ennyit mindott: az én ba..., a „-jom” szótag már a torkán akadt. Tekintete ugyanis kiáltozás közben a nagyanyjára ugrott. Nézte, nézte a nagyanyját, és egyre több világosság, ráeszmélés gyűlt a szemében, aztán lassan az édesanyjára, Erdő Csöndjére, majd az édesapjára bámult, és szinte látszott a tekintetén, hogy mire gondol: esti kávé, éjszakai ébrenlét, rövid ágy, tüdőgyulladás, bajok, kellemetlenségek, rettenetes aggodás. Azok viszont, akikre tekintett, örvendezve mosolyogtak, értették már mit tanult azalatt a két óra alatt.

Utoljára énrám fordította a szemét, s minthogy Erdő Csöndje becsukta közben az ablakot, már nem hajsoltam, hogy öltözzék. Oda is lépett hozzám és hátba vágott. „De hát nem lett volna egyszerűbb, hacsak megmagyarázod mindezt?!”

„Százszor is magyaráztam már, hiába. Most láthattad, hallhattad, tapasztalhattad is, hogy nem csak a te bajod, ha megfázol. Még a harmadik faluban is bajt okozhatsz vele. Ma például Sümegi bácsinak. Mert nem létezik én bajom, te bajod, ő baja, csak mi bajunk.”

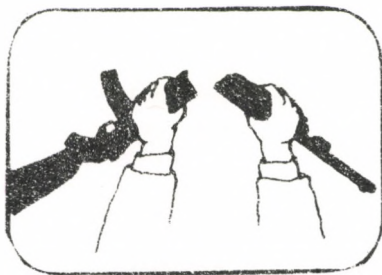
Kutykuruty elgondolkodott, majd felkapta a fejét: „Azt nevezted te óriási sikernek, hogy nem futkosok többé kabát nélkül?”

Nevettem. „Nem azt, hanem hogy befogadott az értelmed egy igazságot, hogy nem jöhet létre olyan baj a világon, amely csupán egyvalakié!”

A nagymama akkor a tűzhely mellől, ahol már a kávéját melegítette, odaszólt hozzánk: „De mért beszéltek csak a bajokról? Öröm sincs olyan, amely csupán egyvalakié! Kutykuruty örül neki, hogy én mégis kávézom ma este. Én meg annak örülök, hogy olyan unokám van, aki örül ennek!” Kezében egy fazekacskaival odatipegett Kutykurutyhoz. „Nézd csak, kedveském, maradt még tej madártejnek is. Akkor szoktad ugyan kapni, mikor beteg vagy, de úgy gondolom, nem utasítod te vissza egészségesen sem!”

»Csak akkor van szívünk,
ha másokért van«

Johann Peter Hebel

Még a nyolcvanas évek elején mondta egy ismerősöm: Megérti, hogy vannak katolikus fiatalok, akik nem óhajtják a megszállók parancsnoksága alá tartozó Magyar Néphadsereg uniformisát magukra öltetni, s inkább vállalják a börtönt és családjuk meghurcoltatását, de nem ígérnek engedelmséget azoknak a parancsnokoknak, akik a Varsói Szerződés 'baráti segítséget nyújtó' akcióit irányítják. Még dicsérte is áldozatukat: „Éppen ideje volt, hogy valakik elkezdjék az engedetlenkedést és nemet mondjanak azoknak, akik önmaguk rabtartóivá tették Kelet-Közép-Európa fiatalembereit.”

Válaszomra, hogy én is megértem az ő érzelmi indítékait, de biztos vagyok abban, hogy ezúttal másról és többről van szó, nevezetesen néhány katolikus keresztényről, akik Jézus evangéliumi szelídségét nemcsak hirdetik, de tettekre is váltják — az idősebb és tapasztaltabb ember magabiztosságával mosolygott: „Majd megéred még, hogy ugyanezek a barátaid lelkesen jelentkeznek a szabad és független Magyarország nemzeti hadseregébe!”

Kezdetben volt a pogány magyarság, amely csak nehezen és sok áldozat árán értette meg, hogy fennmaradása a Kárpát-medencében immár nem Hadúr, hanem Jézus Úr kegyén fordul, akit Szent István király a német lovagok segítségével bizony úgy mutatott meg, mint aki él és uralkodik mindeneken. Szentéletű püspökök és remeték tudták, hogy nem lehet egyszerre Jézust szolgálni és a világi hatalmat keresni, de legkedvesebb tanítványaik is átengedték az államérvé kívánta pályára. A tanulatlan nép megmenekült a dilemmától, s vágta Jézus nevében a pogány tatárt, törököt s a keresztény németet, ahogy az ország érdeke kívánta.

Vitézül harcolt mindig a magyar, s hadvezérei nem egyszer a szelíd Jézus szelíd apostolainak harcedzett utódai voltak. Harcolt hát vitézül, de hiába, mert szelídséget nem ismerve, önmaga ellen fordult, s meghasonlott országgént nem állhatott meg többé: török, osztrák, orosz uralom alatt álmódzott szabadságról, függetlenségről.

Azok a katolikus keresztények, akik a század hetvenes éveiben a 'Ne öl' parancsát kiegészítették Jézus békességteremtésre hívó szavával, úgy látták, nem elég, ha ők magukban tudják és elhatározzák, hogy nem ölnek embert, meg sem szabad ígérniük ezt, nem tehetnek katonai esküt és nem lehetnek tagjai egy emberölésre szakosodott szervezetnek.

A nyolcvanas évek első feléig a helyzet

világos volt: aki vállalja a jézusi szelídséget, azt a világi hatóságok börtönbe zárják, és egyházi támogatást sem fog kapni, hiszen a magyar egyház legfőbb pásztora szívesebben emlékezik hadvezér elődeire, mint az Egyház Alapítójára. Szívesebben emlékezik a II. Vatikáni Zsinat tanításából azokra a részekre, amelyek dicsérik a katonáskodó keresztényeket, és nem szívesen veszi, ha azokra a részekre emlékeztetik, amelyek a katonáskodást elutasító keresztények iránt megértő és méltányos bánásmódot javasolnak. Utódja folytatta a régi hagyományt, s első nyilatkozatai egyikében a magyar katolikus hívek tudomására hozta, hogy a katonáskodást elutasítók nem hivatkozhatnak az Egyház tanítására, sem régebbi, sem zsinati szövegekre. Alig öt hónappal a harcias nyilatkozat után ugyanezen főpásztor személyesen kérte az akkori miniszterelnököt arra, hogy állami törvényalkotással tegyék lehetővé a katonáskodás lelkiismereti okból történő elutasítását, helyettesítő polgári szolgálat bevezetésével. E meglepő fordulattal új helyzet állt elő.

A hosszadalmas előkészületek után beiktatott törvény értelmében a polgári szolgálatra jelentkezők lelkiismeretét polgári bizottságok vizsgálták, s ha csak átlátszó ürügyet nem találtak, többnyire javasolták a polgári szolgálat lehetőségét. Az illetékes kiegészítő parancsnokok pedig a legtöbb esetben a bizottság javaslatával egyezően döntöttek. Tehették ezt annál is inkább, mert a kérvények száma az előzetesen várt mennyiség tizedrészét sem érte el, százas nagyságrendben maradt. Úgy látszott, Jézus szelídsége még nagyon vékony ér az ezeréves magyar történelem sodrában.

A katonáskodást elutasítók számára eleve kérdéses volt a lelkiismeret-vizsgáló bizottságok szerepe. (Hogyan vizsgálható más lelkiismerete?) Állampolgári kezdeményezés formájában kérték a bizottságok megszüntetését, és ezzel egyidejűleg a polgári szolgálat választásának alanyi jogá nyilvánítását.

Az 1990-es politikai fordulat után kérsük részben teljesült. A kérvények véleményezése megszűnt, de a polgári szolgálat választása nem vált alanyi joggá. A véleményezést és a döntést immár a területileg illetékes kiegészítő parancsnok végzi egy személyben. Pontosan úgy, ahogyan az a boldogult pártállam idejében történt volna. Eredményét tekintve is, hiszen a kérvények nagy részét ma elutasítják. Mintha nem is lenne választható polgári szolgálatra vonatkozó törvény, amelynek nyomán józan ésszel azt gondolná bárki, hogy a polgári szolgálatot választók beadványát a kiegészítő parancsnok csak akkor utasít-

hatja el, ha bizonyítami tudja, hogy az illető hazudik: pl. fegyverviselési engedélye van, netán éppen most ítélték el erőszakos bűncselekményért.

Am az elutasító határozatok indoklása prófétai látomásként igazolja cinikus ismerősöm tíz évvel ezelőtti tett jóslatát. Ha a személyekben tévedett is — az akkori hősök ma az Alba Kör oszlopos tagjai, s dolgoznak az általános hadkötelezettség megszüntetéséért —, a tendenciát jól sejtette. A szabad és független nemzeti magyar hadseregbe sorozott fiatalok közül már csak tizedannyian utasítják el a katonáskodást, mint az átmeneti időszakban. A katonai döntéshozók elutasító érvelésében ismét előkerül az egyházak történelmi szerepe, s ennek mai folytatása: zászlószentelés, katonai eskütétel, tábori lelkészség. Az alternatív szolgálatról szóló törvény átalakítása során az egyházi vezetők újabb fordulattal biztosították a honvédséget arról, hogy nem a katonáskodás ténye, hanem a módja jelent számukra problémát. Ennek megoldása esetén nem fognak föllépni a katonáskodás intézményes rendszere ellen, csupán az egyének lelki gondozására fordítanak figyelmet.

Aki pedig nem(csak) egyháza vallási meggyőződése alapján utasítja el a katonáskodást, annak tudomására hozzák, hogy a Magyar Honvédség feladata megváltozott, s ha ezt az új védelmi funkciót nem hajlandó magáévá tenni, akkor ennek oka nem a lelkiismeretében keresendő, hanem az élet megváltozott körülményeitől és elveitől való merev elzárkózásában. Magyarul: 'Vedd már észre, te ostoba, hogy nem a bolsevik Vörös Hadsereggel állsz szemben, hanem a nemzeti Magyar Honvédséggel!'

Mit mondhatnék erre? Cinikus ismerősöm jót nevet most rajtam.

Megértük, hogy a szelídség jézusi eszméje a politikai konjunktúra következtében egy rövid történelmi másodpercre megtűrtté lett, majd a rendszerváltozás utáni konszolidáció számára ismét kényelmetlenné vált, s a törvényt, amellyel a pártállam önmagát remélte szalonképpessé tenni Európa előtt, az új urak egyházi segítséggel úgy átalakították majd, hogy rá se ismerünk. Úgy sejttem, megérjük azt is, hogy katolikus keresztények számára ismét sorsfordító próbatétel lesz lelkiismeretükre hallgatni. Nem csodálkozom rajta, hiszen Jézus sem a vének tanácsában fejezte be földi pályafutását. Magamon, magunkon csodálkozom, azon, hogy naivitásunkban megint különbnek gondoltuk magunkat a Mesternél, s azt hittük, ha őt üldözték is, minket már nem fognak.

—y—d

Helsinki folyamat — avagy mi folyik a volt szocialista országokban...

Új falak Európában

Konferencia Pozsonyban március 26–29-én

Egy karabahi örmény, egy azeri, egy szerb, egy horvát, egy baszk, egy északír meg egy angol ülnek egy asztalnál. — Nem, ez nem egy Rejtő Jenő regényből vett idézet. Azért sem stimmel a dolog, mert Karabahban, a déli szláv vidékeken, Baszkföldön és Észak-Írországon bizony lőnek, robbantanak. Az említettek mégis egy asztal mellett ülnek. Nem, nem lőnek, csak beszélgetnek. Sőt, egyet is értenek. Csaknem mindenben; abban legfőképp, hogy a szocialista utódállamokban folyó konfliktusok jórészt az előző rendszer, rendszerek hatalmi struktúráinak folyományai. Persze lehetne ez másként, lehetne békés egyezkedések útján, népszavazással, közös gazdasági programokkal, szerződésekkel, a határok jelképpé tételével is orvosolni a problémát. De minket csak arra tanítottak, hogy ott a határon túl ellenség van, aki acsarkodik ránk, akitől bármi áron meg kell védeni a hazát. A határoknak ez a misztifikálása, az ellenségkép rögzülése, az együttműködni-nem-tudás szükségképpen vezet oda, hogy ha egyik napról másikra megnyílik a lehetőség, nem tudunk mit kezdeni vele, mert egymással sem tudunk mit kezdeni. Nem értjük egymást.

A mintegy négyszáz jelenlevőnek jó fele jött Nyugat-Európából és — becsületükre válik — ők finanszírozták a volt szocialista országokból jövők részvételét is. Hogy az itt felmerülő problémák a világ más táján is megvannak, bizonyítja a számos Európán kívülről jött résztvevő.

Az asztalok mellett olyasmikről folyt a szó, hogy jó volna tudomásul venni a másik másságát. Jó volna megismerni egymást. Nem volna szabad a hatalmi és erőszakmechanizmusoknak engedve vagy éppen azok által kényszerítve egymásnak ugrani. Autonóm embernek kellene lenni, saját, szilárd erkölcsi meggyőződéssel — de legalább polgárnak, aki figyel a közösség többi tagjára és nem csinál olyant, amivel veszélyeztetni azok létét. Jó volna... jó lett volna, ha azok is képviseltetik magukat, akik nem így gondolkodnak. Igaz, ők el vannak most foglalva a lövöldözéssel, nem érnek rá napokat fecsegni olyasmiről, ami nincs. Már tudniillik a békéről, toleranciáról, a másik másságáról stb., lásd fent. Ott a fegyverek beszélnek, és ez komoly beszéd; élet-re-halálra megy.

Pozsonyban ezzel szemben olyan nevetésges dolgokról volt szó, mint a nacionalizmus, a fajüldözés, a civiltársadalom, az európai integráció, a nők helyzete, a kultúra, az emberi jogok, a gazdaság és a környezet viszonya... Hét nagyobb témakörben összesen negyvenegy szekcióban beszéltek a jelenlevők azokról a kérdésekről,

amelyeket e nem kis horderejű dolgokkal kapcsolatban az utóbbi negyven évben valahogy elfelejtettünk feltenni. Feltette helyettünk a hatalom, és az eredmény: Karabah, Dél-Szlávia, Baszk-föld, Észak-Írország.

Ezekkel a kiábrándító gondolatokkal szemben némi reménysugarat villant fel az, hogy a legtöbb országban több tucatnyi szervezet, intézmény, közösség, mozgalom jött létre és jön létre ma is annak érdekében, hogy egy emberibb világ megteremtésének lehetőségéről gondolkodják és tegyen is érte. Jóllehet ezeket sajátos ideológiai különbségek választják el egymástól, Pozsonyban kiderült, hogy ezek a különbségek jobbára csak a hangsúlytervességben vannak. Az együttműködés szintje ennek megfelelően alacsony — amit még a nyelvi nehézségek is fokoznak, főleg Kelet-Európa vonatkozásában. A pozsonyi tanácskozás egyik fő eredménye az volt, hogy talán sikerült bekapcsolni a helsinki gondolatkörbe a válság-gócokban élők néhány — sajnos nem meghatározó — képviselőjét. Talán majd rajtuk keresztül terjednek és talán majd hatnak is ezek a gondolatok. A másik: felrémlt az a veszély, hogy az oly stabilnak gondolt nyugati demokráciákat is megingathatják nemzetiségi konfliktusok, mivel a legtöbb országban a nemzetiségek jogi helyzete alig jobb mint pl. Romániában — csak a gazdasági egyenlőség és az azzal együttjáró nemzeti-identitástudat-csökkenés felelteti a problémákat. Ha azonban egyszer valami miatt a nemzeti illetve kulturális kisebbségek rákérdeznek jogaikra, ezek a demokráciák kínos helyzetbe kerülhetnek. Az is kiderült, hogy a legtöbb nyugati országban nincs olyan vezető eszme, szellemi erő vagy csoportosulás, mozgalom, egyház, amely az alapvető emberi jogok képviseletét első helyen vállalná. Az emberi jogok hangoztatása sok esetben ott is választási demagógia vagy a hierarchiák önigazolása.

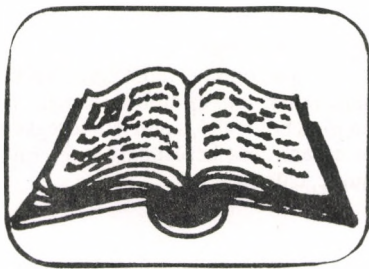
A jelenlevők jobbára azok közül verbuválódtak, akik az emberi sorskérdésekkel valamilyen kapcsolatban vannak: szociológusok, emberjogi aktivisták, frók, újságírók, egyházak és mindenféle alternatív közösségek képviselői. Néhány évvel ezelőtt bárki nyugodtan legyinthatott volna egy ilyen konferenciára, mondván, hogy felesleges fontoskodás, és a hatalom vizeit nem zavarja — sem keleten, sem nyugaton. Ma egy kicsit más a helyzet. A folyó és várható helyi konfliktusok, háborúk megmutatják, hogy vannak olyan lényegbevágó kérdések, amelyeket az államhatalom nem tud megoldani, amelyeket a társadalom bázisán, divatos szóval a civil-társadalomban lehet csak megoldani. Ezek a kezdeményezések lassan, de biztosan felértékelődnek,

és ennek arányában tekintélyük és hatásuk is megnő. Minden remény megvan rá. Talán kialakul egy olyan reform-folyamat, amely megváltoztatja a monolitikus fogyasztói szemléletet és visszahoz valamit a helyi közösségek, hagyományok, kultúrák, nyelvek sokszínűségéből? Lehet, hogy a jövő Európája száznál is több kisebb tartományból-országból áll majd, amelyeket jelképes határ választ csak el egymástól? Vagy mindez csak értelmiségi széplelkek álmodozása, amin a politikusok elnézően mosolyognak? Netán mellelleg figyeltetni kezdik őket... Úgy tűnik, hogy a keleti tömbben a fő manipulátor, az ESZME átadja a helyét egy racionálisabb, ember-szerűbb társadalmi berendezkedésnek. És nyugaton? A PROFIT nem szorítja-e az eszménél is erősebb abroncsokkal a társadalmat? Holmi „helsinki folyamat” képes lesz kikezdeni a nemzetközi pénzügyi érdekeltségek egész világra kiterjedő szövet-ségét?

Ezt a kérdést tulajdonképpen nem kell megválaszolni, mert majd a történelem ad rá választ. Csak dolgozni kell az általunk elképzelt szebb jövőért. És nem szabad engedni, hogy idegen, bárki ellen kijátszható érdekek hálójába keveredjünk. Régebben ezt néha még világosan látó elméknek is nehéz volt elkerülni, de a mai fejlett hírközlés mellett egyetlen gondolkodó ember sem hivatkozhat arra, hogy hamis hírekkel manipulálják.

A dolog persze egyelőre gyermekcipőben jár. Az egyházi szekció megbeszélésének kezdetekor megjelent egy kopasz, fekete bőrdzseksis fiatalember egy lábszárcsonttal a kezében. Soha nem derül ki, hogy vajon provokálni akart-e, mert még az ülés kezdete előtt eltávolította két rendező. Nem bíztak abban, hogy a jelenlevők képesek arra, hogy beszéljessenek valaki olyannal, akinek a felfogása az övékétől jelentősen különbözik? Mindenesetre a toleranciának egyelőre bennünk is kemény határai vannak...

Az ember persze remél, de közben cselekszik is. Amíg egy németországi evangélikus közösség szemétdíjtűt akcióval szeretné környezetét és a világot szebbé tenni, addig egy üzbég mohamedán elmondja, hogy az otthon ismét hatalomra kerülő muzulmán vezetők legfőbb törekvése az, hogy a mohamedán vallási közösséget megtisztítsák a beépült KGB-ügynököktől. Ami e két merőben más síkon folyó akcióban közös, az az, hogy nem felülről jövő kezdeményezésre vagy állami erőforrásokra várnak, hanem itt is, ott is maguk tesznek erőfeszítéseket arra, hogy a világ körülöttük élhetőbb legyen.

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Gergely G. András plébános, a júliusiakat Bulányi György piarista szerzetes készítette.

Június 7. — Pünkösd ünnepe — Jn 20,18–23 — A Lélek képei

Számunkra a Szentlélek ünnepe a pünkösd; a Szentléleké, Isten „lelkéé”, „lényegéé”. Aligha lehet tárgyilagosan leírni, a Szentírás is inkább *képekben* beszél róla; főleg három nagy képpel, szimbólummal kapcsolja össze: a lehelettel, ill. széllel, a vízzel és a tűzzel.

A Szentlélek neve is a „lehelet, szél” szóban gyökerezik. A teremtéstől kezdve mint Isten éltető „lehelete” van jelen a világban, nemcsak a természetben, hanem minden egyes ember életében is. Amíg lélegzik az ember, él, ha megáll a lélegzete, halott; az utolsó sóhajjal az életadó kis szellő visszatér ahhoz, aki belelehelte az életet Ádám arcába.

Ez az isteni lehelet titokzatos valami, akárcsak a szél. „Nem tudni, honnan jön és hová megy.” Hozza a felüdülést a tikasztó melegben, vagy az életadó esőt a szárazságban; és láthatatlan, megfoghatatlan

lan puhasága ellenére tud olyan viharra nőni, hogy faóriásokat csavar ki, házakat dönt össze. Szélró és mégis hatalmas erejű a szél. Ugyanakkor életre keltő, életet ébresztő. Szélcsendben úgy áll és hallgat az erdő, mintha halott lenne; de ha átfut rajta a szél, akkor megszólal az erdő, összeérnek, egymásba kapcsolódnak a legkülönbözőbb fák, és mind ugyanazt súgják-zúgják. — Ilyen életre támasztó, minket Isten életével eltölteni akaró — s ha hagyjuk: eltöltő — valóság a Szentlélek.

De nemcsak a levegő, a víz is képe a Szentléleknek. János evangéliuma úgy beszél róla, mint az élő vizek forrásáról, mint az örök életre szókellő forrásról azok számára, akik „újjaszületnek vízből és Szentlélekből”.

Jól tudjuk, hogy a víz nemcsak egyszerűen hasznos, hanem nélkülözhetetlen. Az a terület, ahol nincs víz, sivataggá válik,

kipusztul az élet; ahol megjelenik, minden kihajt. A gyöngének látszó, csöndben folyó vízben félelmetes erő rejlik: köveket gördít, sziklákat vág ki, völgyeket ás; semmi akadály meg nem állíthatja mozgását a tenger felé. — Ilyen minden akadályt lebíró, megállíthatatlan erő a Szentlélek, aki végül hazasodor minket a „tengerbe”, az Atyához — ha engedjük.

Víz a Szentlélek, de egyben tűz is. Csodálatos dolog a tűz. Csak egy szikrája is képes lángba borítani egész erdőket, városokat; ha csak egy gyertyalángnyi van is belőle, megbirkózik az éjszaka egész sötétségével. Bármit beledobunk a tűzbe, azt átjárja, átfűtja, önmagához hasonlítja. Az anyag, amit beledobunk, többé nem mozdulatlan, sötét és hideg, hanem lobogó, fényes és izzó. — Ilyen átalakító, a saját képére formáló, azaz istenivé tevő tűz a Szentlélek, az a tűz, melyet Isten gyújtott meg a szívünkben, amikor létbe hívott minket, s nekünk nem szabad kioltanunk.

A Szeretet Istene nem másért hívta létre az embert, mint hogy megossza vele a maga szeretet-életét. Szentlelkének, a Szeretet Lelkének *szüntelen* kiárasztásával nemcsak hívja, vonzza az embert erre az életre, a szeretetre, hanem képessé is teszi rá. Ezért csak tőlünk függ, elfogadjuk-e Tőle, engedjük-e, hogy hatását kifejtse bennünk.

Június 14. — Szentháromság vasárnapja — Jn 16,12–15 — Isten megjelenési módjai

Érdekes és izgalmas fejezete a teológiatörténetnek a szentháromságtan. Volt olyan szemlélet, amely már-már három fizikai személynek vette az Atyát–Fiút–Lelket, s ellenkező végtelként van olyan szemlélet, amely csupán mesterséges teológiai konstrukciónak tartja a Szentháromságot. E helyt nem az a feladatunk, hogy eldöntsük ezt a teológiai problémát, hanem hogy megpróbáljuk aktualizálni a magunk számára az ünnep mondanivalóját. Erre most olyan módon teszünk kísérletet, hogy az „Atyát”, a „Fiút” és a „Szentleket” úgy értelmezzük, mint három módot, ahogyan Isten megjelenik számunkra, közeledik hozzánk.

„Isten mint Atya” — ez két dolgot is jelent. Egyrészt azt, hogy Isten a Teremtő. Ma különös jelentősége van annak, hogy ezt hangsúlyozzuk, mivel az emberiség gyakorlatilag teljesen megfélemedezett erről. A ragyogóbbnál ragyogóbb technikai alkotások világában az ember — ha nem mondja is ki — önmagát tartja teremtné, istennek, s ez leginkább abban a — többnyire szintén kimondatlan — hármass felfogásban nyilatkozik meg, hogy „mi tudjuk, mi a jó és mi a rossz” — „majd mi megcsináljuk” — és „mi vagyunk élet és halál urai”. Ennek a hármass szemléletnek a gyászos következményeit nap mint nap tapasztaljuk, nemcsak az egyének sorsában, hanem a gazdasági élettől az ökológiai válságon át a háborúkig is. — A kifejezés másrészt azt jelenti, hogy Isten a *Végtelen Szeretet*. Mindig és mindenkinek jót akaró, jót cselekvő, mindig megbocsátó, mindig magához ölelő Jóság. Őt és ezt személyesíti meg a tékozló fiú gyönyörű példázatában az apa.

„Isten mint Fiú” — ennyit jelent: Isten mint teljes önfeláldozás. Nem kizárólagosan, de elsősorban és döntően Jézusban tapasztaljuk ezt, aki egész létét alapvetően fiuként, fiúságként élte meg. Épp csak a létfenntartáshoz szükségeset igényelte a maga számára a jászoltól a kereszttig; tudását, idejét, energiáját, jóságát, szeretetét mind odaáldozta: csak másokért élt, nyilvános működése idején olyannyira, hogy nem egyszer enni sem maradt ideje; végül a pusztá életét is feláldozta, hogy — önmagához hűségese maradván — hitelessé tegye korábbi önfeláldozását. Mindezzel azt mutatta meg kézzelfogható-

an, hogy Isten semmit sem akar az embertől a maga kedvéért és a maga számára, hanem egészen az emberért van, az ember boldogságáért, üdvösségéért.

„Isten mint Szentlélek” — jelentse itt azt, hogy Isten mint az igazságra vezérő. Az ember egyik legmélyebb vágya: ismerni az Igazságot, a természet „titkait” illetően éppúgy, mint az élet értel-

mét vagy a „végső dolgokat” illetően, s nem utolsósorban azzal a nagy kérdéssel kapcsolatban, hogyan kell helyesen élni. „Ő elvezet titeket a teljes igazságra” — mondta Jézus a Szentlélekről. Bár nem fejtette ki, mikor és hogyan történik ez,

Június 21. — Úrnapja — Lk 9,11-17 — „Ti adjatok nekik enni!”

A mai evangéliumi történetben könnyen rabul ejtethet bennünket a nagyszerű esemény és a hatalmas szám; annál is inkább, mivel korunk a felsőfokok kora. Soha ennyi újság, technikai eszköz, konferencia, bajnokság nem volt, soha ennyi gyógyszer nem szedtünk... De csak betegesen jóhiszemű valaki gondolhatja, hogy az emberek boldogabbak vagy jobbak lettek ezektől a csúcsteljesítményektől.

Mert vannak másfajta *csúcsteljesítmények* is, csak ezekről szívesen megfeledkezünk. Soha még annyi ember nem pusztult el háborúban, soha még ennyi baleseti halál, öngyilkosság és magzatgyilkosság nem volt, soha még ilyen tömegpusztító fegyvereket nem gyártottak, mint manapság, soha még annyi ember nem éhezett: gyakorlatilag az emberiség kétharmada. És milyen furcsa: ha egy hozzátartozónkat vagy ismerősünket súlyos baj éri, együttérzünk vele, amennyire csak tőlünk telik, segítünk, aggódva várjuk a híreket róla, reménykedünk, talán imádkozunk. De amikor milliók és milliárdok éheznek, akkor minden megrázkódtatás nélkül, ölbe tett kézzel ülünk. S talán még hozzá is tesszük:

Június 28. — Évközi 13. vasárnap — Lk 9,57-62 — Nem babra megy a játék!

Sokszor úgy képzeljük: Jézust követni, tanítása szerint élni valami ártalmatlan dolog; mellette folyhat ugyanúgy tovább az életünk, mintha mi sem történt volna, ugyanúgy, mint másoké. A mai evangéliumi szakasz három kis történetének közös lényege: Nem babra megy a játék! A jézuskövetés kemény követelményeket és kemény következményeket jelent!

„Követlek, bárhová megy... — Az Emberfiának nincs hová lehajtania fejét.” — A jézuskövetés egyik nagy akadálya lehet a *ragaszkodás az otthon kényelméhez*. Teljesen természetes az ember vágyakozása az otthon rejtettségé, védelme után, ahol becsukhatja az ajtót, s (átmenetileg) elzárkozhat mások igényei elől. Persze, otthonra szükség van. De amikor az otthon nem „rakétabázis”, a nagyobb teljesítmények éltető talaja, hanem ürügy, hogy ne kelljen másokkal foglalkozni, akkor az illető nem

alighanem méltán feltételezhetjük, hogy az emberi történelem egészének folyamán, és hogy elsősorban a lelkiismeretünk szaván keresztül, amely „szó” többnyire a „józan ésszel”, a megkövesedett szokásokkal és a legkülönbözőbb érdekekkel való

„*Ugyan mit lehet itt tenni? Hiába segítenék, az csak csepp lenne a tengerben!*” Vagy a tanítványok javaslatát vesszük elő, akik azt mondták Jézusnak: „Bocsásd el a népet, hogy elmehessenek és ennivalót keressenek!” Magyarán: „*Oldják meg maguk a bajaikat!*” Jézus azonban nem ért egyet ezzel a megoldással. Ezt feleli a tanítványoknak: „*Ti adjatok nekik enni!*” És ezt feleli ma is, nekünk is. Mert Ő együttérez az éhezőkkel, de ez nemcsak üres érzés, hanem azt eredményezi, hogy azonnal segíti is rajtuk.

Jézus életének minden részlete *példa* számunkra. Ezért nekünk is együtt kell éreznünk az éhezőkkel, és nekünk is tenünk kell valamit.

Sosem lesz addig hitelre méltó a kereszténységünk, amíg a terített asztalnál ezt imádkozzuk: „Édes Jézus, légy vendégünk...”, de az Ő testvéreit, akikkel azonosította magát, az éhezők és nyomorgók millióit nem hívjuk meg asztalunkhoz. Igenis számít minden forint, amit eljuttatunk nekik, még ha csak száz vagy tucat embert tudunk is segíteni.

Természetesen igaz, hogy nem ebben áll

ütközésben ismerhető fel.

A „Szentháromság” tehát összefoglalása mindannak, ami az ember számára valóban jó és boldogító, s ami lehetőségként folytonosan rendelkezésünkre is áll. Elfogadjuk-e, élünk-e vele?

a végső és teljes megoldás. De ez is része annak. Mint ahogy az is, hogy komolyan vesszük Jézus tanításának egy másik mozzanatát is, nevezetesen, hogy se magunkat, se javainkat ne védjük meg erőnk erejével.

Mert mi keresztények (is), ahelyett hogy a rászorulókkal törődünk volna, az idők folyamán szép lassan elkezdünk magunknak gyűjteni, ami pedig összegyűlt, azt megvédeni, azaz egyre több fegyvert gyártani. Ennek a számlája is a több mint 3 milliárd éhező. Hiszen csak az ún. keresztény Európa fegyverkezési költségeinek egy töredékéből jól lehetne lakatni az éhezőket...

Évszázadok bűneinek és mulasztásainak eredménye az éhezők mai hatalmas tömege, a szükséghelyzet megoldása sem megy máról holnapra. Annyi azonban biztos, hogy csak egyetlen módon lehetséges: ha újra komolyan vesszük a hegyi beszédet és a szeretet parancsát, ha letesszük a fegyvereket és ekevasat kovácsolunk belőlük, és nagyon komolyan vesszük Jézus mai szavát: „Ti adjatok nekik enni!” — Ez az emberiség egyetlen reménye.

alkalmas Jézus követésére: „Az ember örül, ha hazamehet, és nem kell senkit látnia!” Ma ez sokakban tökélyre fejlődött.

„Kövess engem!... — Hadd temessem el előbb apámat! — Hagyd a holtakra, hadd temessék el halottaikat!” — Nem arról van szó, hogy az apa holtan feküdt volna, és Jézus nem engedte, hogy a fia eltemesse. Hanem egy idősebb apáról lehetett szó, akinek a halálát a fiú meg akarta várni. — *A családi kötelességre* történő hivatkozás a leggyakoribb kifogások egyike a jézuskövetés alóli kibújáskor. „Nekem családom van!” Nem arról van természetesen szó, hogy a családról ne kellene gondoskodni. De hányszor és hányszor üres kifogás ez csupán! Annyi fölösleges tevékenységre vagy éppen semmittevésre van idő és energia: TV-nézésre, újságolvasásra, kocsimára vagy éppen alibi-házimunkára („Márta, Márta...”)...

„Követlek, de előbb hadd búcsúzzam el... — Aki hátratekint, nem alkalmas Isten országára.” — „*Előbb még ezt megcsinálom!*” Hányan és hányan vannak így! Szívesen tennék, amit Jézus kíván, de „előbb még...”. Isten ügye (azaz a másik ember ügye) mindig a második helyre szorul az életben, így aztán mindig elmarad. „Előbb” be kell fejezniük az iskolát, szakmát kell szerezniük, el kell végezniük az egyetemet, meg kell házasodniuk, föl kell építeniük a házat, föl kell nevelniük a gyerekeket, vigyázniuk kell az unokáikra... „Majd ha nyugdíjas leszek!” Majd, majd — aztán már csak azon kapja magát, hogy rácsukták a koporsó fedelét. A másokkal törődésre sosem jutott ideje-ereje.

Nem babra megy a játék! A mai evangéliumban arról van szó, milyen feltételekkel lehet valaki tagja Isten országának. Fél szívvel, immel-ámmal nem lehet!

Július 5. — Évközi 14. vasárnap — Lk 10,1-12.17-20 — Egészen közel van már az Isten Országá

Ezt kell mondania a kettesével Maga előtt küldött 72-nek. Jézus kívánja, hogy ezt mondja a 72 azoknak, akik befogadják őket. Hát persze, mit is mondanék mást annak, aki befogad? Befogad engem, aki az Isten Országá hírével megyek hozzá, s mondom: Ide figyelj! Az Isten csupa és csak szeretet! Téged is azért formált meg, mert szeret téged, és arra formált meg, hogy te is szeress. Szeress úgy, hogy senkit ki ne hagyj! Szeress úgy, hogy szolgálatára akarj lenni bárkinek, akinek csak szüksége van rá. Szeress úgy, ahogyan Isten és én is, Jézus küldötte szeretlek Téged: meg-

kérdezve, hogy van-e valami bajod, mert akkor segíteni akarok rajtad.

Ha te erre azt mondd, hogy én vagyok a te embered, s már régóta várod, hogy találkozzál ilyenekkel, mint én vagyok... mert na ketten összefogunk ebben, akkor már juthatunk is valamire... Hát persze, hogy ez esetben mondhatom: Egészen közel van az Isten Országá. S amikor kettesével is küldhetek már valakit magam előtt, akkor fel vagyok dobva, akkor nemcsak azt hiszem, hogy a Szeretet Országá lehetséges, hanem azt is remélem, hogy holnaputánra már meg is valósul. Úgy, ahogyan

közel ötven éve is gondolták valakik egy másféle országgal kapcsolatban: „Sej, a mi lobogónkat fényes szellők fújják... holnapra megforgatjuk az egész világot”.

A győzelembe vetett hit, a győzelem reménye nélkül nem is érdemes harcba menni. Ha a különféle „országok” hatalmasainak nem volnának tarkónlövésféle kényszerítő eszközeik, nem is menne harcba remény nélkül senki sem.

Jézusnak s tanítványainak nincsenek kényszerítő eszközeik. Nincsenek, mert országuk a szeretetet írja a lobogóra..., és szeretet és kényszer — ezek egymást kizá-

ró fogalmak. Aki a Szeretet Országáért megindul valamire, valakikhez, az nemcsak a szeretet végső, transzcendens győzelmében hisz, hanem a holnapiban, az immanensben, azaz az időben kibontakozó győzelemben is.

Sík Sándor közel hetven éve erről így énekelt: „Mert, akit meglehelt a Lélek... az él és áll, és énekel és alkot Megyeren és Magyarországon”. Ezer sátorban nyolcezer fiú aludt akkor körülötte a sátrakban,

akiknek nem arról beszélt, hogy haláluk után majd üdvözülnek. S ha beszélt is nekik erről, hát erről is beszélt, de alapvetően azt hitette el velük, hogy „egészen közel” van az, amivel tele a szíve a nyolcezernek, amikor fújja: „Fiúk fel a fejfel,... amerre nézünk, megterem a győzelem, a győzelem”.

„Arató munkások” kellenek, akiknek a szívében ott van a holnapi győzelem. Enélkül nem érdemes küldeni senkit. Van kö-

rülöttem ilyen, akit küldhetek? Engem küldhetne valaki? Kit küldjön az Isten, ha én is küldhetetlen vagyok? Mért vagyok az? Mit kell kidobnom magamból, mit kell betennem mindennapjaimba, hogy hihe- sek abban, hogy egészen közel az Isten Ország? Ha arató munkás akarok lenni, akkor felelek erre a kérdésre. Ha nem felelek, nem akarok arató munkás lenni, és Jézus szomorúan néz másfelé néző magam után.

Július 12. — Évközi 15. vasárnap — Lk 10,25–37 — De ki a felebarátom?

Aki nélkül csak félemler vagyok. Aki nélkül nem vagyok egész. Aki a másik fel- em. A felebarátaim sora a *feleség*emmel kezdődik. S ha valakinek az életében a feleség megszűnik felebarátnak lenni, mert otthagyja a feleségét, vagy mert úgy bánik vele, hogy az elmenekül előle, el- hagyja őt, annál számolni kell a dominóha- tással: egyáltalán nem lesz neki felebarátja, mert már az első felebarátnál csődött mondott a tudománya. Még jó, hogy ő lehet felebarát valakik számára, akik összekaparják ronsait (amivé ronsolta önmagát), hátha még ember, egész ember lesz egyszer belőle; olyan, akinek újra lesz- nek felebarátai.

Az Istennek csak felebarátai vannak. Haverjai nincsenek. Haverja annak van, akinek a számára a nem-haverok „le van- nak hányva”. Jó esetben, mert a nem-ha- verok jelenthetnek olyanokat is, akiket nemcsak közönyömmel, hanem lábammal is megtiprok. Isten senkit sem sorol közü- lünk a „le vannak hányva” dobozába, mert nincs is ilyen doboza. És senkit se sorol az „ellenségek” dobozába, mert ilyen doboza sincs.

Mindezt csak azért tudjuk Róla, mert nemcsak azt akarta hogy legyünk, hanem azt is akarta, hogy *miként* tegyünk.

Július 19. — Évközi 16. vasárnap — Lk 10,38–42 — Kevésre van szükség, valójában csak egyre

A „létező” szocializmus kenyeret — adott. Nagyt és vajasat — a pártjába lé- pőknek. Közepeset az abba ugyan be nem lépőknek, de a titkosrendőri megbízásokat elvállalóknak. Valamekkorát még e meg- bízások visszautasítóinak is adott. Az elle- nálást tanúsítóknak, a börtönbe zártak- nak is csak olykor kellett éhezniük. Aki akarta, megérthette e szocializmusban a jézusi szót: kevésre van szükség; s még azt is, hogy *valójában* csak egyre. Ezt a valójá- ban szót úgy értem, hogy csak ezt az egyet szabad „keresni”, azaz csúcsértékként szolgálni, s ezért a „többi mindet” nem szabad „keresni”. Nem, mert a többi mind meglesz majd valahogy, előkerül, ha „imádkozom és dolgozom”.

Nem így a „rendszerátváltás” után. Nem, mert *valami* biztosan megváltozott: a ke- vés is problematikus lett s bizony elég sokak, s a többség számára. Idegesek let- tünk a „mindennapi kenyér” miatt. Kik? Félek, hogy majdnem mindnyájan, a társa- dalom imént említett négy csoportjának akármelyikébe tartozunk is, s ezért most Mártaként „szorgoskodunk”. Megállás nélkül, de nem fáradhatatlanul, hanem na- gyon is elfáradóan. Nincs időnk a csendre

Mert akarta, hogy az ő formájára le- gyünk és tegyünk, azaz kapott szabad- ságunkat arra használjuk, hogy egésze- tegyünk azt a felet, amit létünkben kaptunk Tőle.

De hát ki az én felebarátom? Jó, a fel- eségem az; meg nyilvánvalóan a kettőnk egyesüléséből megszülető gyerekeink is azok.

De hát az egész világ minden baját csak nem vehetem magamra?!

Alighanem magadra kell vennem, ha élni akarsz e Terra bolygón. Alighanem, mert ha neked jogod van magad családodba zá- rni, nekem is jogom van ugyanott határt húzni, s kívül rekeszteni mint nem-ho- zám-tartozót a világ valamennyi elesett- jét... keskeny e hazában vagy azon kívül az Egyenlítő felett vagy alatt mindazokat, akiknek sorsa a közönnel vagy a lábbal tiprás, mely megtagadja tőlük azt, ami Ne- ked osztályrészült jutott házasságban vagy családban.

Milliárdokra rúg azoknak a száma, akik kifosztva, megsebezve és így magatehetet- lenül hevernek Világfalunk országútjain, s nem tudnak egésze lenni, mert nincsen felebarátjuk, aki a fél-létből egész létre se- gíthetné őket.

De Egész ember-e az, aki életét „bezár-

ja, mint a boltot” (Kosztolányi D., Száma- dás)?

Csak látszólag és ideig-óráig. Hogyan mondta az a nagyon mélyen és jézusian lényeglátó szalontai jegyző? Így:

„Midőn a gazdag megkövült
És a szegény elfásult...

Egy szóval a polgárosodás

Fordul reánk csapásul:

Akkor eltör egy vad nép

Szilaj vére és erénye

És elborít, mint a tenger

Hullámi vagy fővénye”

(Gondolatok, 1850).

Ideig-óráig szívtelenkedhetem, de nap- jaim meg vannak számlálva... mert nincs mód felhúznunk belülről az új vasfüg- gőnyt. S csak *látszólag* vagyunk egészek, mert e pusztító civilizációk pusztulása a család és házasság felbomlásával kezdő- dik. Aki nem képes, nem akar felebarát lenni túl feleségen és gyermekén is, ezeken innen se tud. Nincs két jellemünk: egy ot- honra s egy azon kívülre.

Az ember rendeltetése, hogy felebarátja legyen a másik embernek. A rendeltetése- lenes használatban tönkremegyünk.

Csupán ideig-óráig és látszólag ember, aki nem vállalja embertársait feleba- rátnak.

hogy hallgassa „az igéket Isten szájából” — Jézus közvetítésében (vö. Mt 4,3–4).

Nehezebb a leckén ma, mint tegnap, de a lecke ugyanaz: kap-e Isten polgárjo- got életünkben, otthonunkban? Szenté- le az otthonunk? Imádságnak háza avagy a Mammut keresés-imádás fáradalmaiban elcsigázott ember TV elé roskadásának ta- nyája? Mártáé-e vagy Máriaé?

Nagyon konkrétan és tárgyyszerűnek kell lennünk. Van-e időm Jézus lábához ülnöm nekem és azoknak „akikkel közös fedél alatt” élek? Avagy „sajátos” körü- mények — mindannyiunk közös körü- ményei — következtében nem lehetséges megfelelő időpontot találnunk? Reggel ezért meg ezért nem. Este meg ezért meg ezért nem. Nem és nem, mert nem vállal- hatjuk a bennünk élő Márta szemrehányá- sát... S fáradtak, idegesek és előbb-utóbb reményvesztettek leszünk, amíg Máriaval együtt oda nem ülünk ahova ülni — való- jában egyedül szükséges. Miért azt ker- getem, ami valójában nem szükséges? Ho- gyan biztosítsam a keveset? Úgy, hogy elő- bb biztosítom az egyetlen. Előbb. A sorrenden fordul itt minden. Ha hiszek ebben, Jézusé vagyok. Ha nem hiszek, kié, mié vagyok?

Márta készíttette a vacsorát, Mária pedig tudta, hogy „nemcsak kenyérrel él az em- ber”, s nem szalasztotta el a lehetőséget,

Július 26. — Évközi 17. vasárnap — Lk 11,1–13 — Szent Lelket ad azoknak, akik kérik tőle

Sokfajta perselyt láttam már... sokféle célra gyűjtöket. Sokféle kérés jut el az ember füléhez, Istenéhez irányulva. A kéréseink tárgyában tanító Jézus azzal vágja ki az adu ász, hogy van ám lehetőségünk Isten Lelkét is megkapni. A kérdés csupán az, hogy adu ász-e ez nekünk vagy éppenséggel csak treff hetes, ami nélkül nagyon jól megvagyunk.

Úgy tetszik, Szent Lélek nélkül elég jól megvagyunk, ha minden egyebünk megvan. Csakhogy ez a minden egyéb olyan, mint az archimédeszi csavar: tovább csavarható. Az emberi szív vágya sohasem határos: eddig és ne tovább — ilyen nincs. A több! — ezt írta bele szívéünkbe Isten, és nem azt, hogy elég. Csak a véget nem érő az elég. Ezért aztán az elég — nincs. Az elég — mindig odébb van.

Boldog, aki a nagyok közé tartozik — gondoljuk —, de rendre találunk valakit, aki nagyobb nálunk vagy bármelyik pillanatban azzá lehet. Boldog — gondoljuk —, aki gazdag, de ismét csak akad valaki, aki gazdagabb nálunk vagy azzá lehet. Boldog — gondoljuk —, aki erős, de van aki erősebb nálunk vagy azzá válhatik. Megállunk — gondoljuk — ezért nem szabad. A küzdelem ennek folytán szünet nélküli. S

az eredmény a nagyok-gazdagok-erősök világára jellemző eredmény: szőnyegbomlás, csatatér és hullahegyek... a természet, az emberi kultúra és élet rondítása-rombolása-pusztítása.

Szükségképpen ez? Igen, amíg nem a Szent Lelket kérjük. S ha ezt kérjük és kapjuk? Akkor a fentiekben rajzolt fejetejére állított világ a talpára kerül. Hogyan? Értékcserével. S cserélek, ha látom, hogy az a boldog, aki a fejetejére állított világban boldogtalannak minősül.

Látni — tapasztalat alapján. Mit? Azt, hogy a fenti három boldogság — boldogtalanná teszi tegnapelőtt az első világháború népeit, tegnap Hitler és Sztálin áldozatait s a mában Irak vagy Jugoszlávia népeit, akik mind a nagyság-gazdagság-erő sántáni jóhírében keresték üdvösségüket.

Akik kérik és megkapják a Szent Lelket, mentesülnek a Sátán e hazugságaitól, s betölti őket az Igazság Lelke: más evangéliumra nyílik meg fülük. Arra, hogy *boldogok a kicsik, a szegények és az erőnemalkalmazó szelídek*. Ők azok, akik nem akarják uralkodásukkal boldogítani „népeiket”. Ők azok, akik nem irtják ki az indiánokat s nem vadásznak munkabíró néger rabszolgákra Afrikában. Ők azok, akik nem rondítják el a földet bombatölcsérekkel, s nem

töltik meg életerős emberekkel a temetőket.

Mért tudják kihagyni ezeket életükből? Mért tudnak nem mondani a sántáni=álamhatalmi tarkónlövési kényszerítések ellenére is? Mert boldogok! Mitől? Attól, hogy minden ambíciójuk: szolgálatára lenni felebarátaiknak — mert ez a kicsik ambíciója. Attól, hogy minden törekvésük: megosztani szegénységüket a náluk is szegényebb rászorulókkal — ezek a „Lélekben szegények” törekvései. Attól, hogy minden vágyuk bizonyítani Jézus szavának igazát: csak a szelídek fogják örökölni a földet — ezek az erőnemalkalmazók vágyai.

Ha a Lelket kérjük — paradicsommal lesz a Föld. Ha a paradicsomra hajtunk rá, nem lesz miénk a Föld. Nem, mert felrobbantjuk, vagy elpusztítjuk rajta a bioszférát, s kiesünk az „Idő rostáján”. Meltán: „aki kihull, megérdemelte, Az ocus az Idő nem szánja. Aszott nemzetek, hült világok, Törtételek miazmás vágya Halálra valók s nem kár értük.”

Mégis kár lenne. Isten művét taposnók sárba. Inkább kérjük Tőle a Lelkét. Megadja. Biztosan, hiszen éppen ezért hívott létre minket, hogy nekünk adja, hogy odaadja.

Gondolatok a Hospice-ről

A HALDOKLÓ BETEG ELLÁTÁSA igen nagy teher a család és a társadalom számára is. Még a fejlett társadalmakban sem általános, hogy a betegek életük ezen utolsó nehéz szakaszában megkapják a megfelelő gondoskodást. Azt a gondoskodást, melyben az orvosi ellátáson túl biztosítva van a beteg személyiségét is figyelembe vevő ápolási környezet. Olyan érzelmi, lelki környezet, amely mindig készen áll a haldokló fizikai és lelki szenvedéseinek enyhítésére, és amelyben a haldokló megőrizheti egyéniségét élete utolsó pillanatáig.

A meghalás emberhez méltó körülményének megteremtésére, a haldoklók speciális ellátására indult el nyugaton a hospice mozgalom. A hospice: **ÁPOLÁSI KÖZÖSSÉG**. A közösség tagjai: a beteg, az orvos, a pszichológus, a pap, a nővér, a családtagok és az önkéntesek. Az is megkülönbözteti a hospice-t minden más egészségügyi intézménytől, hogy tevékenységében a szakemberek mellett egészséges laikusok is részt vesznek.

A hospice **speciális szellemiség, filozófia**: a haldoklóval való együttélés, a haldokló bevonása egy közösség életébe, olyan környezet, körülmények biztosítása, amelyben a haldokló használni, élvezni tudja megmaradt fizikai, szellemi képességeit, készségeit. A közösség életének középpontjában a haldokló beteg áll. A közösség tagjai elkötelezett hívei annak a gondolatnak, hogy a halál és maga a haldoklás nem elitkolandó, hanem az élet természetes, értéktelentő része. A közösség a megértésnek, a szeretetteljes gondoskodásnak, a szolidaritásnak, az egymás segítésének szellemét fejleszti, erősíti tagjaiban, és rajtuk keresztül hat a tágabb környezetre. A hospice működése gyakorlati példát mutat, és lehetővé teszi szellemiségének elsajátítását és terjesztését.

A hospice nem kórház, nem egyszerű ápolási intézmény, nem elfekvő. Külsőségeiben sem emlékeztet egyikre sem. Berendezése, elhelyezése az orvosi és ápolási teendők mellett lehetővé teszi a családtagok, barátok részvételét a hospice életében, a betegekkel való együttélést. A betegnek pedig lehetővé teszi az állapotának megfelelő személyes életvitel folytatását.

A hospice nem az egészségügyi ellátástól függetlenül működik, hanem annak részeként, mint az **egészségügyi ellátás speciális, új formája**. Az anyaintézetben folyó gondozás mellett segítséget nyújt és tanácsot ad az otthon ápolatnak és családtagjaiknak. Az anyaintézet a háttér a betegellátáshoz, ha az már otthon megfelelő szinten nem biztosítható.

A **magyarországi hospice mozgalom célja** a hospice-szellemiség terjesztése, olyan modell-anyaintézmény létrehozása, amely kidolgozná az itthoni módszereket, képezná a szakembereket és a laikus önkéntes ápolókat is.

A mai társadalmi átalakulások sok szempontból kedveznek a hospice mozgalom megindításának. Egyrészt társadalmi igény van a morális megújódásra, amelybe beletartozik az empátia és a szolidaritás mások iránt, másrészt növekvő igény van — már törvényes lehetőség is — a különböző karitatív szolgáltatások iránt, és az ilyen szolgáltatásokban való részvételre.

A társadalombiztosítás küszöbön álló átalakítása gazdasági szempontból teszi a hospice-mozgalmat aktuálissá. A hospice bizonyos értelemben átmenet az otthoni és a kórházi betegellátás között. Négy-öt ágygal évente kb. 50–70 beteget tud ellátni, szoros együttműködésben a beteg családjával. Szociálpolitikai szempontból óriási jelentőségű, hogy nemcsak a beteggel foglalkozik, hanem a betegség miatt kialakult problémák megoldásához is segítséget nyújt a családnak. Azáltal, hogy működésében az önkéntes munkaerőnek jelentős szerepe van, valamint hogy finanszírozásához az adományok is hozzájárulnak, a hospice lehetséges alternatíva az önkormányzatok jövőbeni szociális és egészségügyi politikájának kialakításában.

A Hospice Alapítvány munkatársakat vár. Levélcím: 1372 Bp., Pf. 389.

Panaszlevél

Szlovákia főpapjainak körében, papi társaságokban sokszor elhangzik ez a szó: igazságosság. Azt állítják, hogy a kisebbségben élő magyar papok és hívek ügyeit mindig és mindenütt igazságosan kezelik.

Szomorú szívvel kell nekünk, szlovákiai magyar papoknak kijelentenünk, hogy ez az állítás nem mindig és nem mindenütt felel meg a valóságnak.

Tekintsük át a legutóbbi három évet!

A rendszerváltás után mi, magyar papok, azonnal jelentkezünk és részt kértünk a szervezkedő szlovák katolikus intézményekben. A memorandumot személyesen nyújtottuk át. Kéréseinkre csak ígéretek kaptunk. Majd többszörös huzavona és sürgetés után az Érsek úr 1990. január 31-i dátummal kinevezte az induló katolikus magyar hetilap főszerkesztőjét.

A lapot eredetileg — ez volt az Érseki Hivatal óhaja is — a Spolok Sv. Vojtecha (Szent Adalbert Társulat) kiadásában akartuk megjelentetni. Ám a Spolok vezetősége tudtunkra adta, hogy ők csak szlovák kiadványokkal foglalkoznak, ezért alapítsunk magunknak egy magyar társulatot. Nagy összefogással és anyagi áldozattal 1990. február 20-án Szencen megalapítottuk a szlovákiai magyar papok társulatát, a **GLÓRIA TÁRSULATOT**. Társulatunkat azonnal jóváhagyta a nagyszombati Érsekség, és napokon belül a szlovák Kultuszminisztérium is.

A Glória Társulat átvette a magyar katolikus hetilap kiadási gondját, és 1990. április 8-i dátummal megjelent a Remény első száma. Azóta is hetente több mint húszezer példányban jelenik meg. A lap szerkesztői helyiségeivel kapcsolatban nagyon sok gond szakadt a Glória Társulat nyakába. Sajnos sem a nagyszombati érsekség, sem a pozsonyi plébániák, sem a szerzetesrendek nem tudtak Pozsony területén a lap számára megfelelő helyet biztosítani.

Végül is a szlovák Kereszténységmozgalmak Mozgalom adott két szobát, ahol 1991. októberéig szerkesztettük a lapot. Aztán onnét is ki kellett költöznünk. Újra próbálkoztunk helyet kikönyörögni az egyházi épületekben. Sajnos Szlovákia fővárosában nem akadt hely egy magyar katolikus hetilap szerkesztősége számára. Kénytelenek voltunk elköltözni a városból. Most Dunahidason (Most pri Bratislave), az ottani plébánia épületében van a szerkesztőség, miután az épületet tetemes anyagi áldozattal rendbetettük és berendeztük.

Míg hetilapunk gondjaival foglalkoztunk, és mindent meg kellett

tennünk, hogy utcára ne kerüljünk, azalatt megindult egy folyamat, amely kezdte kétségbevonni a Glória Társulat jogos létezését. Még olyan hír is elterjedt, hogy a magyar papok egy új „Pacem in terris”-t (volt békepapi szervezet - *A szerk.*) akarnak a társulattal kialakítani.

Az igazságosság jegyében le kell szögeznünk, hogy minden vádaskodás és gyanúsítgatás alaptalan. Mi nem akarunk elszakadni egyházmegyénktől, mégcsak félrehúzódnunk sem, ha elfogadnak bennünket, és egyenjogú bánásmódban részesülünk. Az Érsek úr írásban jelezte (1990. január 21), hogy kötelessége egyházmegyéje területén *törődni a nemzeti kisebbségek lelki gyarapodásával*. Mi a Társulatunkkal — és a Társulat kiadványaival, rendezvényeivel — Érsek úr és a többi Püspök úr segítségére akarunk sietni: minden módon előmozdítani a magyar kisebbség lelki gyarapodását. Amikor ezt tesszük, nem „partizánkodunk”, nem elszakadást készítünk elő, hanem becsülettel, hűséggel és odaadással működünk Egyházunk és a ránk bízott hívek lelki gyarapodásán.

Ennek érdekében — szembeszállva a politikai mozgalmak elképzeléseivel — foglalmaztuk meg petícionkat a Társulat 1991. május 1-i közgyűlésén. E petícióban a zsinati határozatokra és az Egyházi Törvénykönyvre hivatkozva egy olyan magyar nemzetiségű püspök kinevezését kértük, aki koordinálná Szlovákiában az egyes püspökségek területén tartózkodó magyar hívek ügyes-bajos egyházi dolgait és ellenőrizné a magyar papok és a hívek jogos követeléseinek teljesítését. A petíciót személyesen elvitük Mons. J. Chr. Korec bíboros úrhoz és Szlovákia metropolitájához, Mons. J. Sokol érsek úrhoz. Megküldtük még a prágai nuncius úrnak, Mons. G. Coppa érseknek, valamint a szlovákiai Püspöki Konferencia címére.

Petíciónkra a mai napig nem érkezett válasz.

⇒

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rózsaszínű vagy sárga) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetett példány 7 Ft-tal olcsóbb!

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1992-es hat számra egy példánynál 270 Ft.

A csoportos előfizetés sokkal olcsóbb!

Közösségi folyóirat vagyunk, valószínűleg sokan választják a csoportos előfizetést (a postaköltség csökkenése ill. a terjesztői kedvezmény miatt sokkal olcsóbb) lehetőséget.

2 — 4 példányt már postaköltség felszámítása nélkül küldünk otthonába!

5 vagy több példány előfizetése darabonként

már 20 Ft-tal olcsóbb,

mint az egy példány postaköltséggel!

Az egy címre előfizetett példányszámtól függően az 1992 évi előfizetési díj példányonként:

1 példányos csomag: 270 Ft

2 — 4 példányos csomag példányonként 234 Ft (előfizetési díj 468 — 936 Ft)

5 példány fölött példányonként 192 Ft (előfizetési díj pl. 5 példánynál 960 Ft)

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1992-re példányban.

Az előfizetési díjat, Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben elküldtem.

Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Mindezek után 1991 nyarán a nagyszombati Érsekségtől felszólítást kaptunk, hogy Társulatunk alapszabályzatát terjesszük a Szlovák Püspökkari Konferencia elé, mert egy országos papi társulat engedélyezése nem a helyi főpásztortól, hanem az ország Püspökkari Konferenciájától függ. A felszólításnak eleget tettünk. Felterjesztésünkre 1991. augusztus 27-én azt a választ kaptuk, hogy a Püspökkari Konferencia a Glória Társulat működését nem engedélyezi, mert működtetése nem felel meg az Egyházi Törvénykönyv 298. kánonja 1. §-ának. A Glória Társulat csak mint kiadó működhet.

A határozat ellen 1991. október 2-i dátummal fellebbeztünk. Választ ezidáig nem kaptunk.

A tisztánlátás miatt fontosnak tartjuk ismertetni, hogy Társulatunk (amely jelenleg csak kiadóként működik) az elmúlt időszakban mivel járult hozzá a magyar hívek lelki gyarapodásához. Kiadja a Remény c. hetilapot (20 500 példány). Imakönyvet, hittankönyvet, liturgikus könyveket és képeket jelentetett meg több tízezer példányban. Bábáskodott a magyar hitoktatási tanfolyam létrehozásánál és anyagilag is támogatta a Magyar Hitoktatási Központot (20 000 koronával).

A komáromi bencés atyákkal és a jászóvári premontrei atyákkal karöltve létrehozta a MARIÁNUM alapítványt. Ez alapítvány célja támogatni azokat a kezdeményezéseket, amelyek a katolikus értelmiség nevelését szolgálják, és kialakítani a megfelelő körülményeket a papi és szerzetesi hivatások ápolására. Azonkívül még Társulatunk magára vállalta a magyarországi új liturgikus könyvek beszerzését és szétosztását.

A rendszerváltás után tisztogatás történt az „irányító állásban” lévő papok körében, mert kiszolgálói voltak a letűnt pártállamnak. Az áthelyezések és nyugdíjazások jogosak voltak. Az azonban feltűnő volt, hogy elsőként a magyar vagy magyar anyanyelvű papokat mozdították el, míg a többiekre, a „nagymenőkre” csak jóval később került sor. Sőt egyesek közülük bocsánatot nyertek és maradtak a helyükön. A helytelenül viselkedő magyar anya-

nyelvű papok Pozsonyból való eltávolítása igazságos volt. De az már igazságtalanságnak tűnik, hogy — a magyar hívek legnagyobb szomorúságára — Pozsony városában azóta sincs *állandó magyar lelkipásztor*.

Azt is szomorúan kell megállapítanunk, hogy az újonnan kinevezett főegyházmegyei *liturgikus tanács* 12 tagja között egyetlen magyar nemzetiségű sincs. Mi csak elfogadhatjuk a liturgikus döntéseket, de bele nem szólhatunk.

Megalakult a *főegyházmegyei papi tanács* is. A 31 tag között csak 3 magyar nemzetiségű van. A részarányosság szerint 7–8 magyar tag lehetne, ha az igazságosságot számon tartanák nemcsak szóban, hanem valóságban is. (Ott nem érv az, hogy a magyar papok kevesebb szavazatot kaptak, hiszen a döntő többségű szlovákok közül aligha szavazott valaki magyarokra!)

Utoljára hagytuk a *kitüntetések és elismerések* fájdalmas pontjait. Tudjuk, hogy nem a kitüntetés teszi a papot. Azt is tudjuk, hogy aki dicséretért dolgozik csak, annak munkája Isten előtt értéktelen. Ám tudnunk kell, hogy társadalomban élünk, és az emberek szeretik a kitüntetéseket, és híveink is elvárják, hogy papjaik elismerést kapjanak, hisz ez rájuk is jó fényt vet. Azí hisszük, hogy ezt a szempontot a főhatóság a szlovák papok esetében mindig számon tartja. Miért nincs így a magyar papok esetében?

Azok a szlovák papok, akik a *liturgikus könyveket* készítették és szinte megszakadásig dolgoztak, mind részesültek kisebb nagyobb elismerésben. Ugyanakkor azok a magyar papok, akik a szlovák szövegeket sok gondnal, munkával lefordították, összeállították és könyvekbe szerkesztették, semmiféle nyilvános köszönetet vagy elismerést nem kaptak.

Az *egyházmegyei bíróság* papi tagjai fölötté fontos munkát végeznek. Érthető hát, ha tagjait a főhatóság kitüntetésben és elismerésben részesíti. Ám ezidáig egy magyar tagot sem ért pápai vagy egyházmegyei kitüntetés: pedig ők is — szlovák társaikhoz hasonlóan — fölláldozzák szabad idejüket a szent szolgálat érdekében.

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatópéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest

Kazinczy u. 3.

1028

Elmondtuk panaszainkat, felsoroltuk fájdalmainkat...

Reméljük, az igazságosságnak megfelelően szólunk. Bízunk abban, hogy mennyei Atyánk segítségével mindezek ellenére továbbra is hűséggel végezhetjük papi szolgálatainkat, becsülettel fogunk dolgozni a ránbízottak lelki üdvösségéért, és nem hidegülünk el egyházmegyénk legfőbb irányítójától.

A nagyszombati főegyházmegye magyar papjainak nevében

1992. január 25.

**A GLÓRIA Társulat
vezetősége**

Szép, ami kicsi

avagy fulladjon a saját zsírába a fogyasztói társadalom,
nekem ugyan nem kell!

Megpróbálok lecsatolni róla. Úgy alakítom a környezetemet, hogy minimális pazarlással éljek, amit tudok magam csinálni, gyártok, termesztek, csak olyan dolgokat veszek meg, amire tényleg szükségem van.

Először is kiköltöztünk Budaörsről falura. Az utolsó lökést kislányunk születése adta. Azt már végképp nem tűrhettük, hogy a Kisember abban a fertőben cseperedjék fel.

Családommal megpróbáljuk a telünkön és a házunkban lépésenként csökkenteni az energia-, a víz- és az élelmiszervásárlást, ezzel együtt minimalizálni az általunk kibocsátott szennyezést. Ennek szellemében:

1) *Fűtés:* Megjavítottuk a nyílászárókat, hogy ne szeleljenek, és átálltunk vegyestüzelésről gázkazánra. Kisebb szennyezés, kevesebb munka, és még olcsóbb is; igaz, hogy a földgáz is fosszilis energiaforrás, amelyet véghasználatra tüzelünk el. Sótárolva olvasgatom a nap és szélenergiával fűtött házak reklámanyagait. Ha a sors összehozna egy bioépítéssel és egy Lottó ötössel (na jó, egy négyes is elég lenne!), azonnal átépíteném az egész házunkat.

2) *Víz:* Szinte alig használunk folyó vizet, inkább bedugjuk a mosdót, nem folytatjuk a vizet földselesten. Vettünk egy energiatakarékos mosogatógépet, amely harmadannyi vizet használ, mint mi, amikor állóvízben mosogatunk.

Nem locsolunk vezetékes vízzel. Vettünk egy bűvárszivattyút, és a saját kutunkból öntözzük a növényeket. Jövőre áttérek a csepegtető rendszerre. Tulajdonképpen jó lenne kettős vízrendszer kiépíteni a lakásban. Igazából csak ivásra, főzéshez és mosogatáshoz kell a vezetékes víz, mosdásra, mosáshoz, WC-öblítéshez tökéletesen megfelelne a saját kútból nyert víz is, ami kb. egy huszadába kerül a vezetékesnek.

Leszoktam az angol WC-ről, a budira járok télen-nyáron, sokkal természetesebb, és az anyag így nem vész kárba, öblíteni és szippantani sem kell, nem mérgezi a felső vízáradó réteget, megfelelő keveréssel és érleléssel használható a kertben.

3) *Mosószer:* Nem használom piperaszappant, sem agresszív

mosószereket. Van helyette Flóra szappan, meg dörzspor, szóda vagy úgynevezett környezetkímélő mosószer.

4) *Aram:* A háztartási gépeket fokozatosan lecserélem energiatakarékosra; mániákusan oltogatom a villanyokat; venni fogunk egy vízmelegítő napkollektort: kb. 12 ezer Ft, és az év 8–9 hónapjában képes ellátni egy kis családot meleg vízzel. Mennyivel olcsóbb, mint egy villanybojler, és nem kell hozzá áram, tehát atomerőmű bővítés sem!

5) *Hulladék:* Gyakorlatilag csak műanyag- és fémhulladék hagyja el a házunkat. A többit vagy visszaváltjuk, vagy felhasználjuk. Az összes szerves anyagból kiváló komposzt készül. Ennek az ócska homokos talajnak kell a humusz utánpótlás, hiszen locsolás nélkül minden kiég, a locsolás pedig lemosa a humuszt a mélybe.

Hacsak tehetjük, nem veszünk olyan terméket, amelynek a csomagolása nem váltható vissza vagy nem használható újra. A csomagolás a „legnagyobb szemét”!

6) *Étekezés:* Gyógyszert és orvost csak legvégső esetben veszünk igénybe. Gyógynövény, természetes keleti és hazai gyógymódok segítségével a bajok többsége kezelhető.

Cukor helyett méz-készítményeket fogyasztunk: pempő, propolisz, pollen, lép, méz. A sok zöltség — főleg a vegyszermentes gyökerek — és a kevesebb hús sok mindent megelőz.

7) *Kert:* Van egy csomó gyümölcsfánk, rengetegféle zöltséget és gyógynövényt termeszünk, gombát, bogyókat és gyógynövényeket gyűjtögetünk. A terményeket a zöltséges pincében vagy mélyhűtőládában tároljuk, sok mindent befőzünk, savanyítunk ill. aszalunk.

Az év során minimális mennyiségű gyümölcsöt és zöltséget vagyunk kénytelenek vásárolni.

Természetes anyagokkal permetezünk: csalánlé, hamuszir stb.

Kártevőző növényeket ültetünk a sorok közé: fokhagyma, körömvirág stb.

Ha lenne egy nagyobb darab földünk, szívesen működtetnénk egy önellátó zöld gazdaságot.

Kiszel Vilmos

Népességgrobbanás

THE NEW ROAD No. 16, 1990. október-december, 1–3. o.

A népességgrobbanás a természeti környezet romlásának okává vált, felelős az állat- s növényfajok kihalásáért. A népesség további növekedése egyik országban sem kívánatos, a Föld lakossága elérte az 5.3 milliárd főt, s az előrejelzések szerint 2100-ra eléri a 14 milliárdot. — Sokan azt mondják: „Van elég hely...”, s olyanokat írnak, pl. nemrég az *Economic Affairs* c. lapban, hogy India népességének növekedése kívánatos volt, mivel elősegítette a mezőgazdasági hozam növekedését... A „van elég hely” lobby szerint a növekvő népesség nem károsítja a környezetet. Az ilyen vélekedés következményei igen károsak. Csak tudományos-fantasztikus könyvekben olvashatunk olyasmikről, hogy a növekvő népesség majd kivándorol egy másik bolygóra.

Több embernek több forrás szükséges. — Amíg a szegény országokban a népesség növekedése, addig a gazdagabb országokban a fogyasztás növekedése okoz egyre komolyabb gondokat.

A Föld lakossága megélhetéséhez növekvő mértékben fogyasztja a meg nem újuló forrásokat, s a megújuló forrásokat — mint a trópusi erdőket vagy a halat — gyorsabban, mint ahogyan azok megújulni képesek. Ez egyre jobban károsítja a Föld élő bőrét.

A természeti környezet pusztulása leginkább a szegényeket sújtja.

A ruházkodás nem tűnik a legfontosabb kérdésnek, a növekvő népességnek azonban egyre nagyobb területen kell élelmet termelnie, s így egyre kevesebb terület áll majd rendelkezésére a ruházat nyersanyagainak a megtermelésére. Súlyos gond a fa: a hagyományos épületek, a modern épületek belső berendezése — sok fát igényel. A fa energiaforrás a fűtéshez és a főzéshez, kell a papír előállításához, és rengeteg fát égetnek el, amikor az élelmiszertermelés céljaira megtisztítják a talajt.

Az emberiség a természet alaptörvényei ellen támadt, amikor túllépett lakóhelyének eltartóképességén. Az ember bárhol meg tud élni a Földön, de a legtöbb állat és növényfaj körülírt lakóhelyhez kötött. Ahogyan összehúzódnak az erdők, ahogyan kiszárítják a mocsarakat, elszennyezik a folyókat, s gátak, autópályák, gyárak, házak épülnek, úgy pusztulnak a természetben élő fajok lakóhelyei. A vándorló állatokat zavarjuk az útjukon is, s ezzel pusztítjuk őket.

Az emberi népességgrobbanás csaknem megoldhatatlan gondokat okoz az utánunk következő nemzedékek számára.

A lap szerkesztősége felkérte a legnagyobb vallások tudós képviselőit, hogy fejtssék ki álláspontjukat a népességgrobbanás kérdésében, erre érkeztek az alábbi tanulmányok.

1. *Aubrey Rose (Nagy Britannia)*: A zsidók, különösen az ortodox zsidók követni igyekeznek Isten szavát: „Szaporodjatok és sokasodjatok...” A nőtlen ember egy híres rabbi szerint nem teljesértékű ember. A csekély zsidó népesség számára megmarad a fenti parancs. Másrészt, ha a népességgrobbanás a természet és az emberi méltóság tönkretételéhez vezet, más véleményt kell figyelembe venni, a zsidó környezeti tan alapján: „Ne pusztíts!”

2. *Padmanabh S. Jaini (India)*: A dzsainista hívők száma annyira csekély a nemdzsainista környező lakossághoz képest, hogy inkább túl alacsony, nem pedig magas számuk miatt kellene aggodniuk. Az önmegtartóztatás alapján megvalósuló születésszabályozás azonban vallásos alapon is lehetséges. Ha az önmegtartóztatás nehézséget okoz, a fogamzás előtti orvosi beavatkozási módszerek lehetségesek, azok alkalmazhatók. Az élet azonban a fogamzás pillanatában kezdődik, a magzat megőlése ellentétben áll az ahimsa, a nemártás parancsával. Az abortusz elfogadhatatlan.

3. *A baha'i cikk szerzője* nincsen feltüntetve. Szerinte nem lehetséges a jelenlegi helyzet megoldása, amíg a nemzetállamok rövidlejárátú önértékeikhez ragaszkodnak. Meg kell kísérelni kezelni gyorsan változó világunkat. Egyetemes értékeket kell elfogadni, amelyek elsőbbséget adnak a globális szolidaritásnak és az emberi faj távlati érdekeinek. A Baha'i Szent Szövegek egy új modellről írnak, amely a nem ellenséges közösségi döntéshozatalon alapul, támogatja a gazdasági igazságosságot, az általános iskoláztatást és a megfelelő egészségügyi ellátást. A Szent Íratok ígérik a civilizáció fennmaradását. A baha'i hívők

a fenyegető környezeti katasztrófa jelei ellenére bíznak benne, hogy meg lehet teremteni a világ fenntartható társadalmát, amely találkozik minden ember szükségleteivel és a természeti környezet megőrzésével. (Születésszabályozásról nem tesz említést).

4. *B.S. Bagga (Egyesült Királyság)*: A szikh vallás szerint Isten elegendő forrással látta el a Földet minden lakója szükségleteinek kielégítésére, de a tulajdonos nem élhet vissza a források használatával. Ha nem vagyunk összhangban az isteni akarral, akkor az emberiség szenvedni fog cselekedetei miatt. Az egyensúly helyreállítása érdekében a szikhizmus szerint népességszabályozó módszereket kell alkalmazni. Ezek nem lehetnek durvák, beavatkozó jellegűek — hanem csak természeteseek: az önkorlátozás kell, hogy az alapjuk legyen.

5. *Martin Palmer (Egyesült Királyság)*: az elmúlt 60–70 évben az anglikán közönség véleménye változott a népesedés és a születésszabályozás kérdésében. 1920-ban még figyelmeztettek, hogy senki se használjon természetellenes szereket a fogamzás ellen. 1930-ban a püspökök már viszázkodtak ebben a kérdésben, előtérbe helyezték a család helyzetét és fennmaradását. 1958-ban az enciklika leszögezte, hogy „sok országban a népesség annyira gyorsan nő, hogy mind a fiatalok, mind az idősök életbenmaradása veszélybe került” s „ilyen országokban a népesség szabályozása szükségszerűvé vált.” Elítélték az abortuszt, de az egyéb, orvosilag jóváhagyott és erkölcsileg elfogadható eljárásokat tanácsolták. 1988-ban már felhívták a figyelmet arra, hogy a világ szegénységének gondolai élet-halál kérdést je-

lentenek. Indítványozták, hogy rendezzenek nemzetközi tanácskozásokat az ipari és a fejlődő országok képviselőinek részvételével, a „gazdasági igazságosság és társadalmi-ökológiai összefüggések krisztusi és humanitárius alapelvei és a világ iránti közös felelősségünk alapján.”

6. *Ken Jones (Buddhista szervezet)*: „gyakori az önző, agresszív, vetélkedő viselkedés, egyre erősebbek a romboló szokások. Egyes csoportok más csoportok ellen vannak, nemzetek más nemzetek ellen, a fehérek a feketék ellen, férfiak a nők ellen, az ember a természet ellen: kizsákmányoljuk és mérgezzük, tekintet nélkül a jövőnkre. — Mindnyájunknak Buddha-természetünk van, s meg kell szabadulnunk attól az érzéstől, hogy minden más felett állunk, önzetlenül kell viselkednünk a népek és a bolygó szükségletei iránt. A saját valódi természetünkre való örömteli ráébredés természetes következménye az egyszerűség és a mértékletesség. Nem az a hajtórónk, ha többet fogyasztunk annál, mint amire szükségünk van; örömet okoz számunkra, ha másokkal megosztjuk azt, amink van. — Nincsen hely a dogmák számára, meg kell tennünk, ami telik tőlünk, medítálnunk kell, hogy tisztességesek és könyörületesek legyünk. Minden kérdést (így az abortusz kérdését is) saját útján kell megközelíteni. (Nem derül ki, hogy mire jutott a szerző meditációja során — A ford.)

7. *Mawil Izzi (Wales)*: Egy muszlim bölcselt kérdeztem: „Mit gondol Ön a születésszabályozásról?” — „A születés-micsodáról? Ön nem muszlim?” — kérdezett vissza. — „Miért ne lennék az?” — válaszoltam. — Így felelt: „Mohammed azt mondta: a muszlimok növeljék a számukat, mert az ő számuk Mohammed büszkesé-

gének a része. Ez nem elégséges érv az Ön számára?” — Egyenesen rákérdeztem: „Nem jobb-e az emberiség számára, ha szabályozza a létszámát, azzal a céllal, hogy illeszkedjék a forrásokhoz?” — Rámutatott a tengerre és így szólt: „Ki szabályozza a halak születését, vagy bárkiét ezen anyaméh lakói közül? Válaszolj nekem.” (Hát, nem sokat medítált, mielőtt válaszolt volna...! — A ford.)

8. *Ranchor Prime*: A hinduizmus tanítása szerint nem maga a túlnépesedés a fenyegetés, hanem a materialista életmód, ami elősegíti a kapzsiságot. Van elegendő a világon a jelenleginél sokkal nagyobb népesség eltartásához, de nincsen elegendő az elmúlt korok egyszerűségét elhagyó ipari társadalom mohóságának ellátására. Az Isten által adott forrásokat sokkal egyenletesebben kell szétosztanunk és korlátoznunk kell a fényűzés növelését szolgáló kizsákmányolást. Ha korlátozzuk a szegény családok nagyságát, az felbátorítja a gazdagokat arra, hogy továbbra is többszázszor többet fogyasszanak annál, mint ami szükséges és egészséges — az ilyen korlátozást nem támasztja alá India semmiféle spirituális tanítása.

Fordította: György Lajos

A Budahegyvidéki Evangélikus Egyház Missziói és Környezetügyi Oktatási Központja megkezdte a Környezetvédelmi Világnap ökumenikus keretek közötti szervezését. Kérjük a gyülekezeteket, egyházközségeket és valamennyi érdekelt társadalmi szervezet, jegyezzék elő programtrükkbe, és tegyenek javaslatot az általuk célszerűnek tartott tartalomra és formára. A keresztény-keresztény rendezvényre a tervek szerint a Fásori Gimnáziumban kerül sor, június hó 5-én és 6-án. Külön is megköszönjük, ha képviselőjük levelezési címét közlik velünk.

Címünk:

**Missziói és Környezetvédelmi Oktatási Központ
Budahegyvidéki Evangélikus Egyház
1124 Budapest, Tartsay Vilmos u. 11.**

**Berecz Péter
lelkész munkatárs**

SZERESD FELEBARÁTODAT, MINT MAGADAT!

(3 Móz 19,18; Mt 19,19; 22,39; Mk 12,31; Lk 10,27; Róm 13,9; Gal 5,14; Jak 2,8)

„Ha a légszennyezettség 50 %-kal csökkenne, akkor a szív és keringési betegségek és halálozások száma 20 %-kal, a tüdőrák halálozása 25 %-kal csökkenne!”
(prof. Várkonyi Tibor, 1987)

„Szennyezett levegőjű településen háromszor annyi gyermek betegszik meg idült hörghurutban, mint az országos átlag.”
(dr. Dávid Anna gyermekorvos)

KEDVES AUTÓTULAJDONOS TESTVÉRÜNK!

Tudnod kell, hogy a kipufogógáz szív- és érrendszeri megbetegedéseket okozó szénmonoxidot, légzőszerveinket és ellenállóképességünket megtámadó nitrogénoxidokat és kén-dioxidot, erősen rákkeltő szénhidrogén-fajtákat, az idegrendszeri és a vérképzést támadó ólmot és a mérgező és rákkeltő anyagokat vivő kormot tartalmaz, számos egyéb — ezeknél is mérgezőbb — anyag mellett.

Sajnos az autóközlekedés a mi gépkocsiparkunkkal mindenképpen szennyezi a levegőt. Ezért kérünk, lehetőleg csak akkor használd autód, ha tele van utasokkal (Magyarországon autóink kihasználtsága nagyon rossz, egy kocsira 1,2 utas jut statisztikai felmérés szerint), vagy ha olyan helyre utazol, ahová más módon (gyalog sétálva, tömegközlekedési eszközzel, biciklivel) nem tudsz eljutni.

Szeresd felebarátodat, mint magadat, ezért:

1. Állítsd be jól gépkocsid motorját, mert a jól beállított motornál a legkevesebb a mérgezőanyag kibocsátás (és egyúttal a fogyasztás is)! Jó motorbeállítással a szénmonoxid kibocsátást akár tizedrészére lehet csökkenteni, és ezzel együtt a többi mérgező anyag kibocsátása is csökken!
2. Ellenőriztesd rendszeresen a motorbeállítást! Az évenkénti ellenőrzés kevés!
3. Feleslegesen ne jársd a motort!
4. Használj benzinreduktort, mely csökkenti a fogyasztást és ezáltal a káros anyag kibocsátást is! A benzinreduktor főleg üresjáratnál kikapcsolja a motort (pl. piros lámpánál), majd pedálynomásra azonnal indít.
5. A motorban lerakódó szennyező anyagok időnként leválnak és nagy lökésekben szennyezik a levegőt. Ez orvosolható a motor bontásmentes mosásával (pl. Carbon-Clean)
6. A káros anyagok kibocsátását az arra alkalmas szűrők is erősen csökkentik! Az idősebb kocsiknál nagyon javasoljuk!

Levegő Munkacsoport

Tanulmányok

- N. Greinacher: Apostolok, próféták és tanítók — egykor és ma 2
 E. Kellner: Nincs visszatérés a naiv hithez! 5
 J. Baum: Totalitárius kísértés az egyházban 6
 „Elhallgattatva?!” — Hans Küng írásából 13

Úti beszámoló

- Bulányi György: Amerikában járva 7

Cikkismertetés

- Lesz-e női papság? (P. Hünermann) 18

Moha-mese

- Nincs „én bajom” — csak „mi bajunk” 19

Erőszakmentesség

- Inkább magyar, mint keresztény? 21

- Új falak Európában 22

Vasárnapi elmélkedések

- Leveled jött Istentől 23

Kisebbségek

- Panaszlevél Szlovákiából 27

Ökológia

- Szép, ami kicsi 29

- Népességrobbanás 30

- Levél az autósokhoz 31

Közhelyek

- Május: „Nekem megvan a magam törvénye” 4

- Június: „Mindenkinek a felfogását tiszteletben kell tartani” 18

Egység a pincében

Az egység szellemében dolgozhatna együtt néhány karitatív szervezet — a Család Alapítvány, a Betánia, a Szomjazom Alapítvány és a mögöttük lévő közösségek, baráti társaságok — a Budapest VIII., Bláthy Ottó u. 18. sz. alatti ház pincéjében, melynek bérleti jogát a helyi Önkormányzat szociális foglalkoztatás és karitás-rendezvények céljaira a Betániának adta át. A 250 m²-es alagsori helyiségben az alábbi tevékenységeket szeretnénk közösen, ill. egymást segítve végezni:

- Szenvedélybetegek keresztény szellemű lelki és eseti fizikai gondozása
- Gyógyulófélben lévő szenvedélybetegek munkaterápiás foglalkoztatása illetőleg képzése
- „Fél-Falat” néven olcsó étkezési lehetőség biztosítása kisnyugdíjasok és más rászorulóknak részére
- A Drog- és Iszákosmentő Misszió közösségi találkozóit Halász Bandi bácsi vezetésével
- Mozgássérültek foglalkoztatása és találkozó
- Mentálhigiénés szolgáltatás, tanácsadás és gondozás
- Kismamaszolgálat, szülőkör
- Előadások az oktatás, egészségvédelem, családi életre nevelés és az ökológia témakörében
- Klubszerű együttlétek, rendezvények, konferenciák, fórumok szervezése és lebonyolítása
- Gyermek-rendezvények, ifjúsági találkozók szervezése
- Ingyenes korrepetálás, nyelvórák és szakkörök vezetése
- Karbantartó-javító szolgálat szakemberek felajánlása szerint, rászorulóknak ingyen
- Használt ruhák ésszerű körforgásának segítése, olcsó árusítása
- Kiadványaink és az előállított termékek árusítása

Fenti szervezetek a felsorolt munkákat több év óta magánházakban, a rászorulóknak részére ingyen gyakorolják, most végre lenne bázis a hatékony szolgálatra és az ökumené szellemében történő összedolgozásra. Segítséget kérünk a nagy lehetőség megragadásához, szponzor-szerzés és anyagi támogatás formájában, mivel hatalmas a rezszi, jeletős lakbért (65000 Ft/hó) kell '93 januártól fizetni, és beruházások szükségesek a „beüzemeléshez”. Pénzadományokat „PINCE” jelígre kérjük átutalni. Érdeklődni a helyszínen és az ott csengő telefonon — Boglárnyé Majláth Edina: 114-3961 — lehet. A Család Alapítvány levelezési címe: 1476 Budapest, Pf. 40., telefonszám: 112-9430/226, számlaszám: 202-10809 (az ide küldött adomány leírható az adóalapból).

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III/3. (13.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809

Magyar Hitelbank Rt. Bp.V., Szabadság tér 5—6.

Aki 4000 Ft, vagy nagyobb támogatást ad a Család Alapítvány számlájára, annak **állandó tiszteletpéldányt küldünk**. Az Alapítványnak adott összeg az **adóalapból levonható!** Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Bisztrai György, IROTRON Kft.

Kiadóhivatal: 1476 Budapest Pf.40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre,

számára lehet küldeni. Kérjük, az utalvány közepső, Szelvény ill. Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1992-re (postaköltséggel):

belföldre 270 Ft;

szociális előfizetés (nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt), egy címre előfizetett legalább 15 példány esetén 90 Ft;

Itthon előfizetve Romániába, Szovjetunióba, Csehszlovákiába és Jugoszláviába 270 Ft; egyéb **külföldre** 1200 Ft, nyugaton 29 DM.

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Romániai előfizetés (postaköltséggel) 1992-re 120 lej a Marosvásárhelyi Római Katolikus Plébánia címére: Parochia Romanu Catholica, Ilonka Géza, Tîrgu Mures, str. P-ta Tranda Firilor Nr.61. Jud.Mures Cod.4300.

A romániai előfizetési díjakat a Család Alapítvány az ottani rászorulóknak megsegítésére fordítja.

„Érted vagyok” (Exodus 3,14)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.

Editor: GARAY András

Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c.

The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of re-publication.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.